

Jednolita S-strategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST

EEA
grants

Załącznik 1 do Podstrategii przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego

Jednolita S-trategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST

EEA
grants

Zamawiający:

Zarząd Powiatu Mikołowskiego

Ul. Żwirki i Wigury 4a

43-190 Mikołów

Wykonawca:

EU-CONSULT Sp. z o.o.

Ul. Wały Piastowskie 1

80-855 Gdańsk

Gdańsk 2015

Spis treści

1. Ogólna charakterystyka jednostek samorządu terytorialnego obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego oraz gmin wchodzących w skład powiatu.....	4
1.1.1. Warunki geograficzne oraz układ przestrzenny.....	4
1.1.2. Sytuacja społeczna oraz demograficzna.....	5
1.1.3. Kwestie kulturowo-gospodarcze	24
2. Diagnoza problemów społecznych	27
2.1. Problemy rynku pracy i bezrobocia.....	27
2.1.1. Ogólny stan i struktura zatrudnienia	27
2.2. Problem bezdomności i zasoby mieszkaniowe	35
2.2.1. Przyczyny bezdomności	36
2.2.2. Możliwości wsparcia osób bezdomnych.....	38
2.3. Problem rodzin i pieczy zastępczej oraz sieroctwa.....	39
2.4. Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego	50
2.5. Problem przemocy w rodzinie.....	51
2.6. Problemy związane z wielodzietnością.....	57
2.7. Problem przestępczości.....	58
2.8. Problemy w obszarze zdrowia, w tym problem długotrwałej lub ciężkiej choroby	63
2.9. Problemy związane z niepełnosprawnością i integracją osób niepełnosprawnych.....	68
2.10. Problem ubóstwa.....	71
2.11. Problemy ludzi starszych i ich integracji.....	78
2.12. Problem migracji.....	81
2.13. Przystosowanie do życia osób powracających z zakładów karnych i ośrodków opiekuńczo-wychowawczych.....	84
2.14. Uchodźcy	87
3. Instytucje gminne i powiatowe działające w obszarze pomocy społecznej	89
4. Analiza działania Miejskich/Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.....	98
5. Organizacje pozarządowe.....	104
6. Współpraca oraz mechanizm przepływu informacji pomiędzy instytucjami.....	114
7. Spis wykresów i tabel.....	118

1. Ogólna charakterystyka jednostek samorządu terytorialnego obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego oraz gmin wchodzących w skład powiatu

1.1.1. Warunki geograficzne oraz układ przestrzenny

Powiat mikołowski jest powiatem ziemskim, który położony jest w granicach województwa śląskiego. Powstał w ramach reformy administracyjnej kraju w roku 1999. Geograficznie powiat mikołowski położony jest w południowo-zachodniej Polsce na granicy Wyżyny Śląsko-Krakowskiej i Kotliny Oświęcimskiej. Administracyjnie zaś znajduje się w południowo-zachodniej części województwa śląskiego i Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego.

Wykres 1. Mapa powiatu mikołowskiego

Źródło: „Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego”.

W skład powiatu mikołowskiego wchodzi pięć gmin, z czego trzy są gminami miejskimi: Mikołów, Orzesze i Łaziska Górne, zaś dwie pozostałe są gminami wiejskimi, tj. Ornontowice i Wiry. Powiat sąsiaduje z miastami na prawach powiatu, takimi jak:

Katowice, Ruda Śląska, Żory i Tychy, a także z następującymi powiatami ziemskimi: gliwicki, rybnicki oraz pszczyński.

1.1.2. Sytuacja społeczna oraz demograficzna

Uwarunkowania społeczne

Szkolnictwo na poziomie przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym

Na terenie powiatu mikołowskiego występuje dobrze rozwinięta sieć szkół, w których uczniowie mogą edukować się praktycznie na wszystkich poziomach kształcenia. W roku 2015 liczba placówek oświatowych prowadzonych przez poszczególne gminy oraz powiat kształtowała się następująco¹:

A. Gmina Łaziska Górne:

- 6 przedszkoli publicznych (w tym jedno integracyjne),
- 1 Przedszkole Niepubliczne,
- 3 szkoły podstawowe (w tym jedna z oddziałami integracyjnymi),
- 2 szkoły gimnazjalne,
- Zespół Szkół im. Piastów Śląskich (obejmujący szkołę podstawową i gimnazjum).

B. Gmina Mikołów:

- 11 przedszkoli publicznych,
- 3 przedszkola niepubliczne,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Gromadki Misia Uszatka (w skład którego wchodzi przedszkole i szkoła podstawowa),
- 5 szkół podstawowych (w tym jedna z oddziałami integracyjnymi),
- 2 zespoły szkół (obejmujące szkoły podstawowe i szkoły gimnazjalne),
- Zespół Szkół Prywatnych DUAL (obejmujący szkołę podstawową oraz szkołę gimnazjalną),
- 2 szkoły gimnazjalne.

C. Gmina Ornontowice:

- Katolickie Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP NP. im. Aniołów Stróżów,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny (w ramach którego funkcjonują przedszkole i szkoła podstawowa),
- Gimnazjum im. Noblistów Polskich w Ornontowicach.

¹ „Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego”

D. Gmina Orzesze:

- 5 przedszkoli oraz 5 oddziałów przedszkolnych,
- 7 szkół podstawowych,
- 2 szkoły gimnazjalne,
- Zespół Szkół im. Poległych na Pasternioku.

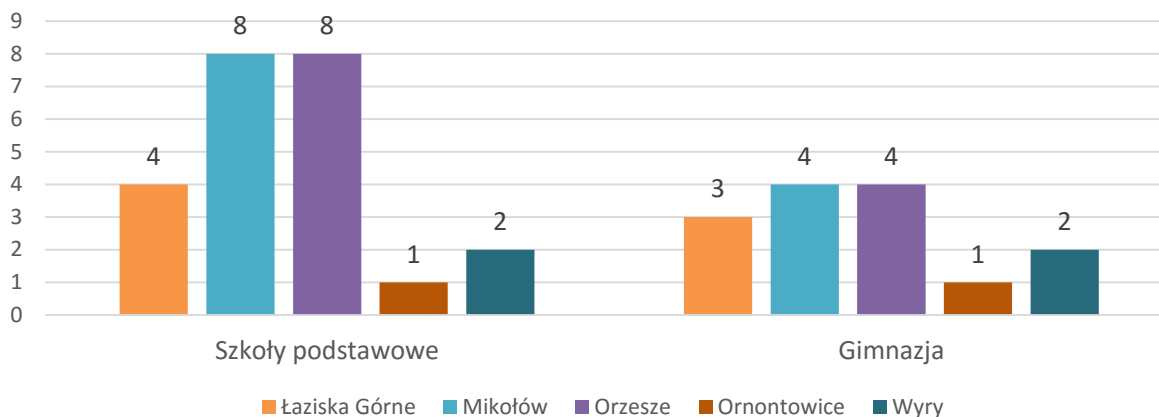
E. Gmina Wyry:

- 2 przedszkola,
- 2 zespoły szkół (obejmujące szkoły podstawowe oraz szkoły gimnazjalne).

F. Powiat Mikołowski:

- I Liceum Ogólnokształcące im. Karola Miarki w Mikołowie,
- II Liceum Ogólnokształcące im. rotmistrza Witolda Pileckiego w Mikołowie,
- Zespół Szkół Technicznych w Mikołowie,
- Zespół Szkół Energetycznych i Usługowych w Łaziskach Górnych,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Ornontowicach,
- Zespół Szkół Nr 1 Specjalnych w Mikołowie,
- Zespół Szkół Nr 2 Specjalnych im. Marii Grzegorzewskiej w Mikołowie,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Mikołowie,
- Ognisko Pracy Pozaszkolnej w Mikołowie.

Wykres 2. Liczba szkół podstawowych i gimnazjów według gmin w powiecie mikołowskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Jak przedstawiono na wykresie 2 największa liczba szkół, w których uczniowie mogą zdobyć wykształcenie podstawowe znajduje się w Gminie Mikołów oraz w Gminie Orzesze – po osiem tego typu placówek. Połowa mniej szkół podstawowych zlokalizowana jest na terenie Gminy Łaziska Górne. W Gminie Wyry znajdują się dwie

szkoły podstawowe, zaś w Gminie Ornontowice jedna. Jeżeli chodzi o szkoły gimnazjalne to również w dwóch pierwszych gminach zlokalizowanych jest najwięcej takich placówek – po cztery. W Gminie Łaziska Górne uczniowie kształcić się mogą w trzech gimnazjach, w Gminie Wiry w dwóch, natomiast w Gminie Ornontowice w jednym. Liczba uczniów przypadających na jeden oddział szkół zlokalizowanych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego kształtował się na podobnym poziomie, co przedstawiono na wykresie 3.

Wykres 3. Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych przypadający na jeden oddział w powiecie mikołowskim

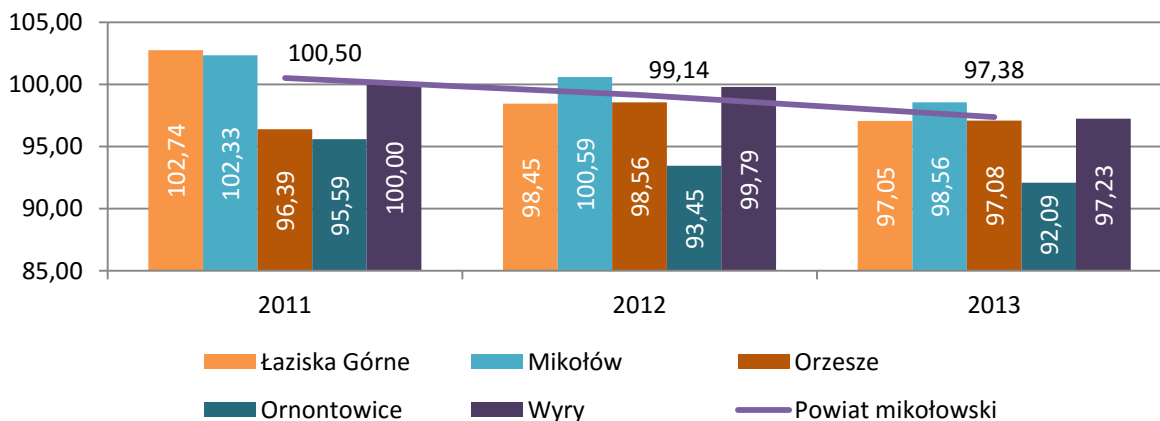
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Średnia liczba uczniów szkół podstawowych przypadających na jeden oddział w powiecie mikołowskim wynosiła 20. Niższe wartości od średniej odnotowano w odniesieniu do szkół w Gminie Orzesze (17) oraz Gminie Łaziska Górne (19), zaś wyższe w przypadku Gminy Mikołów (21) oraz Gminy Ornontowice (22). Średnia liczba uczniów szkół gimnazjalnych przypadających na jeden oddział była natomiast wyższa, wynosiła bowiem 22. Najwyższą wartość zanotowano w przypadku Gminy Mikołów (23), zaś najniższą w Gminie Ornontowice (20).

Współczynnik skolaryzacji brutto jest to relacja liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia niezależnie od wieku do liczby ludności w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania². Na wykresie 4 zaprezentowano wartość tego wskaźnika w odniesieniu do szkół podstawowych powiatu mikołowskiego.

² www.stat.gov.pl

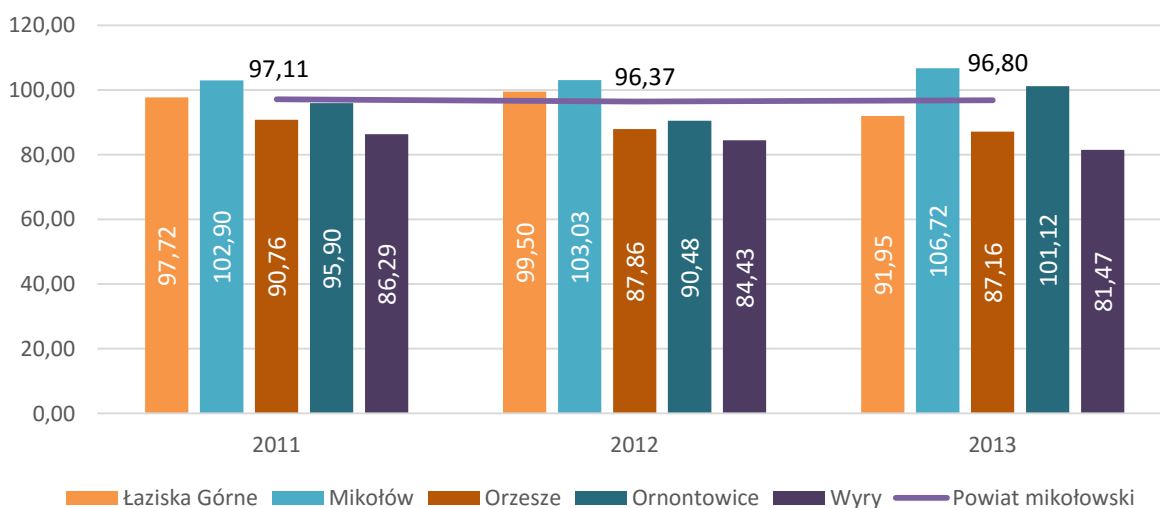
Wykres 4. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych według gmin w powiecie mikołowskim (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W latach 2011-2013 wartość współczynnika skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych powiatu mikołowskiego zmniejszała się – od 100,50% przez 99,14% do 97,38%. W ostatnim analizowanym roku najwyższa wartość omawianego wskaźnika odnotowana została w Gminie Mikołów na poziomie 98,56%, zaś najniższa w Gminie Ornontowice (92,09%).

Wykres 5. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach gimnazjalnych według gmin w powiecie mikołowskim (w %)

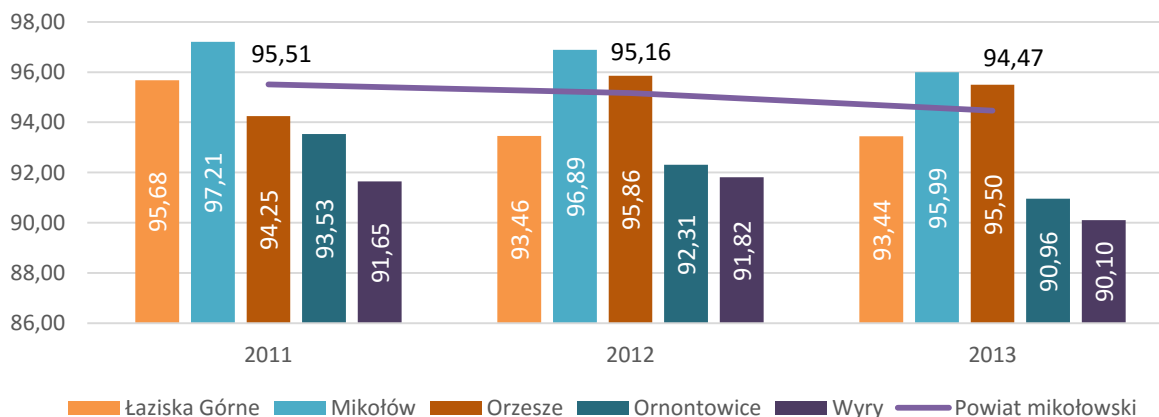
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Jeżeli chodzi o średnią wartość współczynnika skolaryzacji brutto dla szkół gimnazjalnych w powiecie to należy wskazać, że w latach 2011-2013 była ona na bardzo zbliżonym poziomie (Wykres 5). W 2013 roku najwyższa wartość odnotowana została w Gminie Mikołów (106,72%), a najniższa w Gminie Wiry (81,47%).

Współczynnik skolaryzacji netto jest to natomiast relacja liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia w danej grupie wieku do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania³. Na wykresie 6 przedstawiono wartość tego współczynnika w szkołach podstawowych powiatu mikołowskiego.

Wykres 6. Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych według gmin w powiecie mikołowskim (w%)

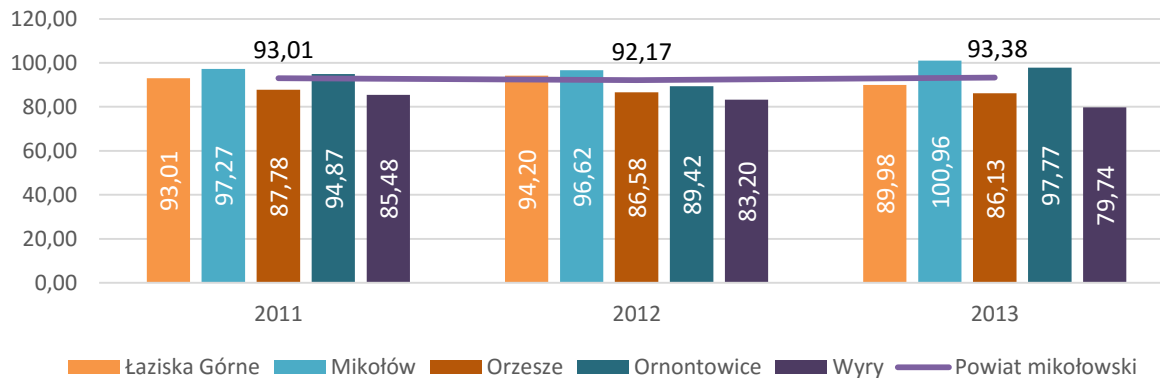
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Podobnie jak w przypadku poprzedniego wskaźnika, również i współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych powiatu mikołowskiego zmniejszył się – z 95,51% w roku 2011 do 94,47% w roku 2013. W ostatnim analizowanym roku najwyższy poziom wskaźnika dotyczył szkół w Gminie Mikołów (95,99%), zaś najniższy placówek w Gminie Wiry (90,10%).

³ www.stat.gov.pl

Wykres 7. Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach gimnazjalnych według gmin w powiecie mikołowskim

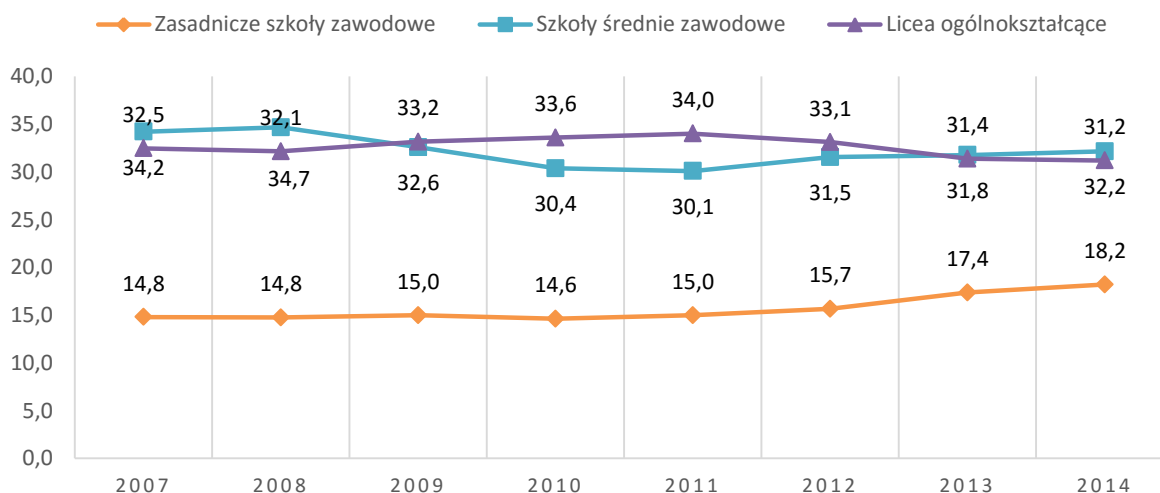

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Również i w przypadku współczynnika skolaryzacji netto, wartość jego w latach 2011-2013 w szkołach gimnazjalnych nie zmieniała się. W ostatnim analizowanym roku najwyższa wartość ukształtowała się w Gminie Mikołów (100,96%), natomiast najmniejsza w Gminie Wry (79,74%).

Ze względu na fakt, iż współczynniki skolaryzacji dla szkół ponadgimnazjalnych w poszczególnych powiatach Polski nie są publikowane, współczynniki skolaryzacji netto dla poszczególnych typów szkół ponadgimnazjalnych zostały oszacowane jako odsetek osób w wieku 16-18 lat kształcących się w danym typie szkoły w liczbie ludności w wieku 16-18 ogółem.

Wykres 8. Współczynniki skolaryzacji netto w szkołach ponadgimnazjalnych w powiecie mikołowskim

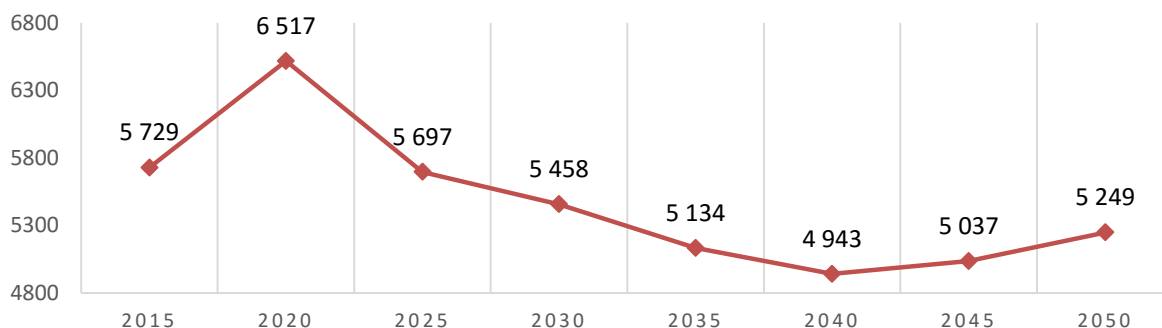

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Uczniowie mikołowskich szkół w latach 2007-2014 znacznie częściej decydowali się na kształcenie w średnich szkołach zawodowych lub liceach ogólnokształcących niż w zasadniczych szkołach zawodowych. Niemniej jednak od 2011 roku odnotowuje się wzrost zainteresowania edukacją w szkołach zasadniczych – wzrost wskaźnika o 3,2 p.p. W ciągu czterech ostatnich lat.

Opierając się na prognozach ludności oraz wartościach współczynników skolaryzacji netto (z roku 2013) sporządzono przewidywaną liczbę uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjalnych do 2050 roku.

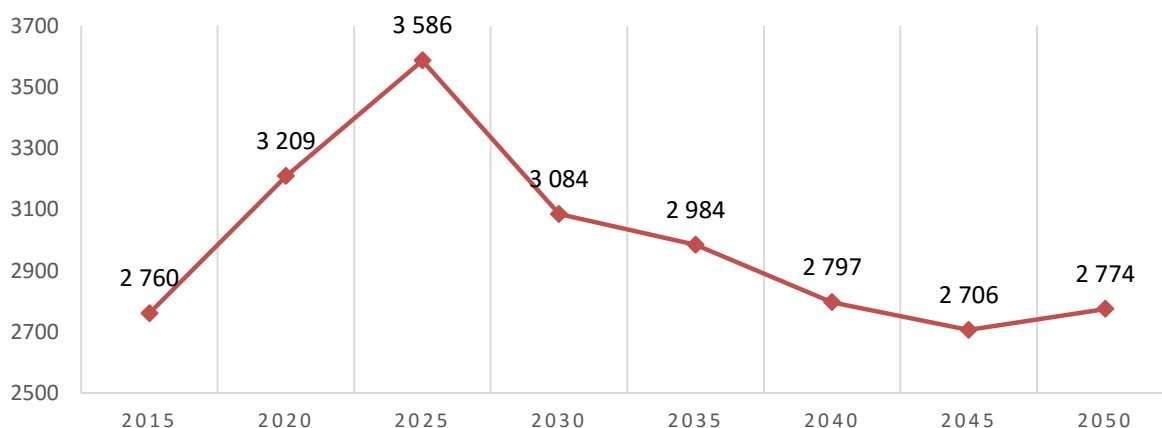
Wykres 9. Liczba uczniów w szkołach podstawowych do roku 2050 w powiecie mikołowskim – prognoza

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Prognozuje się, że do 2020 liczba uczniów szkół podstawowych w powiecie mikołowskim będzie wzrastać. Od 2020 do 2040 roku przewidywany jest spadek liczby dzieci do poziomu nieprzekraczającego 5 tys. Od tego roku nastąpić ma niewielki, stopniowy wzrost dzieci uczących się w mikołowskich szkołach.

Wykres 10. Liczba uczniów w szkołach gimnazjalnych do roku 2050 w powiecie mikołowskim – prognoza

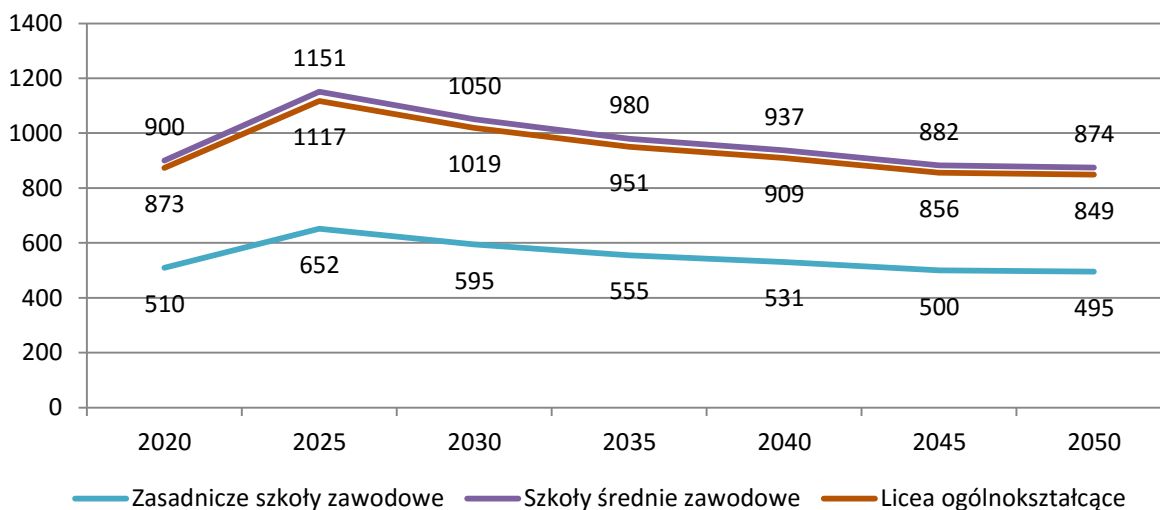

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Jeżeli chodzi o uczniów szkół gimnazjalnych to przewiduje się, że ich liczba będzie wzrastać do 2025 roku, osiągając poziom ponad 3,5 tys. W kolejnych latach natomiast prognozowany jest spadek ich liczby do ok. 2,7 tys. osób.

Wykres 11. Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych do roku 2050 w powiecie mikołowskim – prognoza

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Bez względu na rodzaj szkoły ponadgimnazjalnej przewiduje się wzrost liczby uczniów do 2025 roku. Od tego roku prognozuje się wprawdzie spadek ich liczby, natomiast będzie on stopniowy. Liczba uczniów średnich szkół zawodowych oraz liceów ogólnokształcących będzie na bardzo zbliżonym poziomie, zaś liczba młodzieży kształcącej się w zasadniczych szkołach zawodowych będzie znacznie niższa.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Mikołowie jest to placówka powiatowa, prowadząca działalność na obszarze wszystkich gmin powiatu mikołowskiego, tj. Łaziska Górne, Mikołów, Orzesze, Ornontowice i Wry.

Działalność Poradni regulowana jest przepisami prawnymi, w szczególności: Rozporządzeniem MEN z 1 lutego 2013 roku w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 199). Działalność poradni obejmuje m.in.:

- pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla dzieci i młodzieży, w tym pomoc logopedyczną, pomoc w wyborze kierunku kształcenia i zawodu;

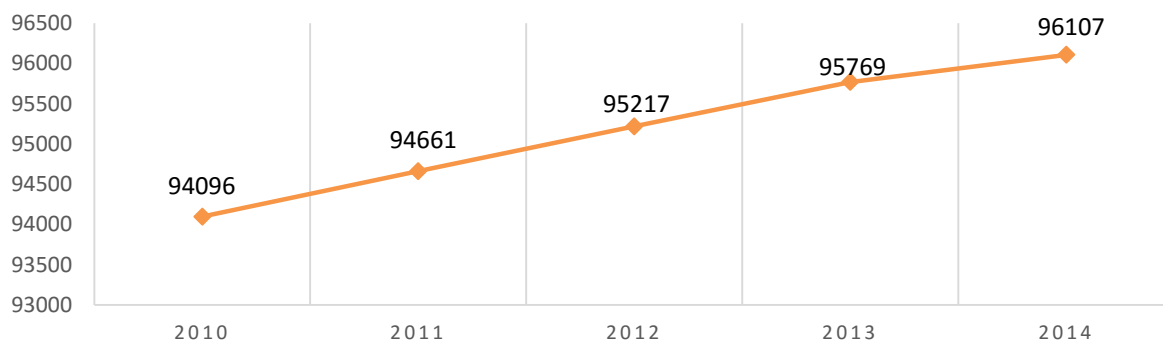
- pomoc psychologiczno-pedagogiczną związaną z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, udzielaną rodzicom i nauczycielom,
- wspomaganie placówek oświatowych w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych,
- realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję placówek oświatowych, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych,
- organizowanie i prowadzenie wspomaganie placówek oświatowych w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

W/w wsparcie udzielane jest zarówno w formie indywidualnych, jak i grupowych zajęć terapeutycznych dla dzieci i młodzieży, a także terapii rodziny, grup wsparcia, prowadzenia mediacji oraz interwencji kryzysowej, warsztatów, porad i konsultacji, wykładów i prelekcji oraz działalności informacyjno-szkoleniowej.

Uwarunkowania demograficzne

Liczba mieszkańców powiatu od roku 2010 wykazuje tendencję wzrostową (wykres 12). W perspektywie ostatnich czterech lat liczba ludności powiatu wzrosła o ponad 2 tys. Co może się wiązać, z wysoką atrakcyjnością obszaru pod kątem osiedlania się ludności z innych terenów województwa śląskiego.

Wykres 12. Liczba mieszkańców powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

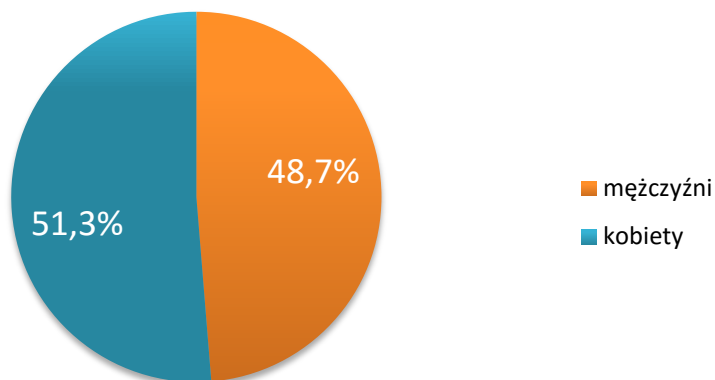

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Struktura ludności pod względem płci w powiecie mikołowskim jest zbliżona do struktury populacji całego kraju. Oznacza to, iż w powiecie liczba kobiet jest większa aniżeli liczba mężczyzn - różnica 2,6 punktów procentowych (wykres).

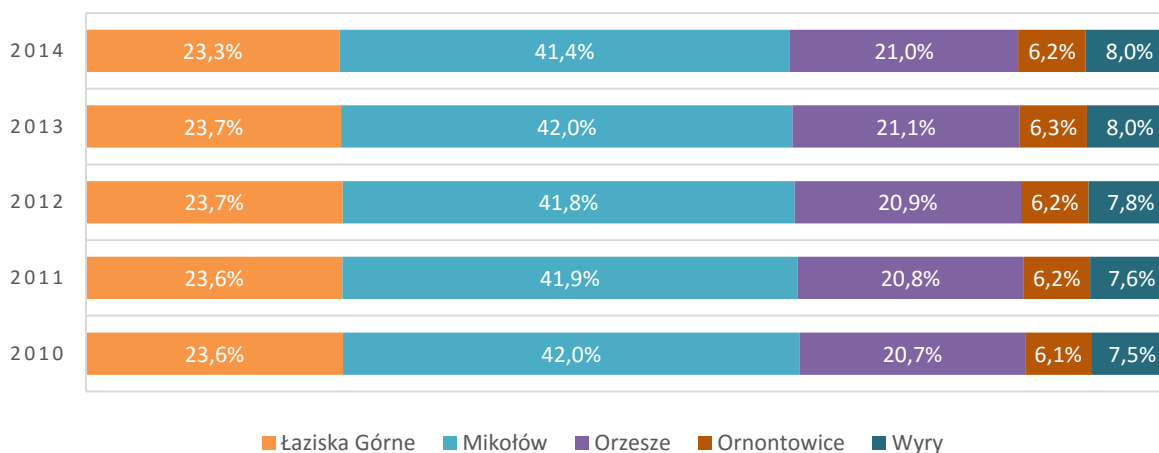
Wykres 13. Struktura ludności powiatu mikołowskiego według płci w roku 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Struktura ludności powiatu mikołowskiego według gmin na przestrzeni lat 2010-2014 nie uległa większym zmianom (wykres 13). Największa liczba mieszkańców powiatu zamieszkuje w gminie miejskiej Mikołów (41,4%). Następnymi gminami pod względem liczby ludności są Łaziska Górne (23,3%) oraz Orzesze (21,0%). Najmniejsza liczba osób zamieszkuje gminy wiejskie Wryy (8%) oraz Ornontowice (6,2%).

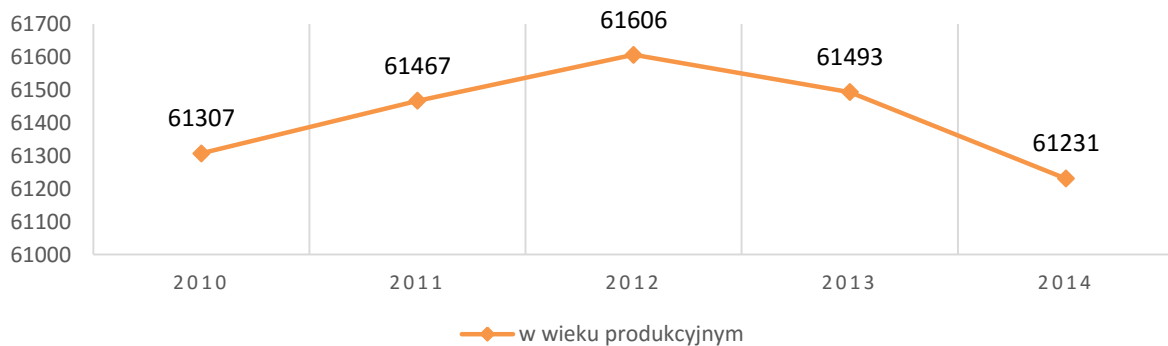
Wykres 14. Struktura ludności powiatu według gmin w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W perspektywie lat 2010-2014 liczba osób w wieku produkcyjnym utrzymała się na podobnym poziomie. Od roku 2010 do 2012 nastąpił wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym podczas, gdy od roku 2012 liczba osób w wieku produkcyjnym zaczęła spadać (wykres 14).

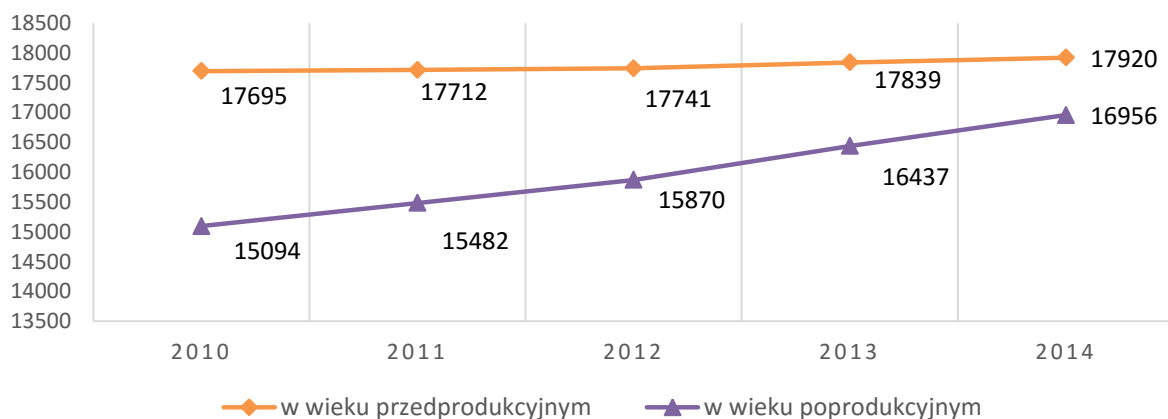
Wykres 15. Ludność w wieku produkcyjnym w powiecie mikołowskim na przestrzeni lat 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W powiecie mikołowskim w latach 2010-2014 nastąpił wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym również zwiększyła się, jednakże dynamika przyrostu jest znacznie niższa niż w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym (wykres 16).

Wykres 16. Liczba ludności w wieku przed- i poprodukcyjnym na przestrzeni lat 2010-2014 w powiecie mikołowskim

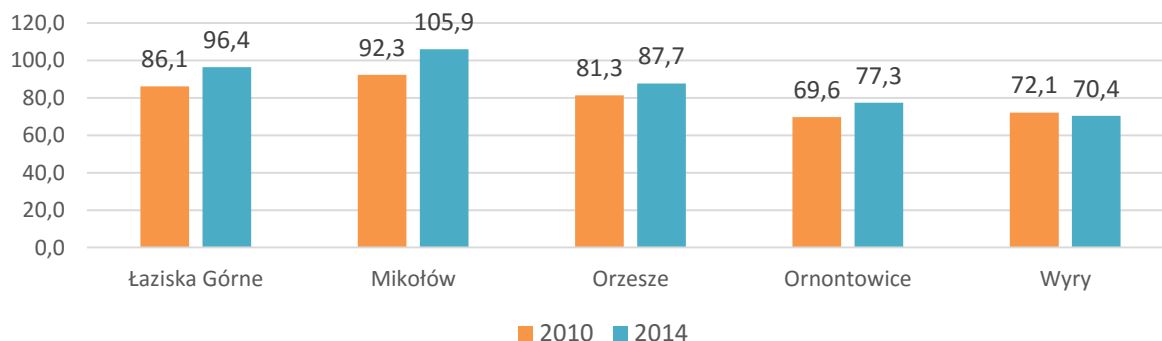
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Struktura wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (wykres 17) wykazuje, iż w prawie każdej z gmin powiatu mikołowskiego wartość tego wskaźnika wzrosła. Wyjątkiem jest gmina miejska Wiry, gdzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się. Obecnie najwyższą wartość wskaźnika

odnotowano w gminie Mikołów, gdzie obecnie znajduje się najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym.

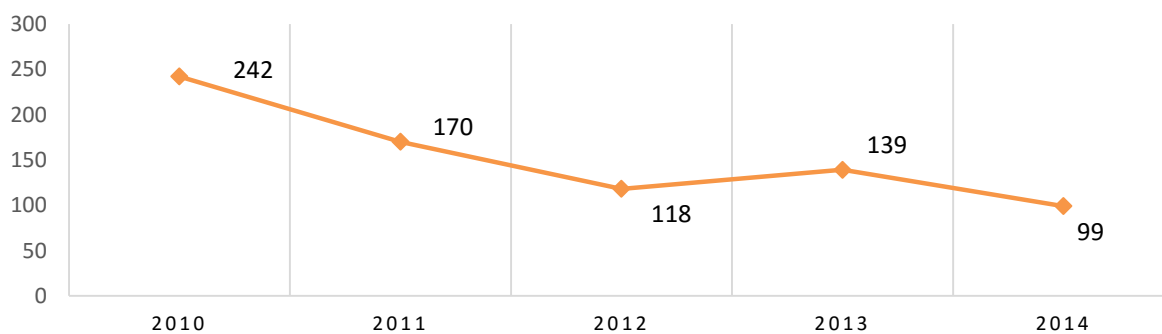
Wykres 17. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym według gmin powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Podobne trendy w dynamice ludności wg ekonomicznych grup wieku można zauważyć w kraju. Systematycznie podnosi się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym, czemu nie towarzyszy wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, który mógłby kompensować obciążenie demograficzne. Jednocześnie systematycznie spada liczba ludności w wieku produkcyjnym, co w przyszłości może doprowadzić do problemów ekonomicznych (m.in. związanych ze źródłami finansowania emerytur).Wskaźnik przyrostu naturalnego w powiecie mikołowskim wykazuje tendencję malejącą (wykres 16). W stosunku do roku 2010 w roku 2014 odnotowano spadek wartości przyrostu naturalnego o ponad połowę (59,1%). Rok 2013 stanowił przełamanie w tendencji malejącej wartości przyrostu naturalnego w latach 2010-2014, jednakże już w następnym roku (2014) nastąpił znaczący spadek wartości tego wskaźnika.

Wykres 18. Przyrost naturalny w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014

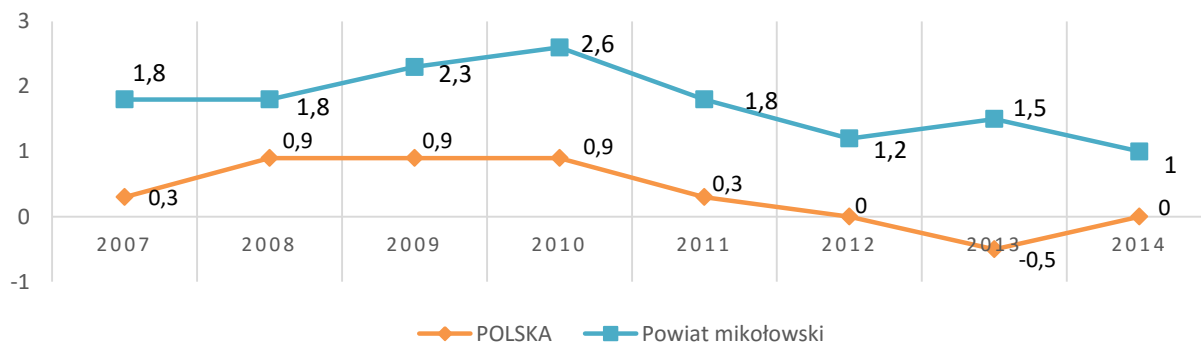

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W ujęciu względnym, przyrost naturalny na 1000 osób w powiecie jest dodatni, choć od 2010 wskaźnik ten systematycznie maleje. W 2014 roku na 1000 mieszkańców powiatu przybył drogą naturalną 1 mieszkaniec. W tym samym czasie w Polsce saldo urodzeń i zgonów na 1000 osób było zerowe (wykres 19).

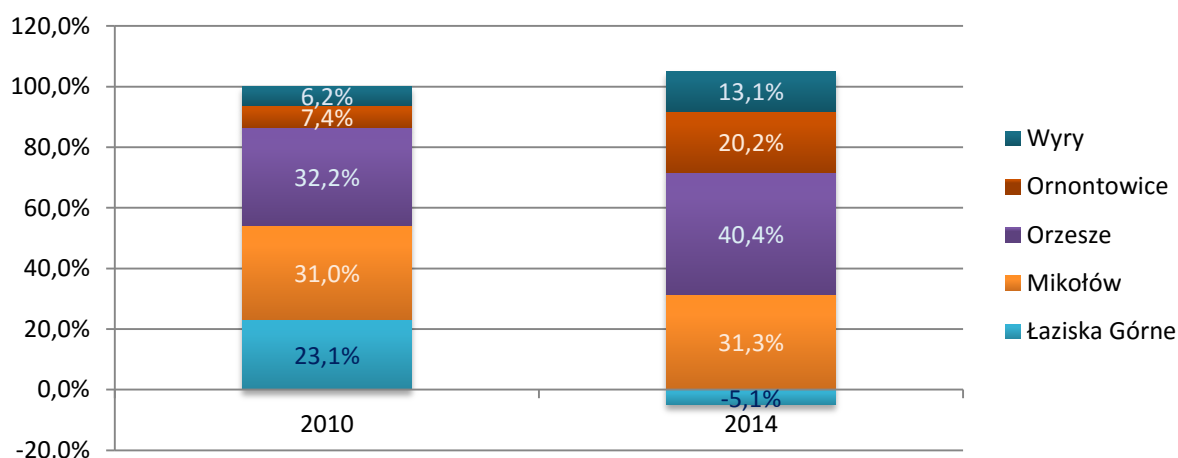
Wykres 19. Przyrost naturalny na 1000 osób w powiecie mikołowskim i Polsce w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Analiza przyrostu naturalnego na przestrzeni lat 2010-2014 w poszczególnych gminach wskazuje, iż największy spadek wartości tego wskaźnika wystąpił w przypadku gminy Łaziska Górne. W roku 2014 była to jedyna gmina powiatu z ujemną wartością wskaźnika przyrostu naturalnego. Udział gmin wiejskich w kształtowaniu przyrostu naturalnego powiatu mikołowskiego zwiększył się, głównie na skutek spadku tego wskaźnika w gminach miejskich (wykres 20).

Wykres 20. Udział gmin w kształtowaniu przyrostu naturalnego powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

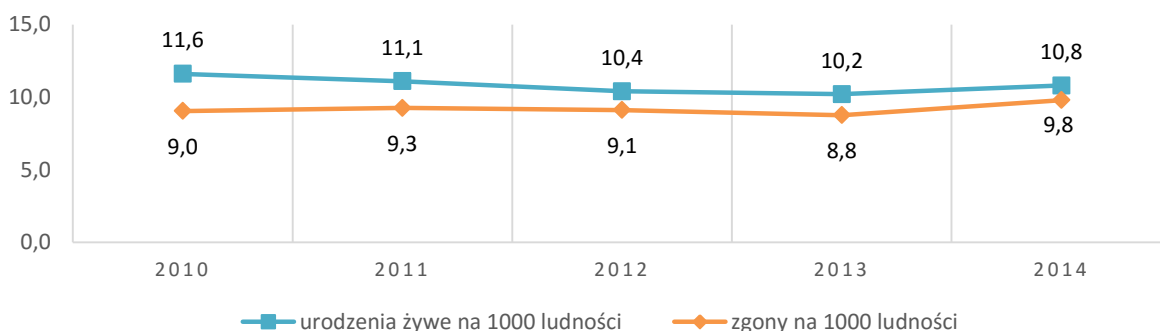

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W całym powiecie mikołowskim wskaźnik urodzeń na 1000 mieszkańców w latach 2010-2014 spadł o 7%. Wskaźnik zgonów wzrósł w tym czasie o 9% (wykres 19). Obecnie nadal wartość wskaźnika urodzeń jest wyższa aniżeli zgonów jednakże w stosunku do ostatnich pięciu lat różnica pomiędzy wartościami tych wskaźników jest najmniejsza.

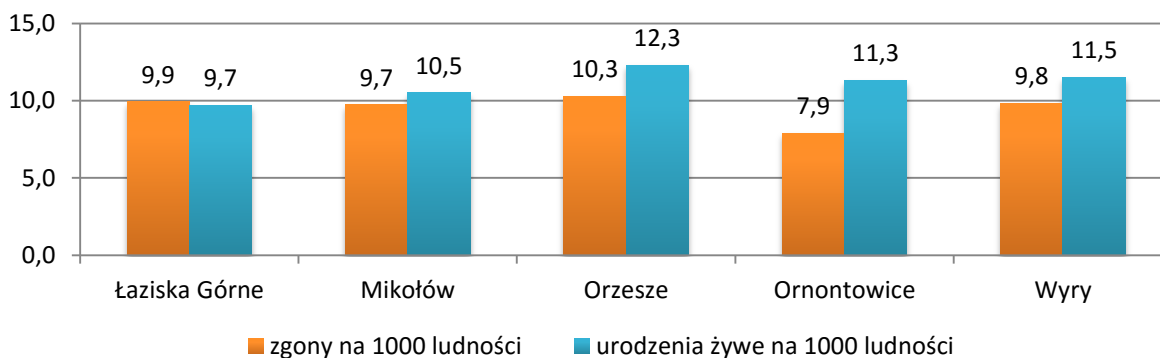
Wykres 21. Wskaźnik urodzeń i zgonów na 1000 osób w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Najwyższą wartość wskaźnika urodzeń na 1000 osób w roku 2014 w powiecie mikołowskim (wykres 22) odnotowano w gminie miejskiej Orzesze (12,3). Wyższa wartość tego wskaźnika niż średnia dla powiatu występuje także w gminach wiejskich Wyry (11,3) i Ornontowice (11,3). W większości gmin wartość wskaźnika zgonów jest zbliżona do średniej dla powiatu. Pozytywnie pod względem tej cechy wyróżnia się gmina Ornontowice, w której wartość wskaźnika zgonów jest znacząco niższa niż średnia dla powiatu (o 19,4%)

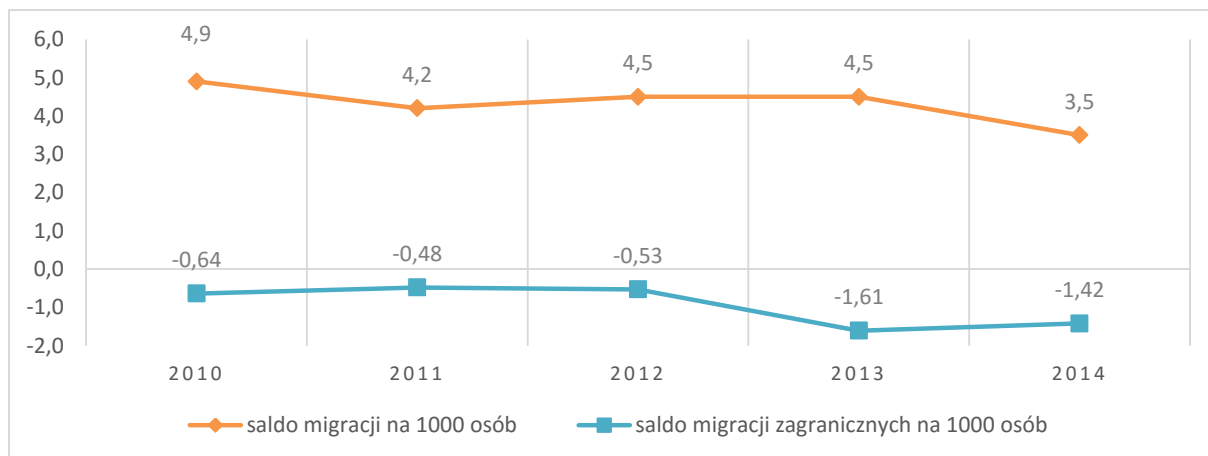
Wykres 22. Wskaźnik urodzeń i zgonów na 1000 osób w powiecie mikołowskim w podziale na gminy w roku 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W zakresie migracji ludności powiatu, należy zauważyć, że w powiecie niskońskim na przestrzeni lat 2010-2014 nie zwiększyła się emigracja zagraniczna mieszkańców (wykres 23). W roku 2014 odnotowano dodatnie saldo migracji, jednakże w stosunku do roku 2013 nastąpił spadek wartości tego wskaźnika (o 22%).

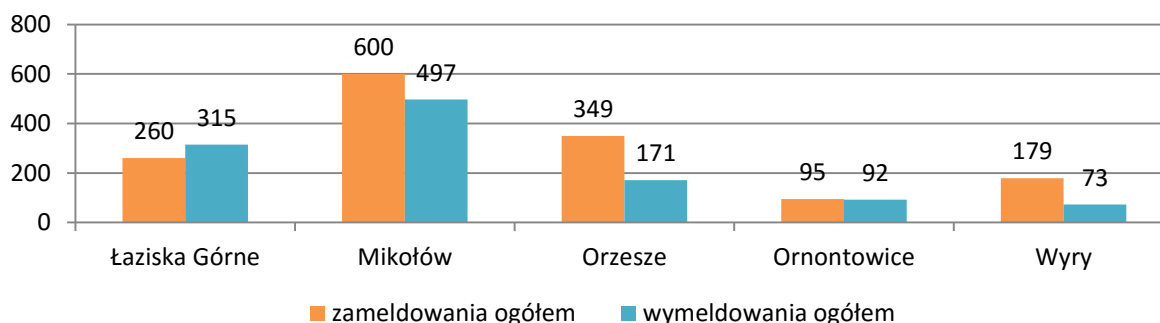
Wykres 23. Saldo migracji (ogółem i zagranicznych) w powiecie niskońskim na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Największa liczba zameldowań miała miejsce w przypadku gminy Mikołów. Należy jednocześnie zwrócić uwagę, iż w gminie Łaziska Górne, jako jedynej w powiecie niskońskim odnotowano większą liczbę wymeldowań niż zameldowań. Pod względem liczby zameldowań szczególnie wyróżnia się gmina Wiry, w której liczba osób zameldowanych jest ponad dwa razy większa niż wymeldowanych. Również gmina Orzesze charakteryzuje się ponad dwukrotnie większą liczbą osób, które w 2014 roku się zameldowały niż osób, które dokonały wymeldowania (wykres 24).

Wykres 24. Liczba zameldowań i wymeldowań w roku 2014 według gmin

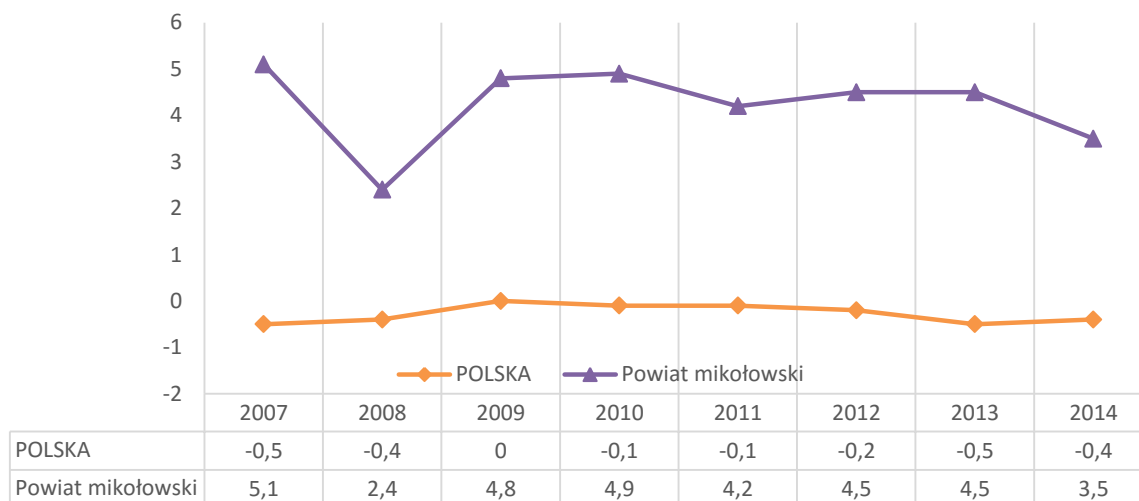

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W powiecie mikołowskim na przestrzeni lat 2007-2014 saldo migracji utrzymywało się na mniej więcej stałym, dodatnim poziomie. W 2014 roku na 1000 osób, w powiecie przybyło 3,5 osoby. Na tle Polski powiat wypada dobrze, ponieważ w kraju na przestrzeni analizowanych lat saldo migracji ogółem było ujemne (wykres 25).

Wykres 25. Saldo migracji ogółem w powiecie mikołowskim i w Polsce na 1000 osób

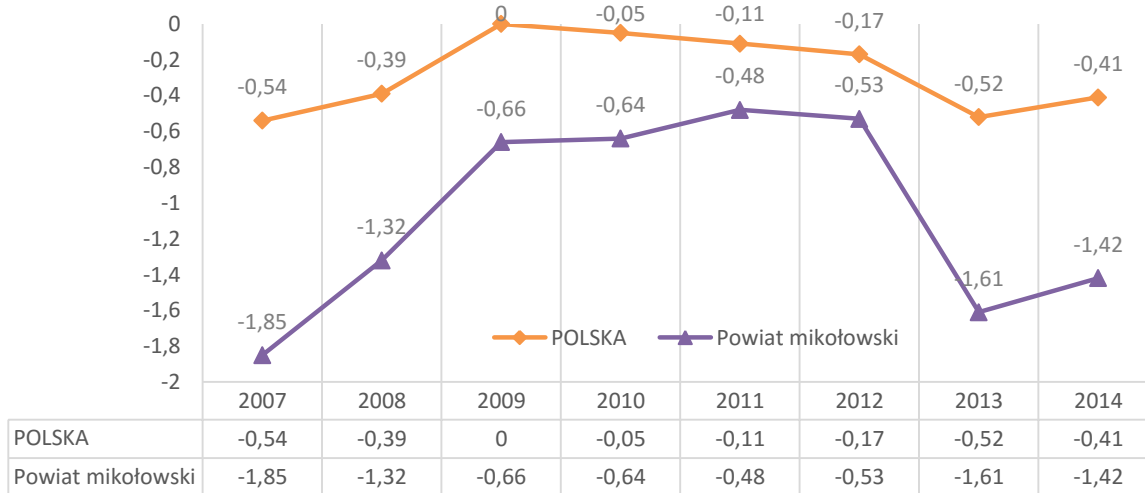

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Sytuacja w powiecie ma się odmiennie analizując jedynie migracje zagraniczne. Analiza wskaźnika salda migracji zagranicznych na 1000 osób, pokazuje, że więcej osób migruje z powiatu poza granicę kraju niż spoza granic kraju się w powiecie osiedla. W 2014 roku na każdego z 1000 mieszkańców za granicę emigrowało 1,42 osoby. Choć wskaźnik w kraju w analizowanym okresie był zwykle również ujemny, jego wartość była zdecydowanie wyższa niż w powiecie (wykres 26).

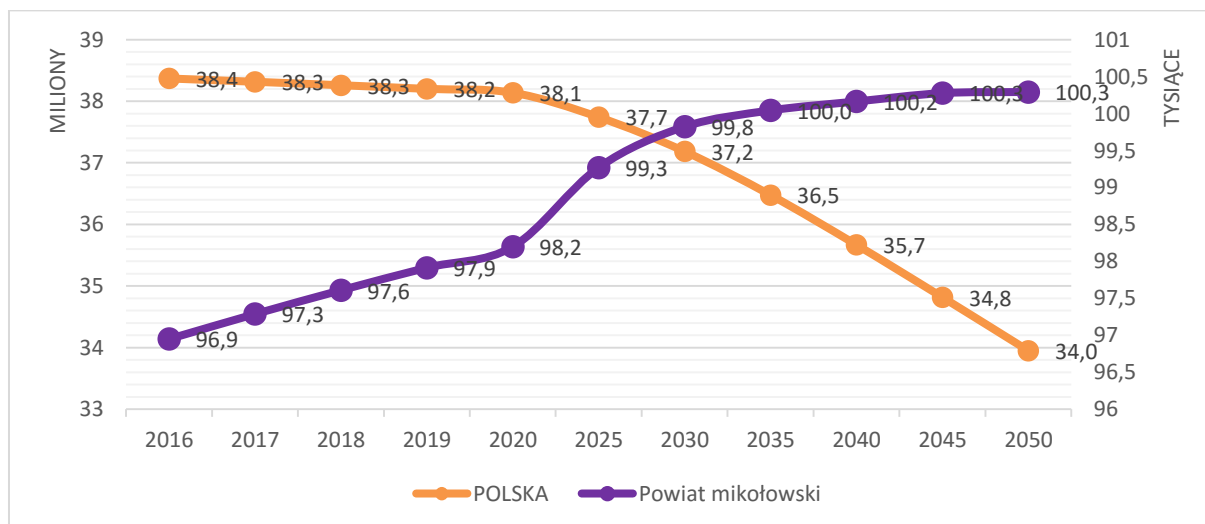
Wykres 26. Saldo migracji zagranicznych w powiecie mikołowskim i w Polsce na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Wbrew krajowym trendom, prognozuje się, że do 2050 roku liczba ludności w powiecie mikołowskim będzie rosła (wykres 27). W 2040 roku liczba ludności powiatu osiągnie 100 tys. mieszkańców i będzie się utrzymywać na podobnym poziomie w kolejnych latach. W tym samym czasie w Polsce liczba ludności będzie spadać do około 34 mln mieszkańców w 2050 roku.

Wykres 27. Prognoza liczby ludności Polski i powiatu mikołowskiego do roku 2050

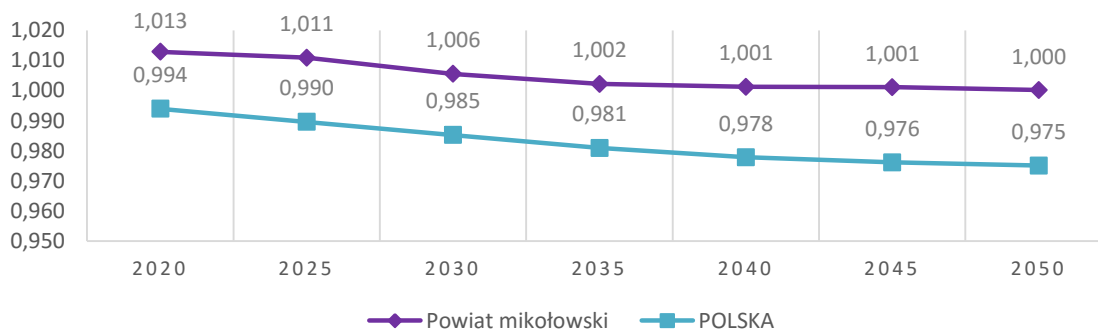

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Analizując dynamikę⁴ zmiany ludności powiatu mikołowskiego i Polski jako całości, można zauważyć gasnący charakter przyrostu liczby ludności w powiecie. W roku 2050 indeks przyjmuje wartość 1, co oznacza stagnację. W Polsce przez cały analizowany okres trend spadkowy będzie się zwiększać i około 2050 roku, co pięć lat Polsce będzie ubywać około 2,5% ludności w ujęciu pięciu lat (wykres 28).

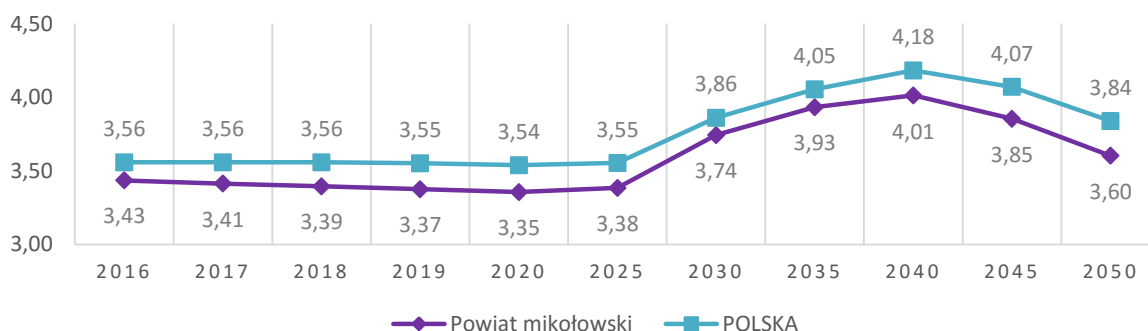
Wykres 28. Dynamika prognozowanej liczby ludności Polski do roku 2050

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Poza zmianą liczby ludności, zmianie ulegać będzie struktura wiekowa mieszkańców (wykres 29). Do 2025 roku prognozuje się, że na każdą osobę w wieku produkcyjnym w powiecie mikołowskim przypadają będzie 3,3 – 3,4 osób w wieku przedprodukcyjnym (do 15 lat). Następnie do roku 2040 wskaźnik ten wzrośnie do 4, by do roku 2050 spaść do wartości 3,6. Oznacza to, że spadać będzie liczba dzieci i młodzieży.

Wykres 29. Stosunek ludności w wieku produkcyjnym do ludności w wieku przedprodukcyjnym w świetle prognoz ludności

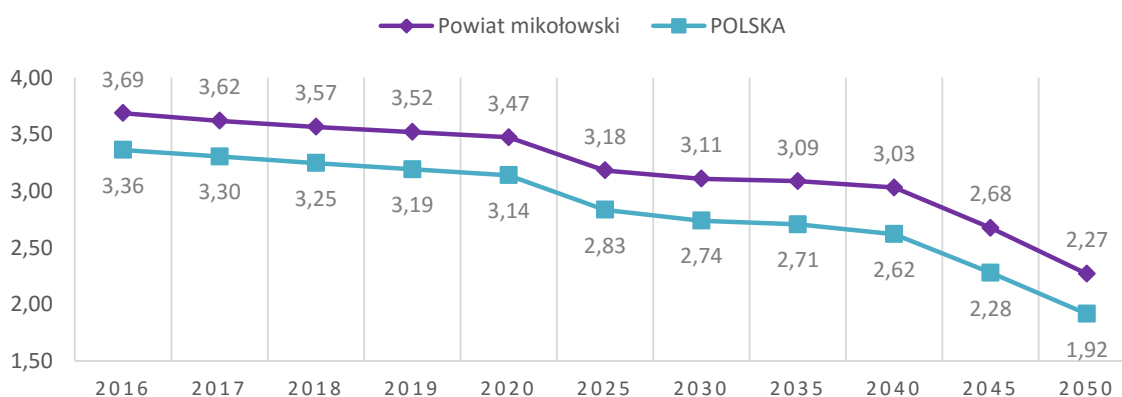

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

⁴ Mierzona za pomocą łańcuchowego indeksu dynamiki. Podstawą indeksu łańcuchowego jest okres poprzedni. Wartości większe od 1 oznaczają przyrost, mniejsze od 1 – spadek.

Mierząc stosunek liczby osób w wieku produkcyjnym do liczby osób w wieku poprodukcyjnym, można zauważyć, że w roku 2016, na jednego emeryta przypadać będzie, w powiecie mikołowskim, 3,36 osób zdolnych do pracy. W roku 2050 będzie ich już tylko niecałe dwie. Zmiana struktury ludności w ujęciu wieku spowoduje zwiększenie obciążeń związanych z utrzymaniem osób starszych. W powiecie mikołowskim będą one większe niż w pozostałej części kraju (wykres 30).

Wykres 30. Stosunek ludności w wieku produkcyjnym do ludności w wieku poprodukcyjnym w świetle prognoz ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Powyższe wnioski potwierdza analiza piramid wieku ludności⁵ (wykres 31). Rosnąca liczba ludzi starszych przy malejącej liczbie nowo urodzonych spowoduje duże obciążenie demograficzne związane z opieką nad osobami starszymi oraz ich utrzymaniem. Trendy te będą podobne w powiecie, jak i w całej Polsce. Jeżeli trendy te nie zostaną zatrzymane, struktura wieku ludności może zacząć przypominać „odwróconą piramidę”, gdzie coraz mniejsza liczba ludności „młodej” będzie musiała utrzymywać coraz większą liczbę ludności „starszej”. Będzie to miało konsekwencje nie tylko ekonomiczne, ale również społeczne. Przykładem takich konsekwencji może być malejący popyt na zawody pedagogiczne, a wzrost popytu na zawody związane z opieką nad osobami starszymi (np. lekarzy geriatrów, pielęgniarki). Przeprojektowania będzie również wymagał system emerytalny oraz opieki społecznej.

⁵ Na wykresie 17 po lewej stronie znajdują się piramidy dla powiatu mikołowskiego, po prawej zaś dla Polski. Piramidy skonstruowane są od roku 2015 do 2050 w odstępach pięcioletnich.

1.1.3. Kwestie kulturowo-gospodarcze

W 2014 roku w powiecie mikołowskim było 21 bibliotek lub ich filii, z czego najwięcej w Gminie Mikołów (8) oraz Gminie Orzesze (7), zaś najmniej w Gminie Ornontowice (1). Ponad połowa wejść do wspomnianych placówek była przystosowana do osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, natomiast osiem wyposażonych było w udogodnienia wewnątrz budynków. Tylko jedna biblioteka, znajdująca się na terenie Gminy Mikołów przystosowana była dla użytkowników niewidzących i słabowidzących. Dokładne dane liczbowe przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Liczba bibliotek w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku

	biblioteki i filie	obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich: wejście do budynku	obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich: udogodnienia wewnątrz budynku	obiekt przystosowany dla użytkowników niewidzących i słabowidzących
Powiat mikołowski	21	12	8	1
Łaziska Górne	3	1	2	0
Mikołów	8	4	1	1
Orzesze	7	5	4	0
Ornontowice	1	1	1	0
Wyry	2	1	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W 2014 roku na terenie powiatu mikołowskiego znajdowały się dwa obiekty działalności wystawienniczej, przy czym oba zlokalizowane były w Gminie Mikołów. Wejście do jednego z obiektów przystosowane było do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. W tym samym roku w omawianym powiecie nie było ani jednego kina. Jeżeli chodzi o muzea to znajdowało się jedno w Gminie Łaziska Górne i było przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, zarówno przed wejściem jak i wewnątrz budynku⁶.

Rozkład znaczenia gospodarczego gmin powiatu mikołowskiego z dobry sposób ilustruje liczba oferowanych na ich terenach miejsc pracy.

⁶ Bank Danych Lokalnych

Tabela 2. Liczba zatrudnionych na terenie gminy w latach 2007-2014

Rok	Powiat mikołowski	Mikołów	Łaziska Górne	Ornontowice	Orzesze	Wyry
2007	24 088	11 556	5 624	4 205	2 150	553
2008	26 594	12 635	6 444	4 178	2 681	656
2009	26 827	13 218	5 895	4 535	2 561	618
2010	27 200	13 168	5 995	4 795	2 554	688
2011	27 156	12 846	6 327	4 674	2 631	678
2012	27 253	12 697	6 290	4 745	2 896	625
2013	27 191	13 065	5 970	4 637	2 795	724
2014	27 677	13 545	5 952	4 362	3 005	813
Udział %	100%	49%	22%	16%	11%	3%

Źródło: „Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego”.

Prawie połowa pracujących mieszkańców powiatu zatrudniona była na obszarze gminy Mikołów. Duże znaczenie gospodarcze odgrywała również gmina Łaziska Górne, gdzie w 2014 roku pracowało 22% wszystkich osób. Dużo mniejsze znaczenie odgrywały trzy kolejne gminy powiatu mikołowskiego, w których pracowało 30% pozostałych mieszkańców Mikołowa. W analizowanym okresie przybyło ponad 3,5 tys. miejsc pracy, przy czym najwyższą dynamiką charakteryzowała się Gmina Wyry (47%), zaś najniższą Gmina Ornontowice (4%). Jednocześnie należy podkreślić, że we wszystkich gminach badanego powiatu odnotowano większą liczbę miejsc pracy niż w pierwszym analizowanym roku.

W **Gminie Łaziska Górne** znajdują się duże zakłady tradycyjnych dla Górnego Śląska branż, tj. górnictwa, energetyki i hutnictwa, wśród których wymienić należy: Kompanię Węglową S.A. Oddział KWK „Bolesław Śmiały”, Elektrownię Łaziska, zarządzaną przez TAURON Polską Energię, a także Hutę Łaziska, specjalizującą się w produkcji żelazostopów będących istotnym elementem procesów stalowniczych i odlewniczych. z innych sektorów gospodarki warto wspomnieć o m.in. Wilk Elektronik, jednym z krajowych liderów w obszarze komputerowej pamięci RAM, a także o firmie ERG-System, wytwórcy opakowań wielokrotnego użytku.

Do najważniejszych firm zlokalizowanych na terenie **Gminy Mikołów** zaliczyć należy:

- Fabrykę Palenisk Mechanicznych – specjalizującą się w maszynach i urządzeniach dla sektora energetycznego,
- Kopalnię Doświadczalną Barbara – funkcjonująca w strukturach Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach,
- Lumatech – dostawcę technologii i materiałów (przemysł drzewny i meblowy),
- Mifama – producenta maszyn i urządzeń,

- Rolnik – producenta przetworów owocowych i warzywnych,
- Schneider Electric Energy Poland – wytwórcę transformatorów średniego napięcia,
- Spyra Primo Poland – produkującego rury i kształtki z tworzyw sztucznych,
- Yazaki Automotive Products Poland – producenta samochodowych wiązek elektrycznych,
- Zakłady Mechaniczne Wiromet – wytwarzające urządzenia i części zamienne.

W mikołowskim sektorze handlu prym wiodą hipermarkety: Auchan oraz Leroy Merlin.

Fundamentem struktury gospodarczej **Gminy Orontowice** jest natomiast KWK Budryk. Wchodzi ona w skład Jastrzębskiej Spółki Węglowej. Warto podkreślić, że kopalnia ta jest jednym z najmłodszych i najnowocześniejszych zakładów wydobywczych w kraju. Najważniejsze produkty Budryka to węgiel do celów energetycznych i gazowo-koksowy typu 34,2.

Na terenie **Gminy Orzesze** znajdują się m.in. następujące podmioty gospodarcze:

- BIELEND A Kosmetyki Naturalne Sp. z o.o. (Zakład Nr 2),
- Firma Dystrybucyjna "IGLOLAND" Aleksandra, Romuald, Tomasz Kotas spółka jawna,
- Janpol, będący renomowanym producentem materacy,
- Labatra, zagraniczny spedytor,
- Mirola, wytwórca rolet, bram, parapetów wraz z usługami serwisowymi,
- Pol-Am-Pack S.A. Oddział Huta Szkła „Orzesze”, zajmująca się produkcją szklanych butelek,
- Zakład Produkcyjno-Usługowo-Handlowy SKRAWME,
- Zakłady Przeróbcze Surowców Chemicznych MIKROGRAN Sp. z o.o.

W **Gminie Wyry** dominuje natomiast drobna wytwórczość, firmy rodzinne i gospodarstwa rolne. Do najbardziej istotnych dla lokalnej gospodarki firm zaliczyć należy:

- ADW Wyry, oferującą produkty na rzecz górnictwa, lotnictwa, budownictwa i uprawy grzybów,
- CARBOMA, zajmującą się produkcją maszyn dla przemysłu paliwowo-energetycznego, mineralnego, chemicznego, spożywczego, recyklingu i segregacji,
- CERAMIKA EVA, produkującą płytki ceramiczne,
- "JMS Logistic" Sp. z o.o., specjalizująca się w usługach transportowych,
- Rawex PHU S.J., firma z branży usług transportowych,
- WIROX R., produkującą wyroby metalowe.

2. Diagnoza problemów społecznych

2.1. Problemy rynku pracy i bezrobocia

2.1.1. Ogólny stan i struktura zatrudnienia

Zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 roku przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy należą do zadań publicznych o charakterze ponadgminnym, które wykonuje powiat. Realizacją działań w tym zakresie na terenie powiatu mikołowskiego zajmuje się Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie z siedzibą w Łaziskach Górnych.

Zasięg terytorialny Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie obejmuje:

- miasto/gminę Mikołów,
- miasto/gminę Łaziska Górne,
- gminę Ornontowice,
- gminę Orzesze,
- gminę Wry.

Bezrobocie jest to zjawisko społeczne, polegające na tym, że pewna grupa osób zdolnych i chętnych do podjęcia pracy zarobkowej nie znajduje zatrudnienia. Wielkością statystyczną opisującą nasilenie tego zjawiska jest stopa bezrobocia. Pod względem aktywności ekonomicznej ludności powiat mikołowski należy do obszarów pozytywnie wyróżniających się na tle województwa śląskiego oraz całego kraju. W analizowanym okresie stopa bezrobocia dla śląska wynosiła 8,4 % natomiast na terenie kraju 10%, podczas gdy w powiecie mikołowskim wskaźnik ten wynosił 6% (tabela 3).

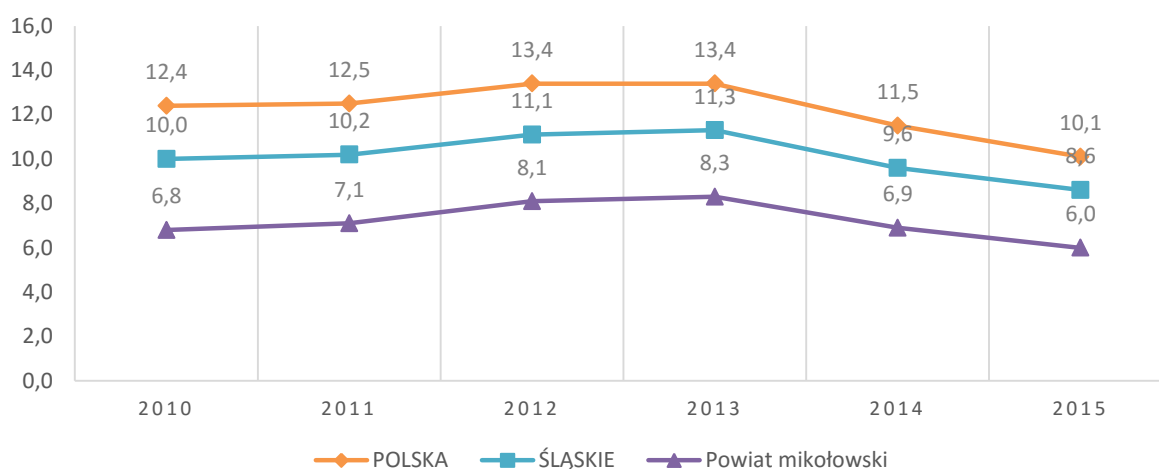
Tabela 3. Stopa bezrobocia w powiecie mikołowskim w odniesieniu do województwa i kraju stan na dzień 31 sierpnia 2015 r.

Kraj	10,0%
Województwo Śląskie	8,4%
Powiat	6,0%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie mikołowskim w 2010 roku wynosiła 6,8% i do roku 2013, w którym kształtowała się na poziomie 8,3%, rosła. W roku 2014 natomiast spadła do poziomu 6,9%. Na dzień 31 lipca 2015 roku wskaźnik ten wynosił 6%. Jednocześnie w całym analizowanym okresie wartość omawianego wskaźnika w powiecie kształtowała się na niższym poziomie zarówno w stosunku do województwa śląskiego, jak i całego kraju. W połowie 2015 roku różnica ta wynosiła odpowiednio 2,6 i 4,1 punktu procentowego (wykres 31).

Wykres 31. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie mikołowskim w latach 2010-2015 w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Struktura bezrobocia powiatu mikołowskiego jest odzwierciedleniem tendencji w województwie i w kraju. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie począwszy od 2014 następuje systematyczny spadek bezrobocia (tabela 4) spowodowany ożywieniem gospodarczym w kraju, powstaniem nowych firm na terenie powiatu oraz członkostwem Polski do UE i związaną z tym emigracją zarobkową mieszkańców.

Tabela 4. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych. Stan na dzień 31 września 2015 r.

	31.12.2011 r.	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	31.09.2015 r.
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	2780	3196	3273	2703	2249
w tym kobiety	1566	1769	1763	1476	1283

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie

W okresie ostatnich 5 lat (2011 – 2015) nastąpiły duże zmiany w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mikołowie oraz w stopie bezrobocia. Na koniec grudnia 2011 roku liczba bezrobotnych w bazie PUP Mikołów wynosiła 2780 bezrobotnych i przez kolejne lata wzrastała, by w grudniu 2013 roku osiągnąć pułap 3273 osób bezrobotnych. W roku 2014 nastąpił spadek liczby osób zarejestrowanych, jako bezrobotne i na koniec grudnia 2014 roku w bazie znalazły się już 2703 osoby bezrobotne. Według stanu na dzień 31 września 2015 roku liczba bezrobotnych wynosi 2249 osób, a więc nadal następuje tendencja spadkowa.

W analizowanym okresie sytuacja kobiet i mężczyzn na lokalnym rynku pracy przedstawiała się następująco: w lipcu 2015 roku w powiecie mikołowskim bez pracy pozostawało 2346 osób, z czego niewiele ponad 42% stanowili mężczyźni (997), zaś ponad 57% kobiety (1349). Liczba bezrobotnych osób w podziale na poszczególne gminy powiatu mikołowskiego oraz na kobiety i mężczyzn przedstawia tabela poniżej.

Tabela 5. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego na dzień 31 lipca 2015 roku

	Ogółem	Mężczyźni	Udział w bezrobociu ogółem	Kobiety	Udział w bezrobociu ogółem
Powiat mikołowski	2346	997	42,50%	1349	57,50%
Gmina Łaziska Górne	601	226	37,60%	375	62,40%
Gmina Mikołów	1014	474	46,75%	540	53,25%
Gmina Orzesze	474	198	41,77%	276	58,23%
Gmina Ornontowice	93	30	32,26%	63	67,74%
Gmina Wyry	164	69	42,07%	95	57,93%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Jak przedstawiono w tabeli 5 największa liczba bezrobotnych w całym powiecie mikołowskim odnotowana została w Gminie Mikołów – 1014 osób, zaś najmniejsza w Gminie Ornontowice – 93 osoby. We wszystkich gminach większą grupę bezrobotnych stanowią kobiety – udział kobiet w bezrobociu ogółem wynosi od 53,25% (Gmina Mikołów) do 67,74% (Gmina Ornontowice).

W analizowanym okresie w bazie Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie najwięcej osób bezrobotnych posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe. Na koniec 2014 roku 984 osoby posiadały omawiane wykształcenie, jednakże ich liczba od roku 2011 zmalała o 64 osoby. Obrazuje to poniższa tabela danych (tabela 14). W bazie PUP Mikołów najmniej osób posiadało wykształcenie wyższe lub ogólnokształcące.

Analizując poniższą tabelę (tabela 6) można zauważyć, że od 2013 roku wraz ze spadkiem bezrobocia spadła liczba zarejestrowanych jako bezrobotne kobiety.

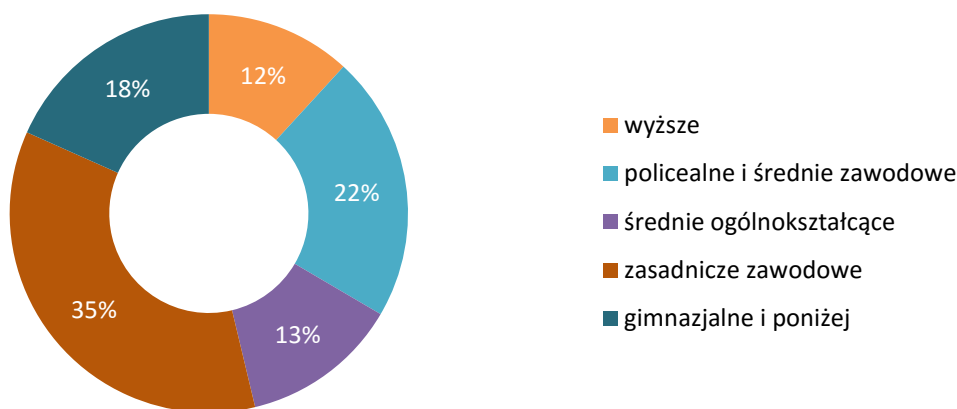
Tabela 6. Liczba bezrobotnych w podziale ze względu na wykształcenie stan na 31 grudnia 2014 r.

	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.
wyższe	283	370	370	290
kobiety	203	265	264	213
policealne i średnie zawodowe	607	726	699	612
kobiety	385	444	423	372
średnie ogólnokształcące	324	349	354	315
kobiety	256	267	259	239
zasadnicze zawodowe	1048	1148	1257	984
kobiety	473	506	528	422
gimnazjalne i poniżej	518	603	593	502
kobiety	249	287	289	230

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie

Rozpatrując strukturę bezrobocia wg poziomu wykształcenia należy wskazać, że co trzeci mieszkaniec powiatu mikołowskiego pozostający bez pracy na koniec pierwszej połowy 2015 roku miał wykształcenie zasadnicze zawodowe (881). Dużą grupę bezrobotnych (wykres 54) stanowili również absolwenci szkół policealnych i średnich zawodowych (22%, tj. 538 osób) oraz osoby, które co najwyżej ukończyły gimnazjum (18%, tj. 456). Mniej liczną grupą bezrobotnych były osoby o wykształceniu średnim ogólnokształcącym (13%, tj. 319 osób) i wyższym (12%, tj. 294 osoby).

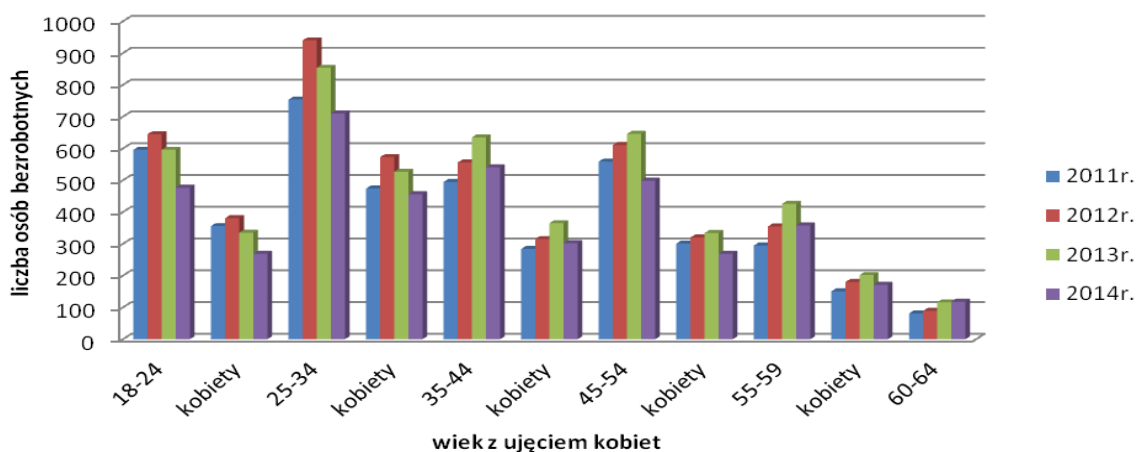
Wykres 32. Struktura bezrobotnych w powiecie mikołowskim w drugim kwartale 2015 roku wg poziomu wykształcenia

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie

W latach 2011 – 2014 największą grupę bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mikołowie stanowiły osoby w wieku 25-34 lata. Grupa ta była najliczniejsza na koniec 2012 roku, kiedy to w bazie Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie znalazło się aż 940 osób w wieku 25-34 lata. Najniższa liczba osób zarejestrowanych w tym przedziale wiekowym przypada na koniec 2014 roku. Najmniej liczną grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 60-64 lata, jednakże w tej grupie wiekowej z roku na rok przybywa osób zarejestrowanych - na koniec roku 2011 zarejestrowanych było 81 osób, natomiast na koniec 2014 roku w bazie widniało już 118 osób. Sytuację obrazuje poniższy wykres 33 oraz tabela danych.

Wykres 33. Struktura wiekowa osób bezrobotnych w latach 2011-2014 z ujęciem kobiet

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie

Analizując strukturę wiekową kobiet (Tabela 7) można zauważyć, że najwięcej kobiet widniejących w bazie Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie zalicza się do grupy wiekowej 25-34 lata i ta tendencja utrzymywała się przez 4 lata (2011 – 2014). Najmniejszy odsetek kobiet zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mikołowie w omawianym okresie odnotowano w wieku 60-64 lat.

Tabela 7. Struktura wiekowa osób bezrobotnych stan na 31 grudnia 2014 r.

	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.
18-24 lata	596	645	596	477
kobiety	356	381	335	269
25-34 lata	754	940	854	710
kobiety	474	573	527	456
35-44 lata	495	556	635	541
Kobiety	284	315	365	302

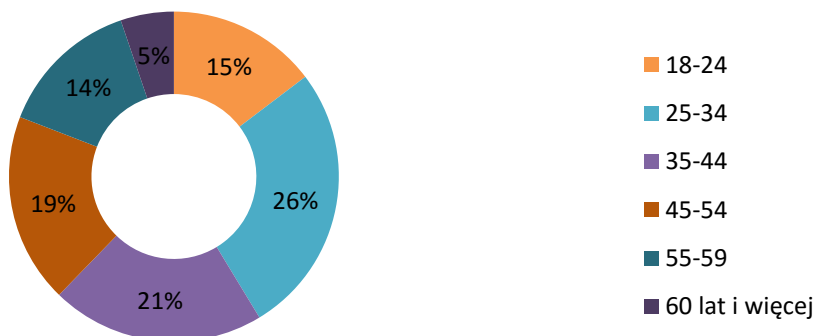

	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.
45-54 lata	559	611	646	499
Kobiety	301	320	334	269
55-59 lat	295	355	426	358
Kobiety	151	180	202	171
60-64 lata	81	89	116	118

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie

Na koniec drugiego kwartału 2015 roku najliczniejszą grupą bezrobotnych były osoby w wieku 25-34 lata (26%, tj. 663 osoby). W ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych z powiatu mikołowskiego zauważalny odsetek stanowiły grupy wiekowe 35-44 i 45-54 – odpowiednio 21% (521 osób) i 19% (463 osoby). W pozostałych kategoriach liczba bezrobotnych nie przekraczała 400 – (365 dla grupy 18-24 i 346 dla grupy 55-59). Ponadto co dwudziesta osoba pozostająca bez pracy miała co najmniej 60 lat (wykres 34).

Wykres 34. Struktura bezrobotnych w powiecie mikołowskim w drugim kwartale 2015 roku wg wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Mikołów.

W dokumencie „Analiza bezrobotnych oraz ofert pracy w obszarze działania Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie za rok 2014” wskazano profesje, w których popyt na pracę zauważalnie przewyższa podaż pracy i odwrotnie. Wykazy tych zawodów, wraz ze wskaźnikami intensywności deficytu lub nadwyżki przedstawiono w poniższych tabelach.

Wśród zawodów charakteryzujących się najwyższym wskaźnikiem nadwyżki były: mechanik samochodów osobowych (0,0556), pozostali mechanicy pojazdów samochodowych (0,0588), technik mechanik (0,0667), pakowacz (0,0909) oraz tokarz w metalu (0,0952) – tabela 8.

Tabela 8. Ranking zawodów nadwyżkowych⁷ w powiecie mikołowskim w 2014 roku

Lp.	Nazwa zawodu	Średnia miesięczna liczba ofert pracy zgłoszonych w 2014 roku	Średnia miesięczna liczba zarejestrowanych bezrobotnych	Wskaźnik intensywności nadwyżki zawodów
1.	Mechanik samochodów osobowych	0,0833	1,4167	0,0556
2.	Pozostali mechanicy pojazdów samochodowych	0,0833	1,3333	0,0588
3.	Technik mechanik	0,1667	2,3333	0,0667
4.	Pakowacz	0,0833	0,8333	0,0909
5.	Tokarz w metalu	0,1667	1,5833	0,0952
6.	Murarz	0,3333	2,8333	0,1053
7.	Lakiernik samochodowy	0,1667	1,4167	0,1053
8.	Technik handlowiec	0,1667	1,2500	0,1176
9.	Fryzjer	0,5833	4,0833	0,1250
10.	Malarz – tapeciarsz	0,0833	0,5833	0,1250
11.	Nauczyciel przedszkola	0,0833	0,5833	0,1429
12.	Piekarz	0,1667	1,1667	0,1429
13.	Kucharz małej gastronomii	0,2500	1,6667	0,1500
14.	Sprzedawca	3,7500	23,0000	0,1630
15.	Zaopatrzeniowiec	0,0833	0,4167	0,2000
16.	Technik administracji	0,3333	1,667	0,2000
17.	Pozostali spawacze i pokrewni	0,0833	0,4167	0,2000
18.	Barman	0,1667	0,7500	0,2222
19.	Stolarz	0,2500	1,0833	0,2308
20.	Ślusarz	2,1667	8,9167	0,2430

Źródło: „Analiza bezrobotnych oraz ofert pracy w obszarze działania Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie za 2014 rok”, Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie.

W kilku przypadkach wskaźnik deficytu jest na wysokim poziomie – przyczyną mogą być problemy z dopasowaniem wymogów, które pracodawcy stawiają potencjalnym pracownikom do Klasyfikacji Zawodów i Specjalności. Najbardziej deficytowymi zawodami na koniec 2014 w powiecie mikołowskim były: elektryk (14,0000), pozostali pracownicy obsługi biurowej (9,0000), spawacz metodą MAG (9,0000), pozostali pracownicy przy pracach prostych gdzie indziej niesklasyfikowani (7,000) oraz spedytor (6,000) – tabela 9.

⁷ Zawód nadwyżkowy – zawód, na który na rynku występuje mniejsze zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie.

Tabela 9. Ranking zawodów deficytowych⁸ w powiecie mikołowskim w 2014 roku

Lp.	Nazwa zawodu	Średnia miesięczna liczba ofert pracy zgłoszonych w 2014 roku	Średnia miesięczna liczba zarejestrowanych bezrobotnych	Wskaźnik intensywności nadwyżki zawodów
1.	Elektryk	1,1667	0,0833	14,0000
2.	Pozostali pracownicy obsługi biurowej	0,7500	0,0833	9,0000
3.	Spawacz metodą MAG	0,7500	0,0833	9,0000
4.	Pozostali pracownicy przy pracach prostych	0,5833	0,0833	7,0000
5.	Spedytor	0,5000	0,0833	6,0000
6.	Specjalista do spraw sprzedaży	0,9167	0,2500	3,6667
7.	Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	0,2500	0,083	3,0000
8.	Monter konstrukcji stalowych	0,4167	0,1667	2,5000
9.	Pomoc kuchenna	2,2500	0,9167	2,4545
10.	Pozostali inżynierowie inżynierii środowiska	0,1667	0,0833	2,000
11.	Kierownik sali sprzedaży	0,1677	0,0833	2,0000
12.	Monter instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych	0,3333	0,1667	2,0000
13.	Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	0,5000	0,2500	2,0000
14.	Operator maszyn do produkcji opakowań z papieru i tektury	0,1667	0,0833	2,0000
15.	Przedstawiciel handlowy	0,7500	0,4167	1,8000
16.	Wulkanizator	0,2500	0,1667	1,5000
17.	Operator suwnic (suwnicowy)	0,2500	0,1667	1,5000
18.	Kasjer handlowy	1,2500	0,9167	1,3636
19.	Pozostali monterzy maszyn i urządzeń mechanicznych	0,4167	0,3333	1,2500
20.	Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	0,5000	0,4167	1,2000

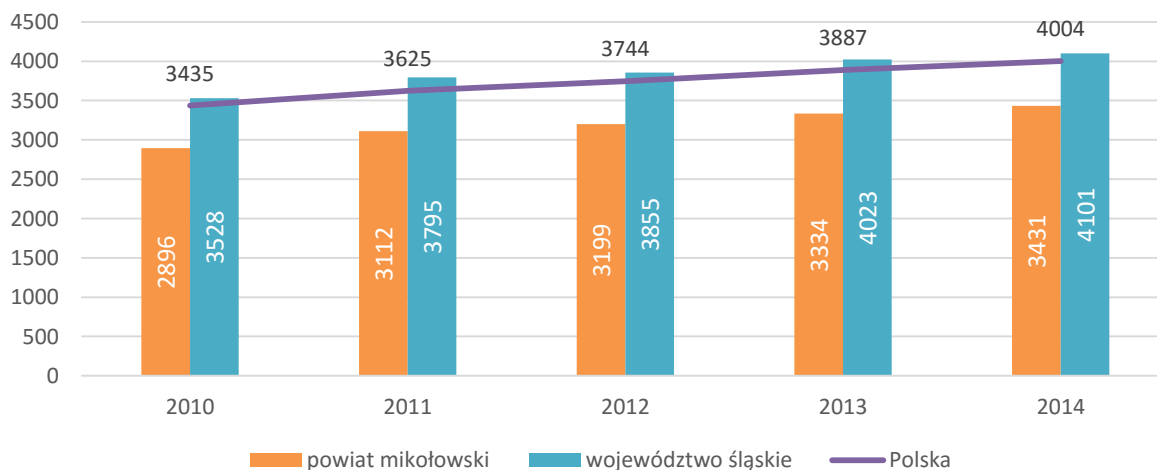
Źródło: „Analiza bezrobotnych oraz ofert pracy w obszarze działania Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie za 2014 rok”, Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie.

Kolejnym ważnym aspektem w kontekście rynku pracy są płace. Od 2010 do 2014 roku przeciętne wynagrodzenia brutto w powiecie mikołowskim rosły – od 2896 zł do 3431 zł (wykres 35). Jednakże były one niższe od przeciętnych wynagrodzeń w kraju i w województwie śląskim. W 2014 roku stanowiły bowiem 84% zarobków wojewódzkich i 86% zarobków ogólnokrajowych.

⁸ Zawód deficytowy – zawód, na który na rynku pracy występuje wyższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie.

Wykres 35. Przeciętne wynagrodzenia brutto w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i w Polsce w latach 2010-2014 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Uwzględniając przedstawione dane liczbowe należy wskazać, że sytuacja na mikołowskim rynku pracy jest zadowalająca. Świadczy o tym przede wszystkim niższy niż krajowy i wojewódzki wskaźnik bezrobocia. Ponadto najwyższy odsetek osób pozostających bez zatrudnienia odnotowano wśród osób w wieku 25-34, czyli osób, które najczęściej zdobywają na rynku pracy swoje pierwsze doświadczenia w postaci kilkumiesięcznych praktyk zawodowych czy stażów, dzięki którym mają szansę na zdobycie pożądanego przez potencjalnych pracodawców doświadczenia. Dlatego też nie należy rozpatrywać tego odsetka jako niepokojącego. Za satysfakcjonujący należy również uznać fakt, iż poziom bezrobocia wśród osób z grupy 55+, których mogłoby dotknąć problem wykluczenia społecznego, nie jest najwyższy.

2.2. Problem bezdomności i zasoby mieszkaniowe

Bezdomność można definiować na wiele sposobów. W ujęciu socjologicznym jest to problem społeczny charakteryzujący się brakiem miejsca stałego pobytu, tj. brak domu, mieszkania, pokoju. W ujęciu psychologicznym rozpatrywana jest jako kryzysowy stan egzystencji osoby, która nie posiada faktycznego miejsca zamieszkania, a także środków pieniężnych niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, trwale wykorzenionej ze środowiska i akceptującej swoją rolę społeczną. Natomiast w Ustawie o pomocy społecznej bezdomny definiowany jest jako „osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji

ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”⁹.

2.2.1. Przyczyny bezdomności

Zjawisko bezdomności zdeterminowane może być następującymi czynnikami:

- społecznymi,
- polityczno-ekonomicznymi,
- prawnymi,
- osobistymi, związanymi z patologiami i chorobami.

Najczęściej wskazywanymi **czynnikami społecznymi** determinującymi zjawisko bezdomności są:

- przeobrażenia ustrojowe,
- dysfunkcjonalność rodziny pochodzenia, rozumiana jako wynik zmian wewnątrz rodziny, uniemożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb dziecka (potrzeba miłości, bezpieczeństwa, uznania). Zjawisko to dotyczy głównie rodzin rozbitych, niepełnych, zastępczych, rekonstruowanych i patologicznych. Rodziny definiowane jako dysfunkcjonalne nie stwarzają dziecku możliwości osobowego rozwoju oraz nie tworzą poczucia więzi, co wpływa na nieprzystosowanie społeczne młodych ludzi, którzy potencjalnie są w przyszłości zagrożeni bezdomnością¹⁰,
- konflikty na tle obyczajowym i odtrącenie niesamodzielnymi członków rodziny, wśród których najczęściej wskazuje się na: samotne matki, porzucone dzieci, chore na AIDS, zniedołężniałych starców¹¹,
- utratę mieszkania w związku ze śmiercią bliskiej osoby, najczęściej połączona z bezradnością w wyniku tego wydarzenia, niemożność pozostania we własnym domu z powodu braku samodzielności życiowej¹²,
- rozwody, a także trwałe rozpady więzi formalnych i nieformalnych oraz odrzucenie i brak opieki ze strony osób najbliższych¹³,

⁹ Ustawa z dnia 12 marca roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163)

¹⁰ Ks. J. Śledzianowski, *Przyczyny bezdomności spowodowane dysfunkcjonalnością rodziny*, Roczniki naukowe Caritas, 1997.

¹¹ M. Borowski, *Bezdomność – obraz zjawiska i populacji ludzi bezdomnych*, [w:] *Pedagogika Społeczna*, red. T. Plich i I. Lepalczyk, Warszawa 1995.

¹² A. Duracz-Walczak, *Bezdomni*, CRSS, Warszawa 1996.

¹³ B. Bartosz, E. Błażej, *O doświadczeniu bezdomności*, Scholar, Warszawa 1995.

- „głęboki kryzys rodziny”, rozumiany jako rozpad więzi emocjonalnych, zanik powinności moralnej względem członków rodziny, wymagających szczególnej troski¹⁴.

Głównymi uwarunkowaniami bezdomności o charakterze **polityczno-ekonomicznym** są¹⁵:

- niezapewnienie mieszkania wychowankom opuszczającym dom dziecka,
- eksmisje bez przyznania prawa do lokalu socjalnego,
- brak ośrodków dla osób zarażonych wirusem HIV,
- brak miejsc w szpitalach i zakładach opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi lub osób upośledzonych, które nie wymagają ciągłej hospitalizacji,
- bezrobocie.

Bezdomność może być również konsekwencją decyzji **prawnych**, podejmowanych na podstawie różnych ustaw.

Omawiany problem koreluje również z:

- różnymi rodzajami **patologii** indywidualnej, takimi jak: przestępczość, prostytutka, alkoholizm, narkomania, żebractwo, włóczęgostwo,
- zjawiskami **patologicznymi**, jakich doświadczone w rodzinie pochodzenia i rodzinie prokreacyjnej, do których zalicza się: przemoc fizyczną, znęcanie się psychiczne, molestowanie seksualne,
- **zaburzeniami psychicznymi**, którym towarzyszy brak oparcia w pierwotnych grupach społecznych.

Warto podkreślić, że wymienione przyczyny zależą mogą zarówno od samych bezdomnych, jak i od działań zewnętrznych. Wśród czynników zależnych od tych osób należy wymienić:

- przyczyny związane z nieumiejętnością przystosowania się do sytuacji społeczno-ekonomicznej, włączając poddawanie się przedmiotowemu traktowaniu przez przełożonych,
- przyczyny związane z brakiem umiejętności przystosowania się do sytuacji obyczajowo-kulturowej, włączając w to traktowanie współmałżonków jako własności; rozwody,
- czynniki związane z zachwianym procesem socjalizacji w grupach pierwotnych, jak np. złe przygotowanie do samodzielnego życia, brak możliwości

¹⁴ Ks. J. Śledzianowski, *Przyczyny bezdomności spowodowane dysfunkcjonalnością rodziny*, Roczniki naukowe Caritas, 1997.

¹⁵ B. Bartosz, E. Błażej, *O doświadczeniu bezdomności*, Scholar, Warszawa 1995.

samodzielnego mieszkania, brak możliwości zamieszkania z najbliższymi po rozwodach, separacjach, powrotach z więzienia,

- przyczyny związane z nadużywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków.

2.2.2. Możliwości wsparcia osób bezdomnych

Wsparcie dla osób bezdomnych można podzielić na dwie podstawowe części:

- 1) **WSPARCIE SPOŁECZNE**
- 2) **OPIEKĘ ZDROWOTNĄ**

Na **wsparcie społeczne** składają się następujące formy pomocy:

- A. Schronienie/Mieszkalnictwo:
 - Ogrzewalnie/Noclegownie, Schroniska,
 - Mieszkania wspierane,
 - Samodzielne mieszkania,
- B. Wsparcie materialne:
 - Jedzenie,
 - Odzież,
 - Woda,
- C. Aktywności:
 - Edukacja,
 - Praca,
 - Czas wolny/Integracja,
- D. Wsparcie ekonomiczne:
 - Wsparcie finansowe.

Opiekę zdrowotną można podzielić na¹⁶:

- A. Zdrowie fizyczne:
 - Szczepienia,
 - Kontrola epidemiologiczna,
- B. Zdrowie psychiczne:
 - Konsultacje/Edukacja,
 - Wsparcie w społeczności,
- C. Uzależnienia:
 - Terapia,

¹⁶ Igor van Laere, MD; The Netherlands – Doctors for Homeless in Rich Countries; Warszawa, marzec 2006.

- Doradztwo i edukacja,
- Kontrola uzależnienia.

W 2014 roku wydano 63 decyzje przyznania świadczenia z pomocy społecznej w związku z bezdomnością¹⁷.

2.3. Problem rodzin i pieczy zastępczej oraz sieroctwa

Wsparcie rodzin i gospodarstw jednoosobowych

Polski system społeczny zakłada pomoc finansową najbiedniejszym mieszkańcom kraju, zarówno gospodarującym samotnie, jak i z innymi osobami, tworząc rodzinę. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje:

- a) osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 634 zł,
- b) osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 514 zł,
- c) rodzinie, której dochód nie przekracza kryterium dochodowego rodziny, przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów uzasadniających udzielenie pomocy społecznej.

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego: osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny. W przypadku osoby samotnie gospodarującej zasiłek okresowy ustala się do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie, natomiast w przypadku rodziny - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego ustalona zgodnie z ust. 2 nie może być niższa niż 50 % różnicy między: kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby lub kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny. Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie.

W przypadku podjęcia zatrudnienia przez osobę objętą kontraktem socjalnym pobierającą zasiłek okresowy, może być on wypłacany nadal niezależnie od dochodu, do dnia wynikającego z decyzji przyznającej zasiłek okresowy, nie dłużej jednak niż do 2

¹⁷ Bank Danych Lokalnych

miesiący od dnia, w którym osoba została zatrudniona. W tej sytuacji zasiłek okresowy jest wypłacany niezależnie od dochodu nie częściej niż raz na 2 lata.

Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy. Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć minimalne kwoty zasiłku okresowego. Zasiłek okresowy może być przyznany w szczególności uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, ale pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku.

Zasiłek celowy jest świadczeniem fakultatywnie przyznawanym na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Osobom bezdomnym i innym osobom nie posiadającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń zdrowotnych może być przyznany zasiłek celowy na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne. Zasiłek celowy może być przyznany również w formie biletu kredytowanego, jak również może być przyznany w celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego. Wówczas może być wypłacany niezależnie od dochodu, przez okres do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba objęta kontraktem socjalnym, w trakcie jego realizacji, stała się osobą zatrudnioną.

Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego to świadczenie, które może być przyznane osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego. W takim przypadku może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

Zasiłek celowy na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną może być przyznany osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej. W takim przypadku może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

Specjalny zasiłek celowy może być przyznany w szczególności uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium ustawowe - w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny. Świadczenie to nie podlega zwrotowi.

Natomiast zasiłek celowy na zasadach zwrotu to świadczenie, które może być przyznane w szczególności uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, ale pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku.

Zasiłek stały to świadczenie, które przysługuje:

- a) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,
- b) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W przypadku osoby samotnie gospodarującej zasiłek stały ustala się w wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 604 zł miesięcznie, natomiast w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie. Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie.

W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, zasiłek stały nie przysługuje.

Zasiłek rodzinny stanowi kolejną formę wsparcia dla rodzin, w których dochód na osobę nie przekracza 674 zł lub 764 zł (wyższa kwota dotyczy rodzin, w których dziecko legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym/znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem o niepełnosprawności). Przysługuje dzieciom do ukończenia 18. roku życia, do momentu ukończenia nauki w szkole (nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia) lub do ukończenia 24. roku życia, jednakże przy spełnieniu warunków kontynuacji nauki i legitymowania się orzeczeniem o umiarkowanym/znacznym stopniu niepełnosprawności. W przypadku gdy pełnoletnia osoba kontynuuje naukę w szkole (w tym w szkole wyższej) i nie pozostaje na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub ustaleniem wyrokiem sądowym albo ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony, do ukończenia 24. roku życia również może ubiegać się o przyznanie tego typu zasiłku. Wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie:

- 89 zł na dziecko do ukończenia 5. roku życia,
- 118 zł na dziecko w wieku powyżej 5. roku życia do ukończenia 18. roku życia,
- 129 zł na dziecko w wieku powyżej 18. roku życia do ukończenia 24. roku życia.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki w postaci:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka przysługujący matce/ojcu/opiekunowi prawnemu dziecka – jednorazowa wypłata w wysokości 1000 zł,

- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego – 400 zł miesięcznie (świadczenie podzielne),
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka – 185 zł miesięcznie na dziecko, jednak nie więcej jednak niż 370 zł na wszystkie dzieci. W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160 zł na wszystkie dzieci. Dodatek przysługuje opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, jeżeli nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców dziecka, ponieważ:
 - drugi z rodziców dziecka nie żyje;
 - ojciec dziecka jest nieznan;
 - powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone,
- dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej – przysługuje na trzecie i następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego w kwocie 90 zł miesięcznie,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji:
 - 80 zł miesięcznie na dziecko w wieku do ukończenia 5. roku życia,
 - 100 zł na dziecko w wieku powyżej 5. roku życia do ukończenia 24. roku życia,
- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania:
 - 63 zł miesięcznie na dziecko w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły,
 - 105 zł miesięcznie na dziecko w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, w której realizowany jest obowiązek szkolny,
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego – przysługuje raz w roku szkolnym w wysokości 100 zł na dziecko.

Dodatkowo w ramach świadczeń rodzinnych można uzyskać takie świadczenia jak:

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka przysługuje matce/ojcu/opiekunowi prawnemu/opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1922 zł netto. z tytułu urodzenia się żywego dziecka przysługuje jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka w wysokości 1000 zł na jedno dziecko.

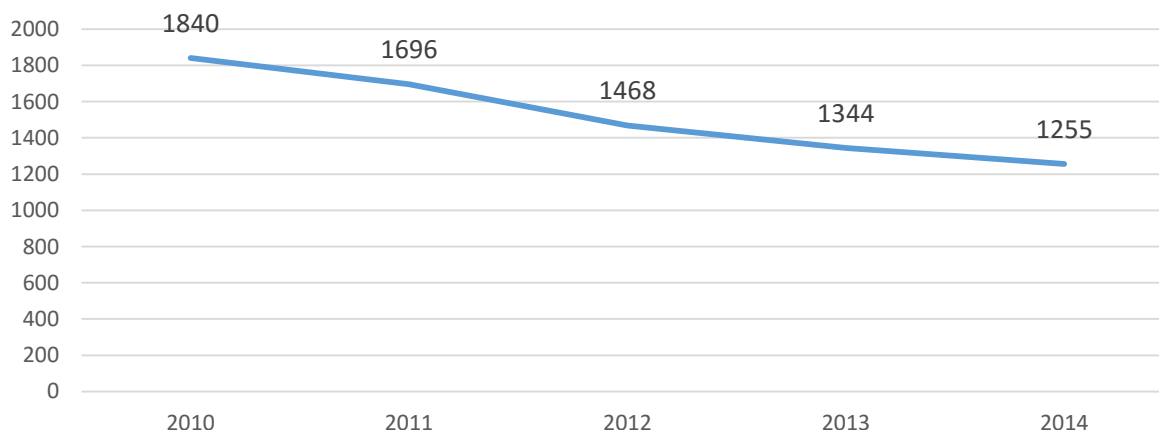
Zasiłek pielęgnacyjny - Prawo do pobierania takiej formy wsparcia przysługuje niepełnosprawnym dzieciom, osobom legitymującym się orzeczeniem o znacznym/umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz osobom, które ukończyły 75. rok życia. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153 zł netto miesięcznie.

Świadczenie pielęgnacyjne stanowi wsparcie finansowe z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej dla matki/ojca, opiekuna faktycznego dziecka, osoby będącej rodziną zastępczą oraz innych osób, na których ciąży obowiązek alimentacyjny. Przysługuje w sytuacji, gdy niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole (w tym w szkole wyższej) do 25. roku życia. W 2015 roku kwota świadczenia pielęgnacyjnego kształtowała się na poziomie 1200 zł netto, zaś od 2016 roku będzie wynosić 1300 zł netto miesięcznie.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia/innej pracy zarobkowej w celu sprawowania stałej opieki nad osobą niepełnosprawną. Kryterium dochodowe w przeliczeniu na jedną osobę w rodzinie nie może przekroczyć 764 zł netto. Kwota specjalnego zasiłku opiekuńczego wynosi 520 zł netto miesięcznie.

W ciągu ostatnich pięciu lat na terenie powiatu mikołowskiego zmniejszyła się liczba rodzin, otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci, co przedstawiono na wykresie 36.

Wykres 36. Rodziny utrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W latach 2010-2014 w prawie wszystkich gminach powiatu mikołowskiego z roku na rok zmniejszała się liczba rodzin, korzystających ze wsparcia publicznego w postaci zasiłków rodzinnych na dzieci. Wyjątek stanowiła wyłącznie Gmina Ornontowice, w której w ostatnim analizowanym roku odnotowano większą liczbę rodzin w stosunku do dwóch poprzednich lat, przy czym różnica ta wynosiła zaledwie sześć. W 2014 roku największa liczba rodzin otrzymujących wsparcie w formie zasiłków rodzinnych zamieszkiwała Gminę Mikołów (506), następnie Gminę Łaziska Górne (316) i Gminę Orzesze (297). Najmniejszą liczbę rodzin wspieranych w ten sposób przez Państwo odnotowano w Gminie Wyry (76) oraz w Gminie Orzesze (60). Dokładne dane liczbowe przedstawiono w tabeli 10.

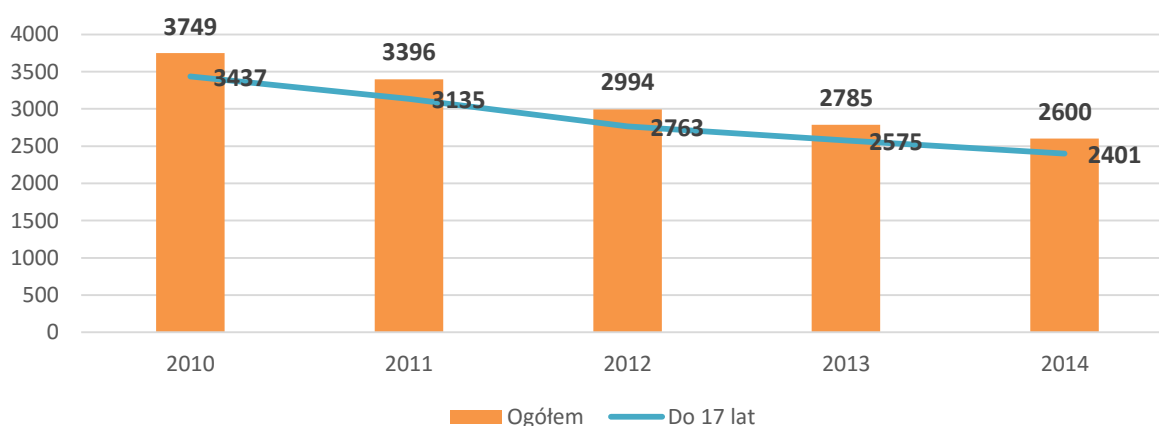
Tabela 10. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat mikołowski	1840	1696	1468	1344	1255
Gmina Łaziska Górne	533	492	420	347	316
Gmina Mikołów	674	649	576	545	506
Gmina Orzesze	445	391	335	316	297
Gmina Ornontowice	77	64	54	54	60
Gmina Wyry	111	100	83	82	76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Analogicznie do powyższego, zmniejszała się również liczba dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny, co zaprezentowano na wykresie 37.

Wykres 37. Liczba dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Jak przedstawiono na wykresie 37, z roku na rok zmniejszała się liczba dzieci, na które rodzice otrzymywali wsparcie w postaci zasiłku rodzinnego – od 3749 w pierwszym

analizowanym roku do 2600 w roku ostatnim. Może to być efektem dwóch czynników. Po pierwsze mógł zwiększyć się dochód na jedną osobę w rodzinie, w wyniku czego rodziny nie mogły korzystać z takiej formy wsparcia. Po drugie może to być efektem niżu demograficznego, co jest czynnikiem niekorzystnym. Należy również podkreślić, że zdecydowana większość dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłki nie miała ukończonego 17. roku życia. W 2014 roku największa liczba dzieci, podobnie jak rodzin, zamieszkiwała Gminę Mikołów (963), zaś najmniejsza Gminę Ornontowice (118). Dokładne dane liczbowe dla poszczególnych gmin powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 zaprezentowane zostały w tabelach 11 i 12.

Tabela 11. Dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat mikołowski	3749	3396	2994	2785	2600
Gmina Łaziska Górne	986	913	795	709	637
Gmina Mikołów	1388	1303	1200	1121	1046
Gmina Orzesze	927	809	700	662	636
Gmina Ornontowice	181	141	111	112	126
Gmina Wryty	267	230	188	181	155

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Tabela 12. Dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

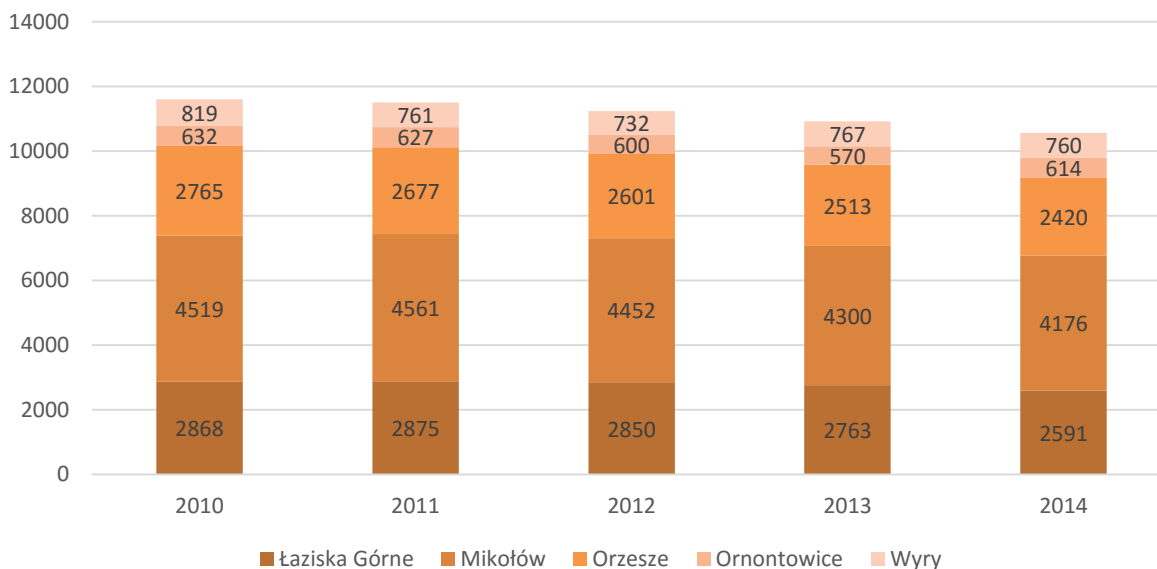
	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat mikołowski	3437	3135	2763	2575	2401
Gmina Łaziska Górne	907	845	731	660	596
Gmina Mikołów	1282	1216	1119	1037	963
Gmina Orzesze	840	731	633	609	585
Gmina Ornontowice	166	132	104	104	118
Gmina Wryty	242	211	176	165	139

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W związku z tym, że zmniejszyła się liczba rodzin oraz dzieci, na które rodzice otrzymywali świadczenia rodzinne, również i kwoty tych świadczeń w latach 2010-2014 uległy pomniejszeniu, co przedstawiono na wykresie 38.

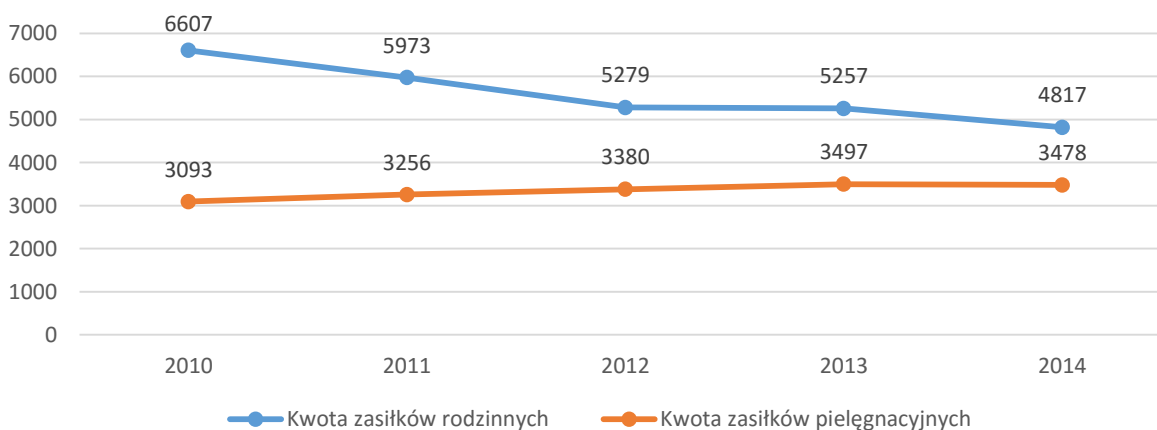
Wykres 38. Kwota świadczeń rodzinnych wypłaconych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W 2010 roku kwoty świadczeń rodzinnych w powiecie mikołowskim odnotowano na poziomie 11 603 000 zł, jednak z roku na rok były one coraz niższe i w 2014 roku wyniosły 10 561 000 zł. Największa część tych świadczeń wypłacona została rodzinom w Gminie Mikołów, zaś najmniejsza rodzicom z Gminy Ornontowice. Ponadto wyłącznie w tej gminie wzrosła kwota wypłaconych świadczeń w stosunku do roku poprzedniego. Pozostałe gminy charakteryzował trend powiatu, tj. malejący. Podobne zjawisko można było zaobserwować w przypadku kwot zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami).

Wykres 39. Kwoty wypłaconych zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Kwota zasiłków pielęgnacyjnych, w przeciwieństwie do kwot zasiłków rodzinnych w ciągu pięciu ostatnich lat zwiększyła się – od 3 093 000 zł w roku 2010 do 3 478 000 zł w roku 2014. Największe wypłaty, bez względu na rodzaj świadczeń, odnotowano zostały w Gminie Mikołów, zaś najmniejsze w Gminie Ornontowice. Dokładne dane liczbowe dla poszczególnych gmin powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 przedstawiono w tabelach.

Tabela 13. Kwoty zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) wypłaconych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 (w tys. zł)

	2010	2011	2012	2013	2014
Łaziska Górne	1613	1515	1329	1280	1127
Mikołów	2536	2378	2195	2180	1985
Orzesze	1659	1446	1252	1258	1170
Ornontowice	323	245	195	206	227
Wiry	476	390	309	333	307

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Tabela 14. Kwoty zasiłków pielęgnacyjnych wypłaconych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 (w tys. zł)

	2010	2011	2012	2013	2014
Łaziska Górne	786	805	845	880	864
Mikołów	1264	1334	1372	1436	1454
Orzesze	666	723	741	760	741
Ornontowice	182	186	194	191	189
Wiry	194	207	228	230	230

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Opieka nad dziećmi i młodzieżą

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców. Wyróżnia się następujące jej formy¹⁸:

- rodzina zastępcza,
- rodzinny dom dziecka,
- forma instytucjonalna, (placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna, interwencyjny ośrodek preadopcyjny).

Rodzina zastępcza jest to rodzina tymczasowo sprawująca opiekę nad dzieckiem, nie będąc rodziną adopcyjną. Zobowiązuje się do zapewnienia dziecku całodobowej opieki

¹⁸ www.rpo.gov.pl

i wychowania. Jednocześnie współpracuje z rodziną biologiczną w zakresie ważnych decyzji dotyczących dziecka, m.in. przy wyborze szkoły, zawodu, wykonywaniu poważnych zabiegów medycznych. Wzajemne stosunki w rodzinie oparte są na akceptacji, zrozumieniu i tolerancji. Objęcie dziecka opieką w rodzinie zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności. Jednakże w przypadku, gdy pełnoletni wychowanek kontynuuje naukę, za zgodą rodziny może w niej pozostać, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25. roku życia.

Rodzaje rodzin zastępczych:

1. rodzina zastępcza spokrewniona,
2. rodzina zastępcza niezawodowa,
3. zawodowe rodziny zastępcze, w tym:
 - pogotowie rodzinne,
 - rodzina zastępcza specjalistyczna,
 - rodziny pomocowe.

Rodzinie zastępczej na każde umieszczone dziecko przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania. Ponadto rodzina zastępcza może korzystać z pomocy wolontariuszy, organizowanej przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, a także współpracuje z ośrodkiem adopcyjnym, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej¹⁹.

W 2014 roku w powiecie mikołowskim odnotowano istnienie 136 rodzin zastępczych, w tym 16 na terenach wiejskich. Sprawowały one opiekę nad liczbą 226 dzieci, tj. 117 dziewczynek i 109 chłopców. Zdecydowana większość wychowanków (195) nie miała w tym roku ukończonych 18 lat.²⁰

Inną formą wsparcia dzieci i młodzieży jest świadczenie z funduszu alimentacyjnego. Przysługuje ono dzieciom i młodzieży do ukończenia 18. roku życia, osobom kontynuującym naukę do 25. roku życia lub bezterminowo osobom posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

¹⁹ www.pcpr.mikolowski.pl

²⁰ Bank Danych Lokalnych

Placówki wsparcia dziennego

Gmina Łaziska Górne

Placówka wsparcia dziennego prowadzona jest w ramach pracy Miejskiego Ośrodka Wspierania Rodziny i Dziecka w Łaziskach Górnych. Realizowane tam zajęcia mają charakter opiekuńczo-wychowawczy i odbywają się w małych grupach dobranych pod względem wieku i rozwoju. Dzieci mogą uczestniczyć w warsztatach o tematyce kulturalnej, rekreacyjnej, sportowej i profilaktycznej. Prawo zapisu dziecka do placówki mają wszyscy rodzice, potrzebujący wsparcia w procesie wychowania dziecka²¹.

Gmina Mikołów

Placówka Wsparcia Dziennego Świetlica Opiekuńczo Specjalistyczna w Mikołowie zapewnia dzieciom opiekę wychowawczą, pomoc terapeutyczną, pomoc w nauce a także wyżywienie. Organizowany jest również czas wolny w formie zabaw, zajęć sportowych, wycieczek, wyjść do kina i innych form aktywnego spędzania czasu, a także uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym. Ponadto pracownicy placówki udzielają wsparcia w postaci pracy socjalnej mającej na celu pomoc rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Dodatkowo prowadzona jest praca psychologiczna i wychowawcza w celu kształtowania postaw społecznie pożądaných, a także pomoc w prawidłowym rozwoju osobowości. Pobyt w placówce jest dobrowolny i nieodpłatny²².

Gmina Ornontowice

W Gminie Ornontowice placówką wsparcia dziennego jest Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza i Terapeutyczna. Celem jej funkcjonowania jest podejmowanie działań opiekuńczo-wychowawczych i terapeutycznych. Zapewniane są tam warunki do prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka, a także opieka zdrowotna obejmująca świadczenia profilaktyczne. Ponadto oferowany jest tam jeden posiłek dziennie oraz pomoc w nauce i odrabianiu zadań domowych, a także warsztaty terapeutyczne, sportowe i komputerowe. Zajęcia edukacyjne mają na celu wyrównywanie braków w nauce oraz wyrabianie nawyków czytelniczych poprzez zachęcanie do czytania lektur i literatury młodzieżowej²³.

²¹ www.mowrid.laziska.pl

²² www.mops.mikolow.pl

²³ www.bip.ornontowice.pl

Gmina Orzesze

Na terenie Gminy Orzesze znajduje się Placówka Wsparcia Dziennego „Przystań”. Do głównych celów jej działania zalicza się: prowadzenie działalności opiekuńczo-wychowawczej, poprawę społecznego funkcjonowania dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych patologiami, zaspokajanie potrzeb emocjonalnych, takich jak akceptacja, bezpieczeństwo, czy zaufanie. Ponadto rozwijane są zdolności i zainteresowania wychowanków, organizowane są prelekcje i spotkania tematyczne, a także prowadzona jest stała praca z rodziną dziecka. Placówka organizuje imprezy środowiskowe, zajęcia profilaktyczne, a także warsztaty edukacyjne²⁴.

Gmina Wryy

Placówką Opiekuńczo-Wychowawczą Wsparcia Dziennego funkcjonującą jako pion Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyrach jest Gminna Świetlica Środowiskowa w Wyrach oraz Gminna Świetlica Środowiskowa w Gostyni. Placówka jest przeznaczona dla dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 12 lat, które uczęszczają do szkoły podstawowej i mieszkają na terenie Gminy Wryy. Program Świetlicy obejmuje: organizację czasu wolnego dzieci, tworzenie warunków do nauki własnej oraz pomocy w nauce, a także rozwinięcie zainteresowań i uzdolnień wychowanków. Ponadto kształtowane są umiejętności życiowe i społeczne oraz zapewniony jest jeden posiłek²⁵.

2.4. Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego

Dla rodzin mających czasowe trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oferowane jest wsparcie regulowane ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Świadczona pomoc dotyczy przede wszystkim:

- dążenia do reintegracji rodziny,
- przeciwdziałania marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- podniesienia świadomości w zakresie planowania i funkcjonowania rodziny,
- wzmocnienia roli i funkcji rodziny,
- rozwijania umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- analizy sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, po dokonaniu której rodzinie przydzielany jest asystent odpowiedzialny za:

²⁴ www.orzesze.pl

²⁵ www.wryy.pl

- udzielanie pomocy rodzinom w: poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego; rozwiązywaniu problemów socjalnych/ psychologicznych/ wychowawczych z dziećmi; poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej,
- opracowanie i realizację planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym;
- motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;
- wpieranie aktywności społecznej rodzin;
- udzielanie wsparcia dzieciom, zwłaszcza poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, skoordynowanego z planem pomocy dziecku mieszczonego w pieczy zastępczej;
- motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, których celem jest kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych;
- prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;
- podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa rodzin i dzieci.

W 2014 roku wydano 547 decyzji przyznania pomocy społecznej w rodzinie w związku z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego²⁶.

2.5. Problem przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie, zwana również przemocą domową jest to zjawisko społeczne zachodzące, gdy jeden z członków rodziny (żona, mąż, inna osoba) używając siły fizycznej, gróźb, szantażu próbuje dominować fizycznie lub psychicznie nad partnerem, dziećmi, rodzicami, teściami i innymi członkami rodziny wspólnie zamieszkującymi w celu zranienia moralnie lub fizycznie. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że jest to jednorazowe albo powtarzające się działanie lub zaniechanie naruszające prawa i/lub dobra osobiste członków rodziny. W wyniku tego są oni narażeni na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszenie godności, nietykalności cielesnej, wolności, w tym wolności

²⁶ Bank Danych Lokalnych

seksualnej. Ponadto powodują szkody na ich zdrowiu fizycznym i/lub psychicznym, a także wpływają na doznanie cierpień i krzywd moralnych u osób będących ofiarami przemocy. Osoba, która została dotknięta przemocą uprawniona jest do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego, opisującego przyczyny i rodzaj/rodzaje uszkodzeń ciała z nią związanych.

Procedura „Niebieskie Karty”

Obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej przez przedstawicieli następujących instytucji:

- jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
- gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Policja,
- placówki oświatowe,
- podmioty ochrony zdrowia (lekarz, pielęgniarka, położna, ratownik medyczny).

Podejmowanie interwencji opartej o w/w procedurę nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą domową.

W każdej gminie Powiatu Mikołowskiego funkcjonują Zespoły Interdyscyplinarne do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, które zgodnie ze statutowymi obowiązkami realizują takie zadania jak::

- diagnozowanie problemu przemocy domowej,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą, a także działań w stosunku do osób dopuszczających się tego typu przestępstw,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach, możliwościach udzielania pomocy ofiarom przemocy domowej w środowisku lokalnym.

Ponadto na terenie powiatu mikołowskiego znajduje się kilka placówek świadczących pomoc ofiarom przestępstw, w tym przemocy w rodzinie²⁷:

- 1) Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK) to jednostka organizacyjna pomocy społecznej zajmująca się świadczeniem specjalistycznych usług (zwłaszcza psychologicznych, prawnych, hotelowych, które są dostępne przez całą dobę) osobom, rodzinom i społecznościom będącym ofiarami przemocy lub

²⁷ www.mikolow.slaska.policja.gov.pl

znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej, w celu zapobieżenia powstawania lub pogłębiania się dysfunkcji tych osób, rodzin lub społeczności. W przypadku osób, które z powodu zaostrzenia choroby psychicznej lub innej przyczyny, prowadzącej do kryzysu psychicznego nie są w stanie samodzielnie funkcjonować, celem OIK jest udzielanie natychmiastowej, kompleksowej pomocy. Pomoc udzielana w ośrodku może przyjmować różne formy w zależności od problemu, a także od stanu psychicznego zgłaszającej się osoby. Rodzaj pomocy, jej zakres i forma za każdym razem dostosowywane są do potrzeb indywidualnych. Ze wsparcia OIK może skorzystać każdy, bez względu na płeć i wiek. Pomoc osobom zgłaszającym się do ośrodka udzielona jest niezwłocznie, po spełnieniu wszystkich możliwych wymogów organizacyjnych. OIK w Powiecie Mikołowskim funkcjonuje przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Mikołowie, który swoją siedzibę posiada w Łaziskach Górnych, przy ul. Chopina 8.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Mikołowie z siedzibą w Łaziskach Górnych zapewnia pomoc osobom i rodzinom znajdującym się w kryzysowej sytuacji życiowej. Ośrodek w ramach realizowanych zadań oferuje:

- a. **Indywidualną pomoc psychologiczną** w tym psychoedukację, rozmowy motywujące, wspierające, psychoterapię krótkoterminową, psychoterapię dla par;
- b. **Pomoc terapeutyczną** dla dzieci doznających przemocy bądź będących świadkami przemocy w rodzinie;
- c. **Pomoc interwencyjną**- Ośrodek podejmuje interwencje w związku z pisemnymi bądź telefonicznymi zawiadomieniami o nieprawidłowościach będących w rodzinie w tym przemoc, nadużywanie alkoholu, krzywdzenie dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych, demoralizacja. Interwencje te odbywają się w miejscu zamieszkania celem rozeznania sytuacji rodzinnej i podjęcia stosownych działań. Pomoc w tym zakresie obejmuje również kontakt z instytucjami wymiaru sprawiedliwości (Policja, Prokuratura, Sąd). W sytuacji zagrożenia życia i zdrowia kierowanie osób doznających przemocy w rodzinie do Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.
- d. **Konsultacje** w tym: kontakt z osobą w kryzysie (między innymi przemoc, współuzależnienie, żałoba, myśli samobójcze, problemy wychowawcze), pomoc specjalistyczna w środowisku zamieszkania dla osób doznających przemocy, spotkania małżeńskie dotyczące nieporozumień i konfliktów,

wypracowania prawidłowych reguł panujących w rodzinie, sprawy około rozwodowe.

- e. **Bezpłatną pomoc prawną** w sprawach rodzinnych.
- f. **Poradnictwo w formie:** osobistej, telefonicznej, w miejscu zamieszkania, drogą internetową.

Ośrodek w Mikołowie realizuje również:

- g. Profilaktyczny program z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponad gimnazjalnych z terenu powiatu mikołowskiego;
- h. Profilaktyczny program wsparcia dla rodziców w zakresie wdrażania prawidłowych metod wychowawczych, w tym porady indywidualne lub wsparcie grupowe w ramach Szkoły Rodziców;
- i. Grupę psychoedukacyjną dla osób doznających przemocy;
- j. Grupę wsparcia dla osób doznających przemocy;
- k. Trening rozwoju osobistego z elementami asertywności;
- l. Coroczną kampanię społeczną z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2) Miejski Ośrodek Pomocy w Mikołowie, oferujący w tym kontekście:

- pomoc przy diagnozowaniu sytuacji i osób, wobec których istnieje podejrzenie, że są ofiarami przemocy w rodzinie,
- możliwość uzyskania wsparcia w formie finansowej,
- możliwości uzyskania wsparcia w formie pracy socjalnej,
- schronienie dla ofiar przemocy domowej,
- udzielanie informacji na temat instytucji pomocowych.

3) Gminny Ośrodek Pomocy w Wyrach – Zespół ds. przeciwdziałania przemocy:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celu zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym patologią.

4) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Mikołowie (GKRPA):

- prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu,
- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacji.

5) Mikołowskie Stowarzyszenie Pomocy Psychospołecznej i Profilaktyki „Zmiana”, do którego zadań należą m.in.:

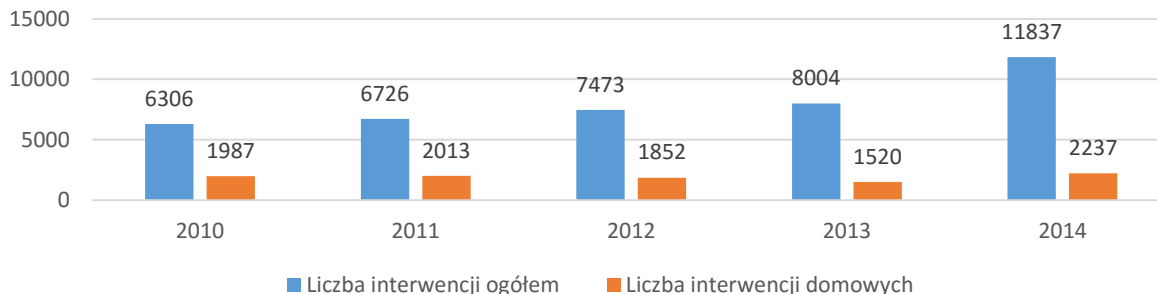

- wsparcie psychologiczne osób znajdujących się w trudnych/kryzysowych sytuacjach związanych m.in. z przemocą domową,
 - pomoc zarówno osobom doświadczającym przemocy, jak i stosującym przemoc.
- 6) Komenda Powiatowa Policji w Mikołowie.
- 7) Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Powrót”, które świadczy:
- pomoc dla osób z problemem uzależnienia od alkoholu i narkotyków, które uważane są za główne przyczyny zjawiska przemocy w rodzinie,
 - wsparcie w postaci informowania o możliwościach i miejscach leczenia narkomanii, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym,
 - pomoc polegającą na propagowaniu zdrowego stylu życia i promowaniu trzeźwości.
- 8) Sąd Rejonowy w Mikołowie.
- 9) Prokuratura Rejonowa w Mikołowie.
- 10) Placówki służby zdrowia.
- 11) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Mikołowie.
- 12) Ośrodek Pomocy Społecznej Łaziska Górne.
- 13) Miejski Ośrodek Wsparcia Rodziny i Dziecka Łaziska Górne.
- 14) Stowarzyszenie na rzecz profilaktyki, Pomocy i Rozwoju Psychospołecznego „ProMoc”.
- 15) Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i Substancji Psychoaktywnych oraz Ofiar Przemocy.
- 16) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornontowicach.
- 17) Grupa AA „Środek” Ornontowice.
- 18) Grupa AA (Orzesze).
- 19) Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień Orzesze.
- 20) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Urzędzie Miasta w Orzeszu.
- 21) Poradnia Profilaktyki i Leczenia Odwykowego w Mikołowie.

Z roku na rok Policja na terenie powiatu mikołowskiego odnotowuje coraz większą liczbę interwencji w związku z przemocą w rodzinie, co zaprezentowano na wykresie 40.

Wykres 40. Liczba interwencji policyjnych w związku z przemocą w rodzinie w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu pn. „Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r.”

Poza tym, że od roku 2010 systematycznie wzrastała liczba interwencji policyjnych w związku ze zjawiskiem przemy w rodzinie, rosła również liczba interwencji domowych – od 1987 w roku 2010 do 2237 w roku 2014. Zmiany takie mogą wprawdzie świadczyć o natężeniu zjawiska przemy domowej, jednakże znacznie bardziej prawdopodobnym jest fakt, iż ludzie przestają się wstydzic swojej złej sytuacji rodzinnej i decydują się na przyjmowanie pomocy ze strony służb policyjnych. Potwierdza to również znaczny wzrost sporządzonej liczby niebieskich kart – od 85 w roku 2012 do 150 w roku 2014²⁸. Ponadto w 2014 roku w powiecie mikołowskim podjęto 23 decyzje o przyznaniu świadczenia z pomocy społecznej w związku z przemocą w rodzinie²⁹.

Dodatkowo na terenie poszczególnych gmin powiatu mikołowskiego na wniosek burmistrza lub wójta przyjmowane są przez radę miasta lub gminy „Gminne Programy Przeciwdziałania Przemy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemy w Rodzinie”, którego opracowanie i realizacja jest zadaniem własnym gmin, wynikającym z ustawy o przeciwdziałaniu przemy w rodzinie.

²⁸ Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r

²⁹ Bank Danych Lokalnych

2.6. Problemy związane z wielodzietnością

Pojęcie rodziny wielodzietnej odnosi się do rodzin z wyższą niż przeciętna liczbą dzieci. Polskie prawo definiuje ją jako rodzinę posiadającą minimum troje dzieci. Dla rodzin takich tworzone są programy mające na celu wspieranie i poprawę warunków ich życia. Podczas Narodowego Spisu Powszechnego, który odbył się w 2011 w powiecie mikołowskim odnotowano 19 968 rodzin, z czego 1 117 stanowiły rodziny z trójką dzieci (5,60% wszystkich rodzin), zaś 277 z czwórką lub większą liczbą dzieci (1,39% wszystkich rodzin)³⁰.

Karta Dużej Rodziny

Karta Dużej Rodziny jest to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin wielodzietnych obowiązujących zarówno w instytucjach publicznych, jak i przedsiębiorstwach prywatnych, który wprowadzony został 16 czerwca 2014 roku. Właściciele Karty mają liczne przywileje, polegające na możliwości tańszego korzystania z oferty instytucji kultury oraz ośrodków rekreacyjnych. Ponadto mają zapewnione zniżki przy zakupie jedzenia, kosmetyków, odzieży, obuwia, zabawek, paliwa. Posiadanie Karty pozwala na obniżenie kosztów rachunków za usługi telekomunikacyjne i bankowe, a także przejazdów pociągami i komunikacją publiczną.

Karta Dużej Rodziny przyznawana jest rodzinie, która utrzymuje co najmniej troję dzieci w wieku:

- do ukończenia 18. roku życia,
- do ukończenia 25. roku życia (w przypadku, gdy dziecko kontynuuję naukę w szkole, w tym w szkole wyższej),
- bez ograniczeń wiekowych (w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności).

Przywileje z tytułu posiadania Karty dotyczą również rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Ponadto w przypadku tym nie obowiązuje kryterium dochodowe, co oznacza, że Karta przyznawana jest każdemu członkowi rodziny wielodzietnej, niezależnie od dochodów rodziny. Dzieci mogą korzystać z Karty do momentu osiągnięcia w/w progów wiekowych, dzieci niepełnosprawne przez cały czas obowiązywania orzeczenia o niepełnosprawności, zaś rodzice dożywotnio.

³⁰ Bank Danych Lokalnych

Liczna rodzina

Samorządowy program „Liczna rodzina” skierowany jest do członków rodzin wielodzietnych zamieszkałych w Mikołowie. Jego celem jest:

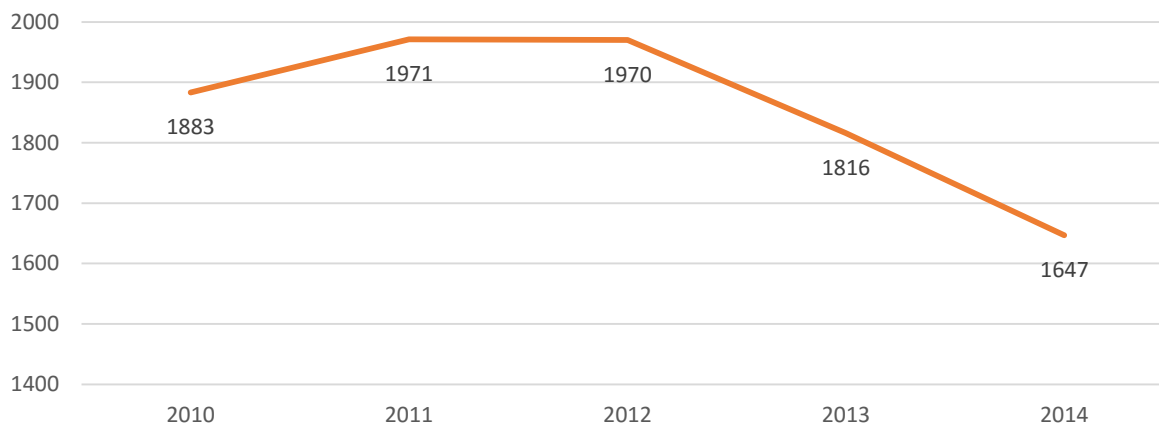
- kształtowanie pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej,
- zwiększenia szans rozwojowych dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych,
- promocja rodzin wielodzietnych oraz wzmocnienie działań na rzecz wspierania ich kondycji,
- ułatwianie tego typu rodzinom dostępu do sportu, rekreacji, kultury i innych usług na preferencyjnych warunkach,
- ogólne wspieranie rodzin wielodzietnych oraz poprawa warunków ich życia.

Warunkiem koniecznym przystąpienia do tego programu jest posiadanie Karty Dużej Rodziny.

2.7. Problem przestępczości

Przestępczość jest to zjawisko społeczne obejmujące zbiór czynów zabronionych ustawowo pod groźbą kary popełnionych na obszarze danej jednostki terytorialnej w 2014 roku na terenie powiatu mikołowskiego wszczęto 1647 postępowań przygotowawczych. Stanowiło to najmniejszą liczbę w ciągu ostatnich pięciu lat, tj. od 2010 do 2014 roku, co przedstawiono na wykresie 41.

Wykres 41. Liczba postępowań przygotowawczych wszczętych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014

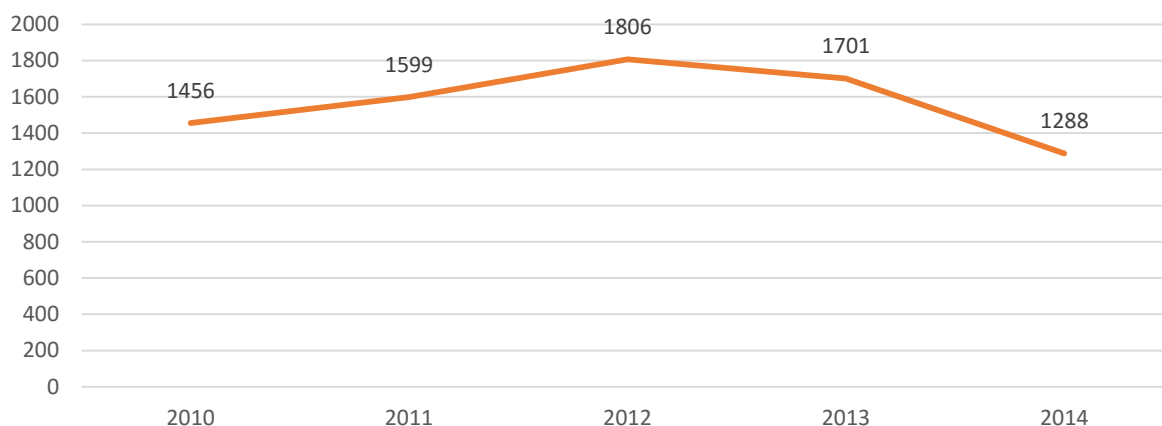

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu pn. „Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r.”

Największą grupę przestępstw stanowiły zdarzenia o charakterze kryminalnym. Wprawdzie od 2010 do 2012 ich liczba systematycznie wzrastała, jednak od 2012 zaczęto odnotowywać ich spadek. Różnica między liczbą postępowań w pierwszym i ostatnim analizowanym roku wynosiła 168 (wykres 42).

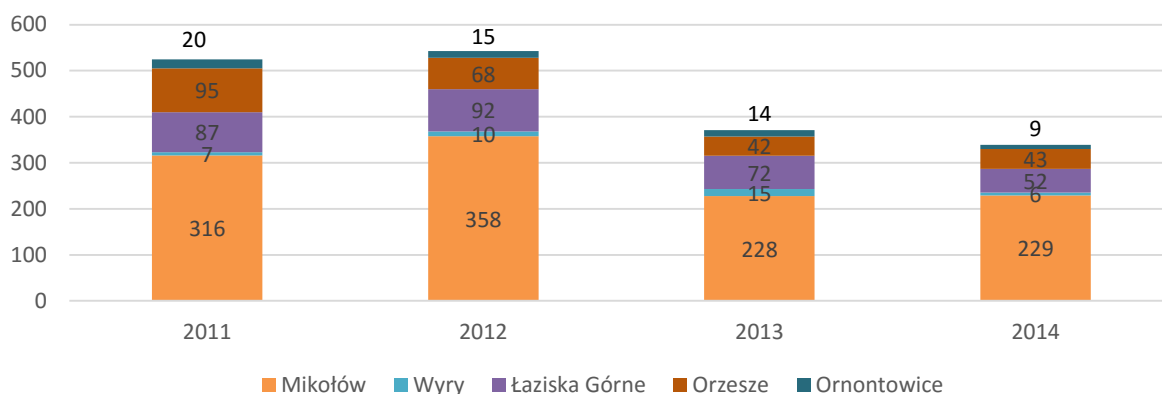
Wykres 42. Liczba postępowań przygotowawczych wszczętych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014 - sprawy kryminalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu pn. „Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r.”

W 2014 roku największa liczba przestępstw dotyczyła kradzieży. Warto jednak podkreślić, że ich liczba w porównaniu z poprzednimi latami wyraźnie się zmniejszyła, co można zaobserwować na wykresie 43.

Wykres 43. Liczba kradzieży w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014

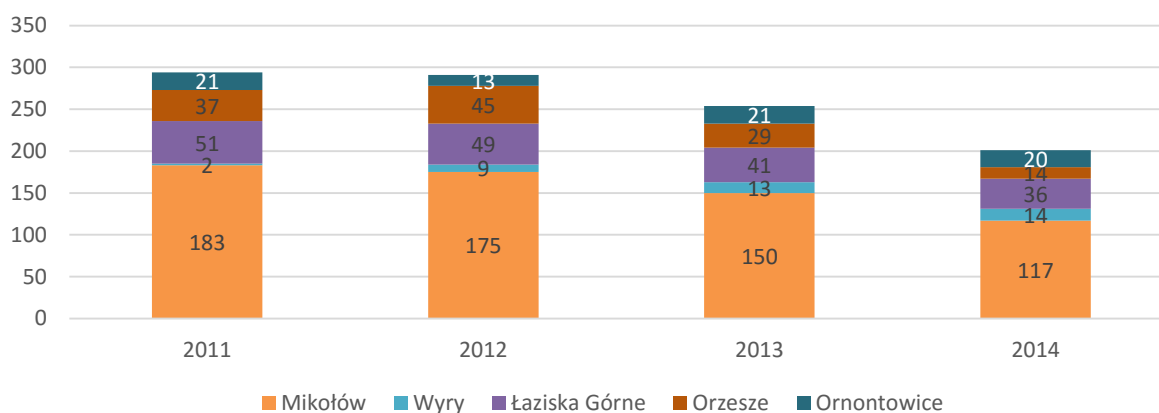
Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu pn. „Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r.”

Największą liczbę kradzieży w każdym z analizowanych lat odnotowano na terenie Gminy Mikołów – od 228 w roku 2013 do 358 w roku 2012. Znacznie rzadziej postępowania w sprawie tego typu przestępstw wszczynano w związku z popełnieniem ich na terenie Gminy Orzesze (od 42 do 95) oraz Gminy Łaziska Górne (od 52 do 92), następnie Gminy Ornontowice (od 8 do 20) i Gminy Wyrzyki (od 6 do 15).

Drugim najczęściej popełnionym przestępstwem na terenie powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014 była kradzież z włamaniem.

Wykres 44. Liczba kradzieży z włamaniem w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014

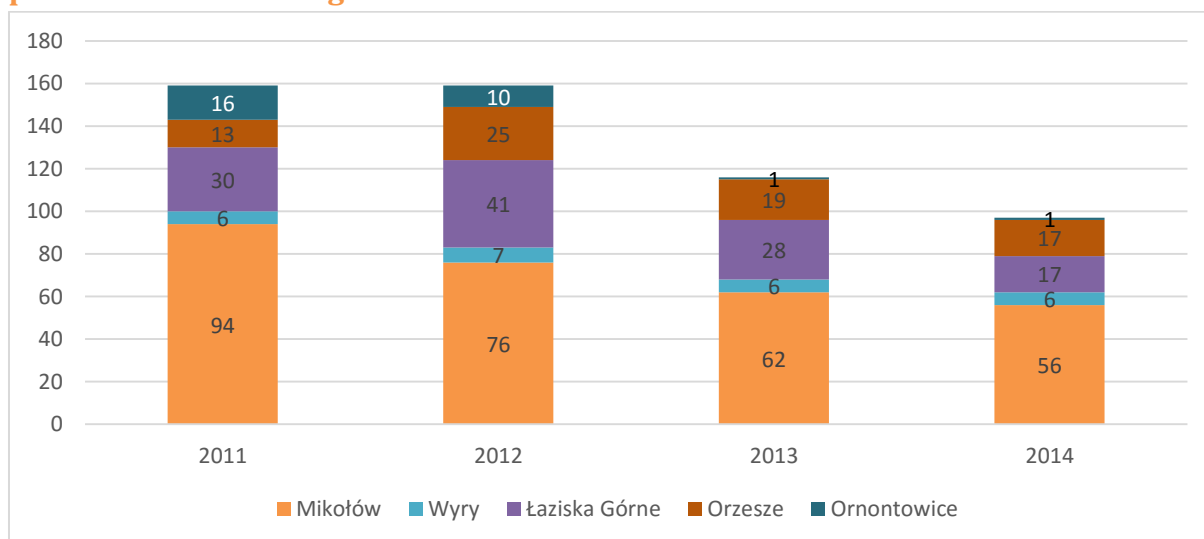
Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu pn. „Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r.”

Również i w przypadku przestępstwa kradzieży z włamaniem ich liczba w ciągu ostatnich czterech lat znacznie się zmniejszyła – z 294 w roku 2011 do 201 w roku 2014. Najczęściej do tego typu przestępstw dochodziło na terenie Gminy Mikołów (od 117 do 183), w dalszej kolejności w Gminie Łaziska Górne (od 35 do 51), następnie w Gminie Orzesze (od 14 do 45), najrzadziej zaś postępowania wszczynano w odniesieniu do kradzieży z włamaniem odnotowanych na terenie Gminy Ornontowice (od 13 do 21) oraz Gminy Wyrzyki (od 2 do 14).

Służby policyjne powiatu mikołowskiego odnotowały również znaczną liczbę przestępstw w postaci zniszczenia mienia (wykres 45).

Wykres 45. Liczba przestępstw zniszczenia mienia w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014

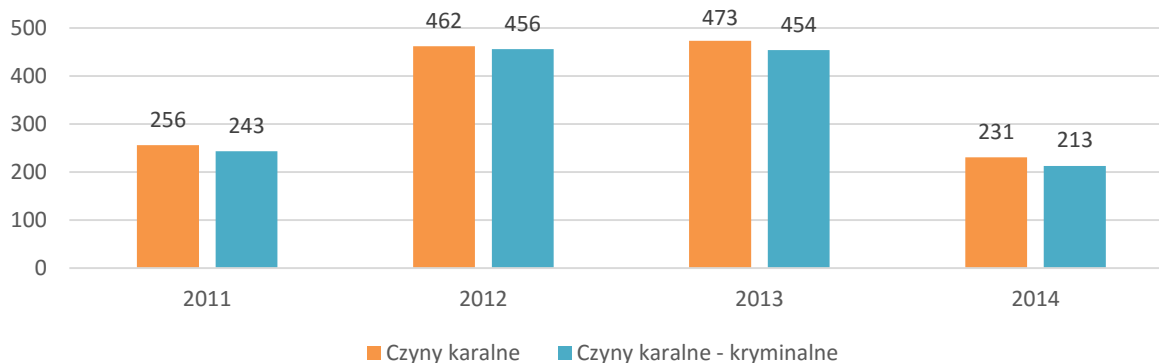

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu pn. „Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r.”

W latach 2011-2014 odnotowano znaczący spadek liczby przestępstw polegających na zniszczeniu mienia – od 159 w latach 2011-2012 przez 116 w roku 2013 do 97 w ostatnim analizowanym roku. Najczęściej postępowania w związku ze zniszczeniem mienia wszczynano w wyniku zdarzeń w Gminie Mikołów (od 56 w roku 2014 do 94 w roku 2011), najrzadziej zaś w Gminie Ornontowice (od 1 w latach 2013-2014 do 16 w roku 2011).

Problematyka przestępczości rozpatrywana powinna być również w odniesieniu do osób nieletnich. Na koniec 2014 roku zarejestrowano 231 czynów karalnych, których dopuściły się osoby poniżej 17. roku życia.

Wykres 46. Liczba czynów karalnych popełnionych przez osoby nieletnie z powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014

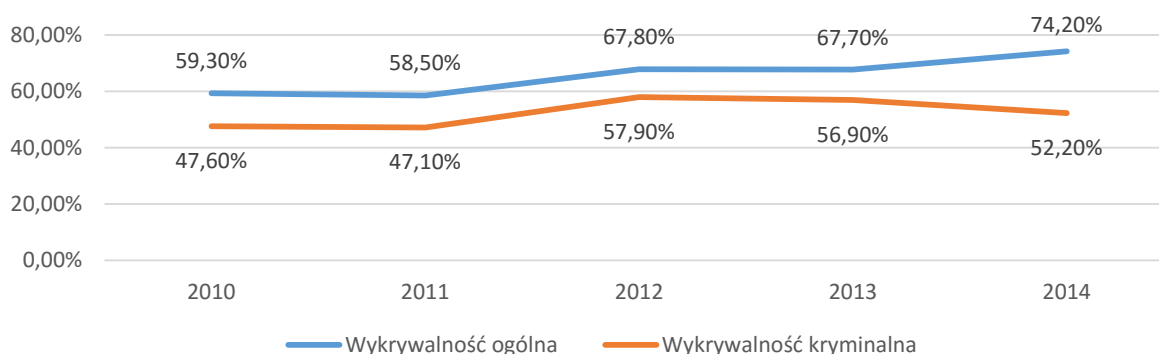

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu pn. „Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r.”

Analizując dane zamieszczone na wykresie 46 należy podkreślić, że liczba nieletnich dopuszczających się czynów karalnych w 2014 roku na terenie powiatu mikołowskiego w stosunku do roku poprzedniego ponad dwukrotnie spadła – z 473 czynów do 231. Trudno jednak wskazać konkretny trend, gdyż od 2011 do 2013 wskaźnik ten wzrastał. Niemniej jednak najniższa liczba przestępstw w ostatnim analizowanym roku pozwala przypuszczać, że w następnych latach problem z przestępczością wśród osób nieletnich będzie mniej poważny.

Wykrywalność sprawców przestępstw na terenie powiatu mikołowskiego z roku na rok jest coraz większe, co przedstawiono na wykresie 47.

Wykres 47. Wykrywalność przestępstw na terenie powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu pn. „Sprawozdanie z działalności Powiatowej Policji w Mikołowie oraz Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mikołowskiego za okres od 01.01.2014 r. do 31.12.2014 r.”

Wskaźnik wykrywalności przestępstw popełnionych na terenie powiatu mikołowskiego w ciągu ostatnich pięciu lat wzrósł o 14,9 p.p. – z 59,30% w roku 2010 do 74,20% w roku 2014. Wzrost odnotowano również w odniesieniu do wykrywalności przestępstw kryminalnych, jednakże na niższym poziomie – z 47,60% do 52,20%. Wyniki te wskazują, że mieszkańcy powiatu mikołowskiego z roku na rok mogą czuć się coraz bardziej bezpiecznie na zamieszkiwanym terenie.

2.8. Problemy w obszarze zdrowia, w tym problem długotrwałej lub ciężkiej choroby

Na obszarze powiatu mikołowskiego usługi zdrowotne świadczone są zarówno w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia, jak i w postaci prywatnej praktyki lekarskiej. W 2014 roku we wszystkich gminach funkcjonowało 196 podmiotów leczniczych, których strukturę przedstawiono w tabeli 15.

Tabela 15. Rodzaje podmiotów leczniczych w powiecie mikołowskim w 2014 roku

Podmioty lecznicze, które nie są przedsiębiorstwami	5
Podmioty lecznicze będące przedsiębiorstwami	66
Praktyki lekarskie	125
Ogółem	196

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W 2014 roku w powiecie mikołowskim stacjonarne i całodobowe świadczenia medyczne realizowane były przez trzy szpitale³¹:

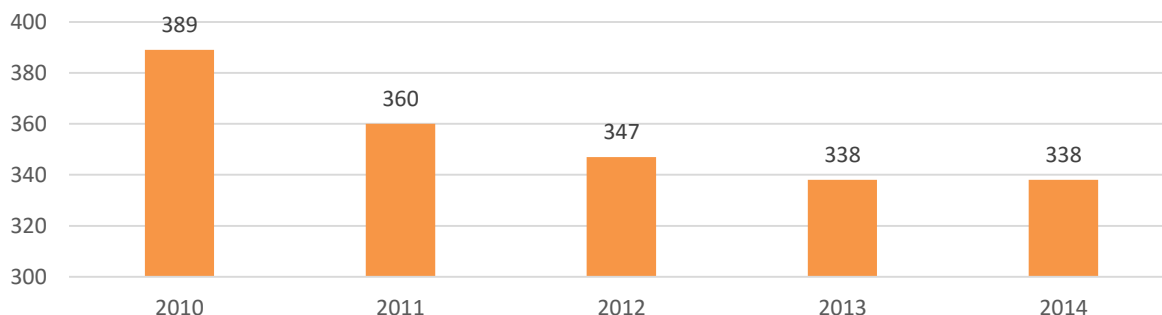
- Szpital Katolicki św. Józefa w Mikołowie,
- Szpital Powiatowy w Mikołowie, wchodzący w skład Centrum Zdrowia Sp. z o.o.,
- Szpital Chorób Płuc w Orzeszu.

Liczbę łóżek w szpitalach ogólnych powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 przedstawiono na wykresie 48.

³¹ Diagnoza potrzeb Powiatu Mikołowskiego

Wykres 48. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014

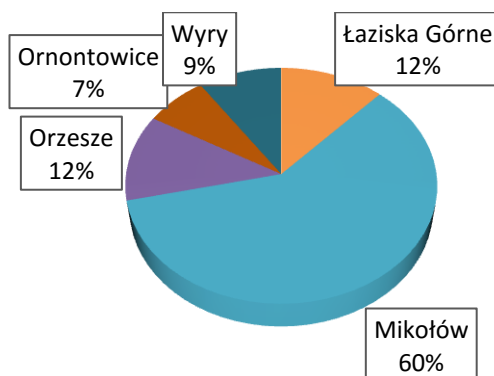

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W latach 2010-2014 stopniowo zmniejszała się liczba łóżek w szpitalach ogólnych – z 389 w roku 2010 do 338 w roku 2014. Warty podkreślenia jest jednocześnie fakt, iż w 2013 i 2014 roku odnotowano taką samą liczbę miejsc dla pacjentów, na podstawie czego można przypuszczać, że w kolejnych latach ich liczba nie będzie ulegać znaczącym zmianom.

W 2014 roku w powiecie mikołowskim usługi medyczne świadczone były w 42 przychodniach. Większość z nich (25) znajdowała się na terenie Gminy Mikołów. Strukturę lokalnych przychodni przedstawiono na wykresie 49.

Wykres 49. Liczba przychodni w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Ponadto udzielonych zostało 645,7 tys. porad, w tym 656,5 tys. porad lekarskich i 80,2 tys. porad stomatologicznych. Usługi te świadczone były przez personel medyczny, którego liczebność w 2013 roku zaprezentowano w tabelach 16 i 17.

Tabela 16. Personel medyczny z wyższym wykształceniem zatrudniony w powiecie mikołowskim w 2013 roku

	Ogółem	Na 10 tysięcy ludności
Lekarze	122	12,7
Lekarze stomatolodzy	20	2,1
Farmaceuci	52	5,4
Diagności laboratoryjni	8	0,8
Pielęgniarki	73	7,6
Położne	12	1,3
Psycholodzy	10	1,0
Logopedzi	3	0,3
Ratownicy medyczni	1	0,1

Źródło: Personel medyczny zatrudniony w ochronie zdrowia w województwie śląskim 2013 (wybrane dane).
Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Katowice 2014, s.10-13

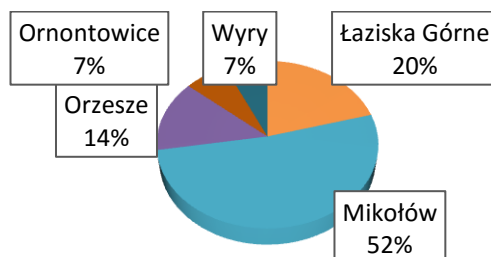
Tabela 17. Personel medyczny ze średnim wykształceniem zatrudniony w powiecie mikołowskim w 2013 roku

Pielęgniarki	287
Położne	24
Technicy farmaceutyczni	2
Technicy analityki medycznej	15
Technicy elektrokardiologii	9
Technicy fizjoterapii	17
Technicy masażyści	6
Instruktorzy terapii zajęciowej	8
Higienistki szkolne	1
Asystentki stomatologiczne	2
Ratownicy medyczni	1

Źródło: Personel medyczny zatrudniony w ochronie zdrowia w województwie śląskim 2013 (wybrane dane).
Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Katowice 2014, s.15.

W 2014 roku mieszkańcy powiatu mikołowskiego w leki zaopatrywać się mogli w 29 aptekach, z których ponad połowa (15) zlokalizowana była w Gminie Mikołów, co przedstawione zostało na wykresie 50.

Wykres 50. Liczba aptek w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku

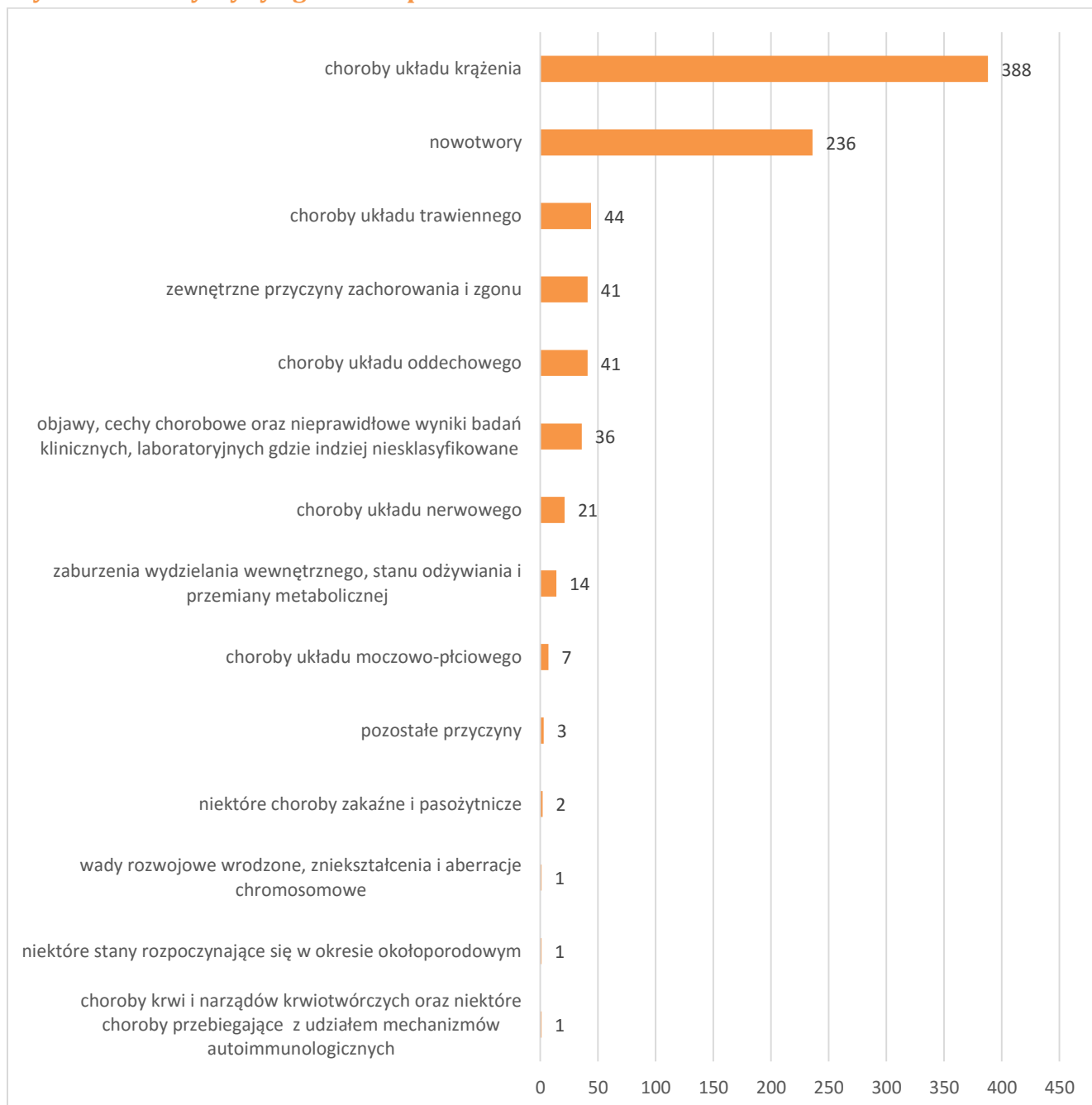
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W analizowanym roku we wszystkich mikołowskich aptekach zatrudnionych było 71 magistrów farmacji. Ponadto na jedną aptekę ogólnodostępną przypadało 3314 mieszkańców powiatu mikołowskiego.

W 2013 roku na analizowanym obszarze zmarło 836 osób. Wszystkie przyczyny zgonów przedstawiono na wykresie 51.

Wykres 51. Przyczyny zgonów w powiecie mikołowskim w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Najczęstszą przyczyną zgonów w powiecie mikołowskim w 2013 roku były choroby układu krążenia, które doprowadziły do śmierci 388 osób, tj. 46,41% wszystkich zmarłych w tym roku mieszkańców powiatu. Do śmiertelności w dużym stopniu (28,23%) przyczyniły się również nowotwory, po wystąpieniu których zmarło 236 osób. Co dwudziesta osoba zmarła natomiast na skutek choroby układu trawiennego. Powyżej dziesięciu mieszkańców powiatu mikołowskiego zmarło także w wyniku wystąpienia: przyczyn zewnętrznych i chorób układu oddechowego (po 41 osób), chorób układu nerwowego (21), zaburzeń wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej (14). Znacznie rzadszymi przyczynami zgonów były: choroby układu moczowo-płciowego (7), niektóre choroby zakaźne (2), a także wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje chromosomowe, niektóre stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym oraz choroby krwi i narządów krwiotwórczych i niektóre choroby przebiegające z udziałem mechanizmów autoimmunologicznych (po 1 osobie). Przyczyną śmierci 36 mieszkańców były objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych, laboratoryjnych gdzie indziej nieskasyfikowane, zaś trzech innych „pozostałe przyczyny”.

Na terenie powiatu mikołowskiego funkcjonuje **Zakład Opiekuńczo-Lecznicy** zlokalizowany w Łaziskach Górnych. Placówka ta dysponuje dwoma oddziałami opieki całodobowej, w której okresowo pielęgnacją i kontynuacją leczenia obejmowane są osoby przewlekle chore, a także osoby, które przebyły leczenie szpitalne, jednakże nadal wymagają profesjonalnej pielęgnacji i rehabilitacji. Najczęściej są to osoby chore psychicznie, chorujące na nowotwory lub uzależnione. Pobyt w Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym może być współfinansowany ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia, zaś okres pobytu uzależniony jest od stanu zdrowia danego pacjenta. W omawianej placówce realizowane są następujące świadczenia medyczne³²:

- kompleksowa opieka lekarska z dostępem do potrzebnych badań diagnostycznych,
- całodobowa opieka pielęgniarska,
- świadczenia opiekunów medycznych, obejmujące głównie pomoc przy wykonywaniu czynności życia codziennego, takie jak: przyjmowanie posiłków, higiena osobista,
- rehabilitacja,
- terapia zajęciowa, mająca na celu zachowanie lub odzyskanie zaburzonych funkcji mózgu, kontaktu z otaczającym światem, świadomości miejsca, czasu, własnej osoby,

³² www.szpital-mikolow.com.pl

- wsparcie psychologiczne,
- pomoc logopedyczna,
- wsparcie dietetyczne,
- edukacja pacjentów i opiekunów w zakresie odpowiedniej pielęgnacji, rehabilitacji, psychoprofilaktyki, doboru diety i sposobu odżywiania.

Ponadto w Szpitalu Chorób Płuc w Orzeszu funkcjonuje Oddział Opieki Paliatywnej³³.

Mieszkańcy powiatu mikołowskiego w związku z długotrwałą lub ciężką chorobą mogą liczyć na wsparcie w postaci zasiłku stałego lub okresowego³⁴. W 2014 roku wydano 719 decyzji o przyznaniu w/w świadczeń z pomocy społecznej³⁵.

2.9. Problemy związane z niepełnosprawnością i integracją osób niepełnosprawnych

Niepełnosprawność definiowana jest jako długotrwały stan występowania pewnych ograniczeń w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu człowieka. Mogą być one wynikiem obniżenia sprawności funkcji fizycznych, psychicznych lub umysłowych.

Podczas Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku zanotowano, iż na terenie powiatu mikołowskiego mieszka 8548 osób niepełnosprawnych. Dokładne liczebności przedstawione zostały w tabeli 18.

Tabela 18. Liczba osób niepełnosprawnych w powiecie mikołowskim podczas Narodowego Spisu Powszechnego 2011

	ogółem	mężczyźni	kobiety
ogółem	8548	4140	4408
w wieku przedprodukcyjnym	453	261	192
w wieku produkcyjnym mobilnym	1159	635	524
w wieku produkcyjnym niemobilnym	2918	1855	1062
w wieku poprodukcyjnym	4018	1389	2629

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Prawie połowę wszystkich osób niepełnosprawnych stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym, tj. kobiety w wieku co najmniej 60 lat oraz mężczyźni po 65. roku życia (4018 osób, tj. 47% wszystkich niepełnosprawnych). Najmniej liczną grupą natomiast były dzieci i młodzież (453 osoby, tj. 5,3% ogółu niepełnosprawnych). Jeżeli

³³ www.szpital-orzesze.pl

³⁴ Opisane w podrozdziale: „Problemy rodzin i pieczy zastępczej oraz sieroctwa”.

³⁵ Bank Danych Lokalnych

chodzi o płeć to nieznacznie większą grupę stanowiły kobiety, których było o 268 więcej.

W 2014 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mikołowie zarejestrowanych było 128 osób niepełnosprawnych z powiatu mikołowskiego.

Osoby niepełnosprawne mają prawo do wsparcia z pomocy społecznej w formie³⁶:

- zasiłku okresowego,
- zasiłku stałego,
- zasiłku pielęgnacyjnego.

Osoby opiekujące się niepełnosprawnymi mają natomiast dostęp do wsparcia finansowego w formie³⁷:

- świadczenia pielęgnacyjnego,
- specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Ponadto osobie samotnej, która z powodu wieku lub choroby wymaga wsparcia innych osób przysługuje pomoc w formie **usług opiekuńczych**, w tym usług specjalistycznych. Mogą być one przyznane także osobom, które nie są samotne, jednakże nie mają zapewnionej opieki ze strony najbliższej rodziny.

Inną formą pomocy osobom starszym, chorym czy niepełnosprawnym jest przyznanie prawa do pobytu w Dziennym Domu Pomocy.

Dzienny Dom Pomocy w Mikołowie

Osrodek realizujący zadania pomocy społecznej jako zadania własne gminy, które obejmują przede wszystkim:

- opiekę medyczną,
- podstawowe świadczenia opiekuńcze oraz w zakresie higieny osobistej,
- zapewnienie pensjonariuszom dziennego pobytu bez noclegów wraz z wyżywieniem (śniadanie, obiad),
- zapewnienie jednego gorącego posiłku osobom niekorzystającym z dziennego pobytu,
- pomoc w rozwiązywaniu indywidualnych problemów,
- dostęp do kultury i rekreacji,

³⁶ Opisane w podrozdziale: „Problemy rodzin i pieczy zastępczej oraz sieroctwa”.

³⁷ Opisane w podrozdziale: „Problemy rodzin i pieczy zastępczej oraz sieroctwa”.

- organizowanie zajęć w ramach terapii służącej do utrzymania sprawności psychofizycznej zgodnie z wiekiem i możliwościami placówki.

Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże jest to samodzielny podmiot prawa, działający na płaszczyźnie opiekuńczej, rehabilitacyjnej, edukacyjnej, medycznej, zawodowej i społecznej. W ramach Ośrodka działają jednostki wspomagające i aktywizujące osoby niepełnosprawne.

Dom Pomocy Społecznej w Borowej Wsi³⁸

Warsztat Terapii Zajęciowej

Najważniejszym zadaniem Warsztatu Terapii Zajęciowej w Mikołowie jest tworzenie osobom niepełnosprawnym możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej. Praca z uczestnikiem zmierza przede wszystkim do poprawy jego sprawności, ogólnego rozwoju oraz postrzegania siebie jako pełnoprawnego członka społeczeństwa. Przeznaczony jest dla 50 osób dorosłych, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności ze wskazaniem do terapii zajęciowej. Warsztaty odbywają się w następujących pracowniach³⁹:

- techniczna,
- ogrodnicza,
- zoologiczna,
- obróbki tkanin,
- gospodarstwa domowego,
- rękodzieła artystycznego,
- plastyczna,
- informatyczna,
- ceramiczna,
- introligatorska.

W ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej realizowana jest współpraca z innymi placówkami i organizacjami. Ponadto inicjowane są liczne przedsięwzięcia sportowe, artystyczne i krajoznawcze. Organizowane są:

- wyjścia do kina, muzeum, teatru,
- wyjazdy rekreacyjno-rehabilitacyjne,
- treningi i zawody sportowe,
- zajęcia w zespołach taneczno-teatralnych,

³⁸Opis DPS w Borowej wsi znajduje się w podrozdziale Domy Pomocy Społecznej

³⁹ www.borowa-wies.pl/warsztaty-terapii-zajeciowej-w-borowej-wsi/

- zajęcia mające na celu integrację społeczną.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Miłosierdzie Boże

NZOZ Miłosierdzie Boże działa przy Ośrodku dla Osób Niepełnosprawnych w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia, świadcząc szereg usług medycznych i terapeutycznych dla osób z niepełnosprawnościami. Zakład dysponuje wykwalifikowaną kadrą lekarzy, pielęgniarek, fizjoterapeutów, logopedów, terapeutów zajęciowych oraz innych specjalistów⁴⁰.

Zakład Aktywności Zawodowej⁴¹

Środowiskowy Dom Samopomocy⁴²

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie⁴³

2.10. Problem ubóstwa

Ubóstwo definiowane jest jako sytuacja, w której osoba/rodzina/gospodarstwo domowe nie dysponuje wystarczającymi środkami pieniężnymi w postaci dochodów bieżących i dochodów z poprzednich okresów, ale także w formie nagromadzonych zasobów, co uniemożliwia zaspokojenie jej/ich potrzeb. Jednostki dotknięte ubóstwem, na skutek ograniczonych zasobów materialnych, kulturowych i społecznych, są wykluczone z minimalnie akceptowalnego sposobu życia w kraju, w którym mieszkają.

Czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Zjawiskiem ubóstwa zagrożone są więc przede wszystkim osoby bezrobotne i ich rodziny. Większa liczba osób bezrobotnych w gospodarstwie domowym znacząco zwiększa ryzyko ubóstwa skrajnego. W tabeli 19 przedstawiono granice ubóstwa w latach 2011-2014.

Tabela 19. Granice ubóstwa dla wybranych typów gospodarstw w latach 2011-2014 (w zł)

Gospodarstwa 1-osobowe				
Granice ubóstwa	2011	2012	2013	2014
Skrajnego (minimum egzystencji)	495	519	551	540
Relatywnego	692	693	706	713

⁴⁰ www.borowa-wies.pl/niepubliczny-zaklad-opieki-zdrowotnej/

⁴¹ ZAZ zostały scharakteryzowane w punkcie Jednostki organizacyjne pomocy społecznej

⁴² ŚDS zostały scharakteryzowane w punkcie Jednostki organizacyjne pomocy społecznej

⁴³ Działalność oraz struktura PCPR zostały opisane w podrozdziale Instytucje gminne i powiatowe działające w bszarze pomocy społecznej

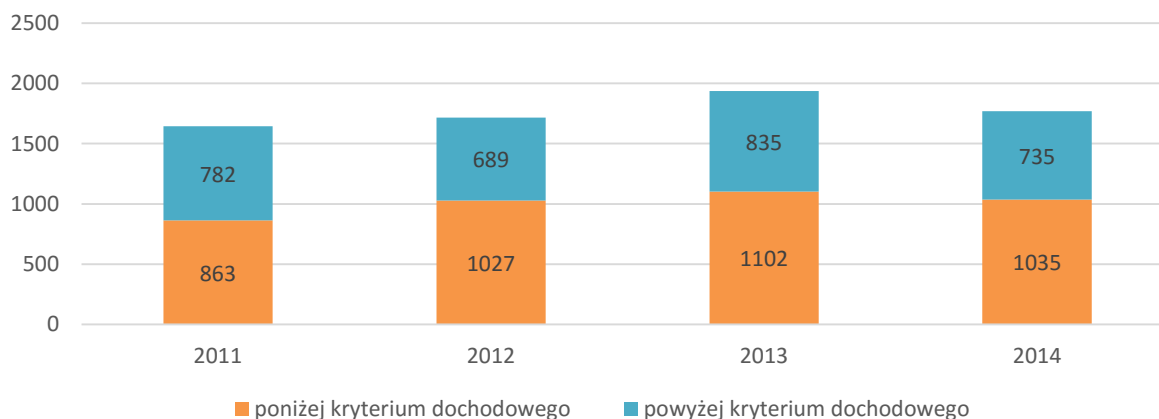

Gospodarstwa 1-osobowe				
Granice ubóstwa	2011	2012	2013	2014
Ustawowego	477	542	542	542
Gospodarstwa 4-osobowe (2 osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 14)				
Granice ubóstwa	2011	2012	2013	2014
Skrajnego (minimum egzystencji)	1336	1401	1486	1458
Relatywnego	1868	1871	1906	1926
Ustawowego	1404	1824	1824	1824

Źródło: „Aneks tabelaryczny do opracowania sygnałowego Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2014 r., Główny Urząd Statystyczny.

Osoby dotknięte złą sytuacją finansową mogą uzyskać wsparcie z pomocy społecznej. W 2014 roku na terenie powiatu mikołowskiego wydano 554 decyzje o przyznaniu świadczeń z tytułu ubóstwa⁴⁴. Na wykresie 52 przedstawiono ile rodzin korzystało z pomocy społecznej w latach 2011-2014.

Wykres 52. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w powiecie mikołowskim w latach 2011-2014

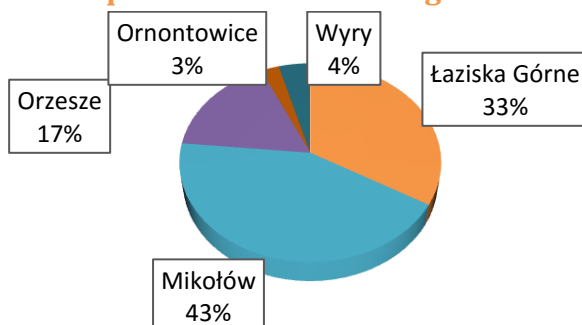

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

Od 2011 roku rosła liczba rodzin pobierających świadczenia społeczne, zarówno tych, które przekraczały kryterium dochodowe, jak i gospodarstw domowych, których dochód nie przekraczał ustalonego limitu. W 2014 roku natomiast odnotowano spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, co pozwala przypuszczać, że i w następnych latach w powiecie mikołowskim z pomocy społecznej korzystać będzie mniejsza liczba rodzin, na skutek polepszenia ich sytuacji finansowej. Na wykresie 53 przedstawiono liczbę gospodarstw w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego korzystających z pomocy społecznej w 2014 roku.

⁴⁴ Bank Danych Lokalnych

Wykres 53. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku

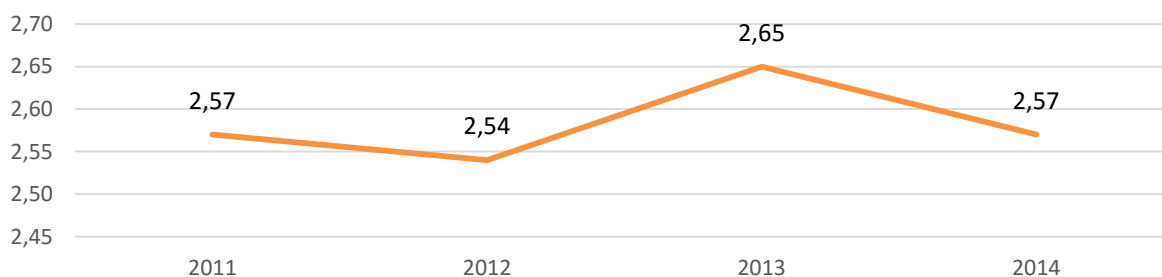

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

Największa grupa rodzin wspieranych ze środków pomocy społecznej zamieszkiwała Gminę Mikołów (764). Co trzecie wspomaganie gospodarstwo domowe znajdowało się w Gminie Łaziska Górne. Członkowie jednej rodziny na cztery zameldowani byli w Gminie Orzesze. Najmniejsza liczba gospodarstw domowych wspieranych finansowo ze środków publicznych zamieszkiwała Gminę Wyry (76) oraz Gminę Ornontowice (43).

Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystającym z pomocy społecznej w latach 2011-2014 nie ulegała znacznym zmianom, co przedstawiono na wykresie 54.

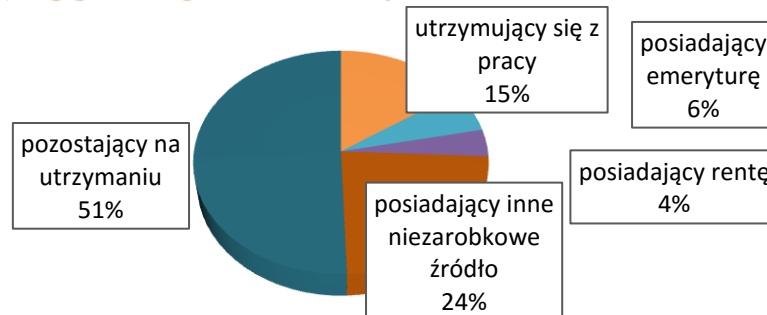
Wykres 54. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystającym z pomocy społecznej w powiecie mikołowskim w latach 2011-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

W pierwszym i ostatnim analizowanym roku przeciętna liczba osób w rodzinie wspieranej ze środków publicznych kształtowała się na poziomie 2,57. W pozostałych latach wskaźniki te nie różniły się znacząco. Jednocześnie spadek z wartości 2,65 w 2013 roku do 2,57 w roku 2014 pozwala oczekiwać, że w następnych latach odnotowywane będą również niższe wartości w stosunku do lat poprzednich. Na wykresie 55 przedstawiono strukturę tego wskaźnika wg głównego źródła utrzymania członków rodziny.

Wykres 55. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystającym z pomocy społecznej wg głównego źródła utrzymania osób w 2014 roku

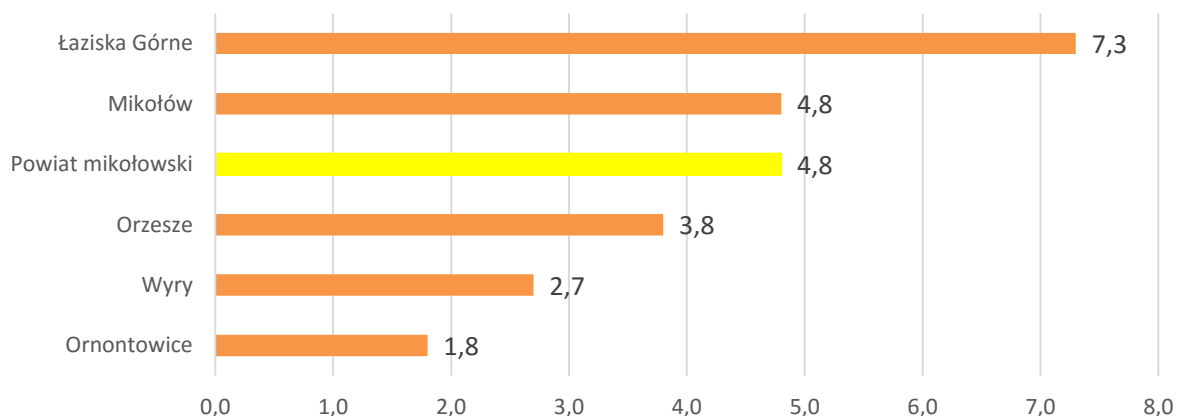

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

Największą grupę w rodzinach wspieranych z pomocy społecznej stanowiły osoby pozostające na utrzymaniu członków rodziny (1,3). Co czwarty mieszkaniec powiatu mikołowskiego wspierany finansowo ze środków publicznych posiadał inne niezarobkowe źródło (0,61). Mniej liczne grupy obejmowały osoby utrzymujące się z pracy (0,4), posiadający emeryturę (0,16) lub rentę (0,1).

Zasięg korzystania z pomocy społecznej to udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem. Na wykresie 56 zaprezentowano wartość tego wskaźnika w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku.

Wykres 56. Zasięg korzystania z pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku (w %)

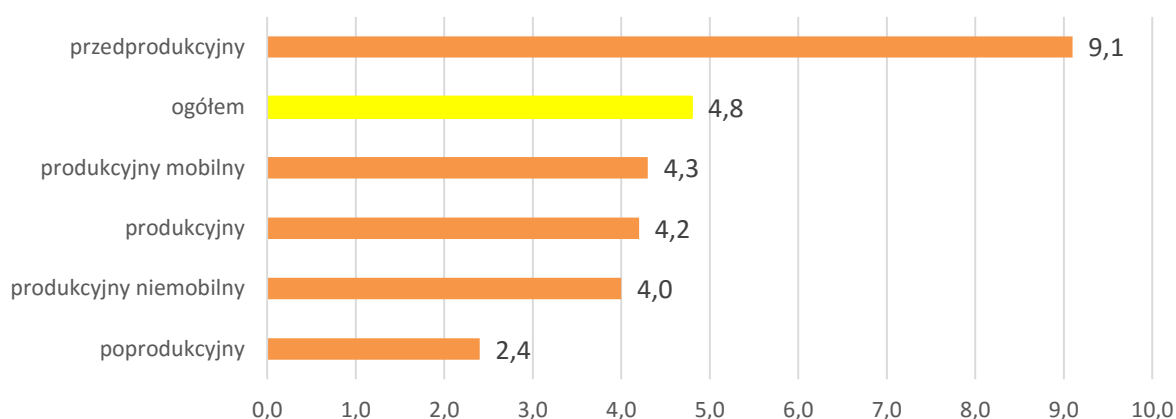

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

Największa grupa osób korzystających z pomocy społecznej (7,3%) odnotowana została w Gminie Łaziska Górne. Ze wsparcia publicznego korzystał również co dwudziesty mieszkaniec Gminy Mikołów. Mniejsze wartości wskaźnika zasięgu korzystania z pomocy społecznej dotyczą Gminy Orzesze (3,8%), Gminy Wyry (2,7%) oraz Gminy Ornontowice (1,8%). Jeżeli chodzi natomiast o ekonomiczne grupy wiekowe to wartości tego wskaźnika na poziomie powiatu przedstawiono na wykresie 57.

Wykres 57. Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg ekonomicznych grup wieku w powiecie mikołowskim w 2014 roku (w %)

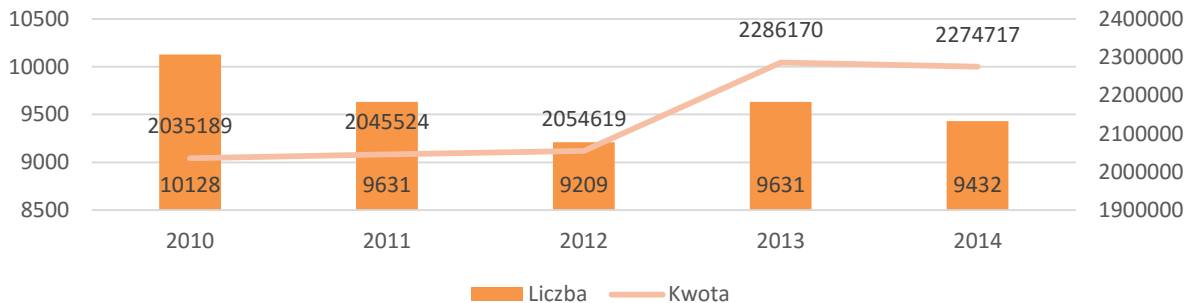

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

Największy zasięg korzystania z pomocy społecznej dotyczył osób w wieku przedprodukcyjnym, tj. niepracujące dzieci i młodzież z powiatu mikołowskiego (9,1%). Najmniejszą wartość wskaźnika odnotowano natomiast w odniesieniu do osób w wieku poprodukcyjnym, tj. kobiet powyżej 60. roku życia i mężczyzn powyżej 65. roku życia (2,4%). W przypadku osób w wieku produkcyjnym niewiele większy wskaźnik odnotowano dla osób w wieku mobilnym (4,3%).

Wśród innych form wsparcia osób znajdujących się w trudnej sytuacji mieszkaniowej jest dodatek mieszkaniowy. Jest to świadczenie pieniężne, które pozwala utrzymać mieszkanie w momencie, gdy najemca lub właściciel nie mogą samodzielnie pokryć wydatków na jego utrzymanie. Na wykresie 47 zaprezentowano jak zmieniały się kwoty i liczebność dodatków wypłacanych na terenie powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014.

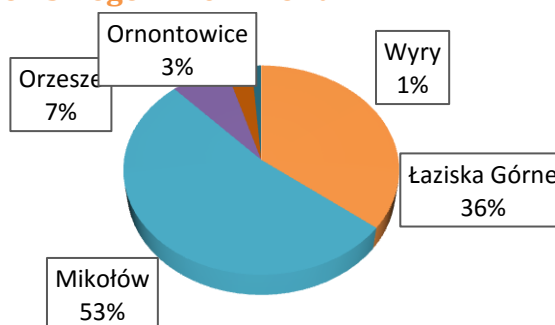
Wykres 58. Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014 (w szt. i zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

W latach 2010-2014 liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych była zróżnicowana – największą odnotowano w roku 2010 (10 128), zaś najmniejszą w roku 2012 (9 209). W ostatnim analizowanym roku liczba tego typu świadczeń wprawdzie nie przyjmowała najmniejszej wartości w całym pięcioletnim okresie, jednakże była niższa od liczby z roku poprzedniego, co pozwala przypuszczać, że i w kolejnych latach liczba ta będzie się zmniejszać. Jednocześnie należy podkreślić, że kwoty wypłaconych dodatków dość znacznie wzrosły – od 2 035 189 zł w pierwszym analizowanym roku do 2 286 170 w roku 2013. W ostatnim rozpatrywanym roku ogólna wartość dodatków mieszkaniowych była mniejsza niż w roku go poprzedzającym, dlatego też można spodziewać się niewielkich zmian w latach kolejnych. Na rysunkach 59 i 60 przedstawiono omówione wskaźniki dla poszczególnych gmin powiatu mikołowskiego w roku 2014.

Wykres 59. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku

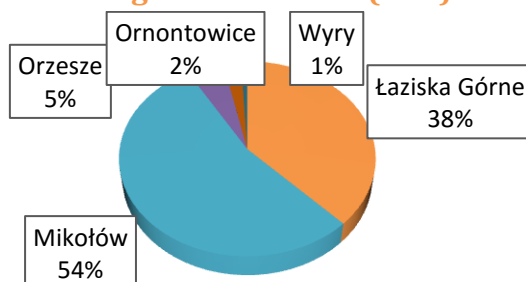
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

W 2014 roku najwięcej świadczeń w postaci dodatków mieszkaniowych wypłacono w Gminie Mikołów (4956). W Gminie Łaziska Górne liczba tego typu wsparcia była

mniejsza, jednakże nadal na wysokim poziomie (355). Znacznie mniej dodatków przekazano mieszkańcom gmin: Orzesze (689), Ornontowice (315) i Wyry (117). Dokładne wartości tych świadczeń zaprezentowano na wykresie 60.

Wykres 60. Kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

Analogicznie, jak w przypadku liczby dodatków mieszkaniowych, najwyższe kwoty wypłacone zostały mieszkańcom Gminy Mikołów (1 225 225 zł), następnie Gminy Łaziska Górne (857 571 Zł). Niższe wartości wypłaconych dodatków dotyczyły natomiast osób zamieszkujących Gminę Orzesze (115 865 zł), Gminę Ornontowice (56 559 zł) oraz Gminę Wyry (19 947).

Tabela 20. Postępowania eksmisyjne i eksmisje z lokali mieszkalnych w zasobach gminnych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2013 roku

	postępowania eksmisyjne toczące się w sądzie	eksmisje orzeczone przez sąd	eksmisje wykonane
Powiat mikołowski	24	12	14
Łaziska Górne	5	3	0
Mikołów	12	4	14
Orzesze	0	3	0
Ornontowice	4	0	0
Wyry	3	2	0

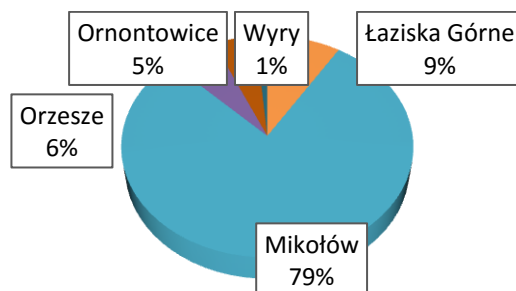
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

W 2013 roku w powiecie mikołowskim w sądzie toczyły się 24 postępowania eksmisyjne, z których połowa w Gminie Mikołów, pięć w Gminie Łaziska Górne, cztery w Gminie Ornontowice i trzy w Gminie Wyry. Ponadto w tym samym roku sąd orzekł 12 eksmisji, z których cztery dotyczyły mieszkańców Gminy Mikołów, po trzy osoby mieszkające w Gminie Łaziska Górne i Gminie Orzesze, zaś dwie orzeczone zostały w stosunku do mieszkańców Gminy Wyry. Równocześnie wykonano 14 eksmisji – wszystkie w Gminie Mikołów.

Należy również wskazać, że w 2013 roku 1266 mieszkań w powiecie mikołowskim było przynajmniej częściowo zadłużonych. Podział na poszczególne gminy powiatu mikołowskiego zaprezentowano na wykresie 61.

Wykres 61. Liczba zadłużonych mieszkań w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL/GUS.

Zdecydowana większość zadłużonych mieszkań powiatu mikołowskiego (994) znajdowała się na terenie Gminy Mikołów, co stanowiło ponad 78% wszystkich tego typu lokali. Ponadto jedynie w Gminie Łaziska Górne liczba ich przekraczała 100, wynosiła bowiem 113. W pozostałych gminach, tj. Orzesze, Ornontowice i Wyry było ich znacznie mniej – odpowiednio 76, 65 i 18.

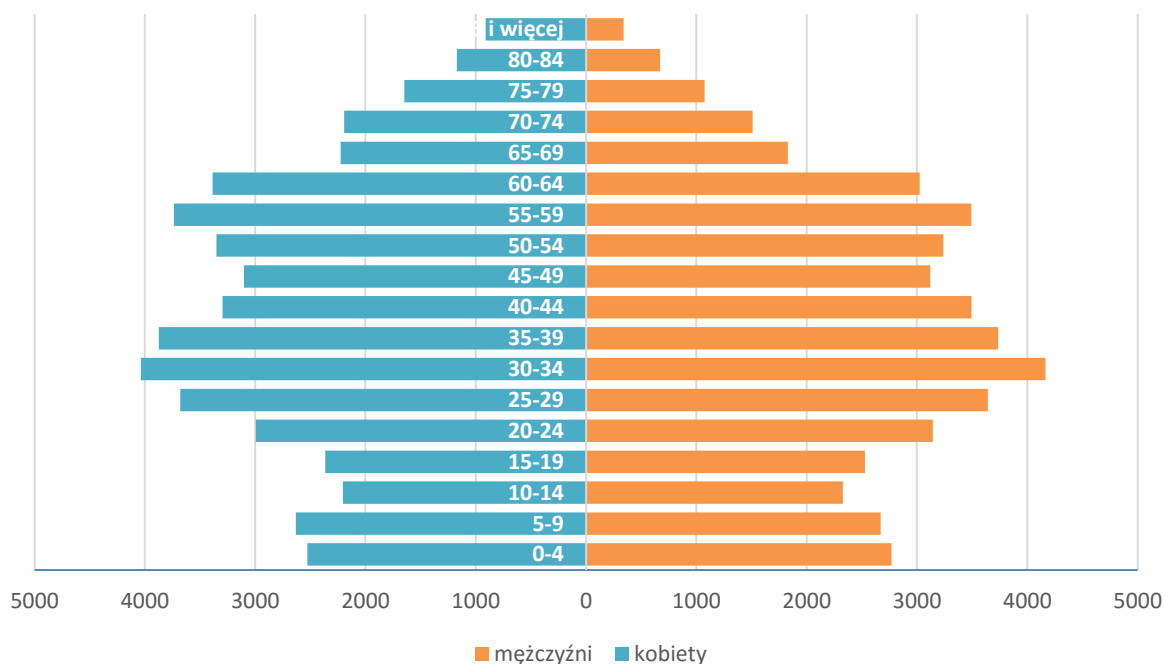
2.11. Problemy ludzi starszych i ich integracji

Od kilkudziesięciu lat w Polsce zauważalne jest zjawisko określane mianem niżu demograficznego. Niekorzystne zmiany demograficzne są efektem m.in. spadku przyrostu naturalnego, postępu cywilizacyjnego, wydłużania się trwania ludzkiego życia, a także ogólnej poprawy jakości życia i dostępności leczenia. Pośrednio na starzenie się społeczeństwa wpływa także szereg innych czynników, wśród których wymienić należy: poziom zamożności społeczeństwa, promowany model rodziny, aktywność zawodową kobiet, poziom opieki społecznej i ochrony zdrowia oraz wykształcenie ludności. W wyniku działania wymienionych kategorii czynników odnotowuje się zmiany w strukturze konsumpcji, ponadto wzrost zapotrzebowania na specyficzny rodzaj usług, zmniejszenie aktywności zawodowej, a także zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej oraz zmiana struktur gospodarstw domowych. Wprawdzie w porównaniu z państwami Unii Europejskiej, Polska w kontekście demograficznym jest wciąż państwem młodym, jednakże zauważalne tendencje w ruchu naturalnym ludności, w dłuższej perspektywie będą prowadzić do spotęgowania procesu starzenia.

Na wykresie 62 przedstawiono strukturę wiekową w powiecie mikołowskim na koniec 2014 roku.

Wykres 62. Struktura wiekowa w powiecie mikołowskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Dominującą grupą wiekową w powiecie mikołowskim w 2014 roku, zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn była kategoria: 30-34 lata. Jednakże niewiele mniejsze liczebności dotyczyły osób w wieku 55-59. Pokazuje to, że w kolejnych latach w powiecie mikołowskim zwiększać się będzie liczba seniorów. Dokładne dane liczbowe zaprezentowane zostały w tabeli 21.

Tabela 21. Struktura wiekowa w powiecie mikołowskim w 2014 roku

Grupa wiekowa	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
0-4	2771	2526	5297
5-9	2672	2630	5302
10-14	2328	2205	4533
15-19	2530	2363	4893
20-24	3143	2995	6138
25-29	3643	3678	7321
30-34	4166	4035	8201
35-39	3737	3873	7610
40-44	3496	3296	6792

Grupa wiekowa	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
45-49	3122	3100	6222
50-54	3239	3350	6589
55-59	3492	3737	7229
60-64	3024	3386	6410
65-69	1830	2224	4054
70-74	1510	2192	3702
75-79	1075	1646	2721
80-84	671	1171	1842
85 i więcej	341	910	1251

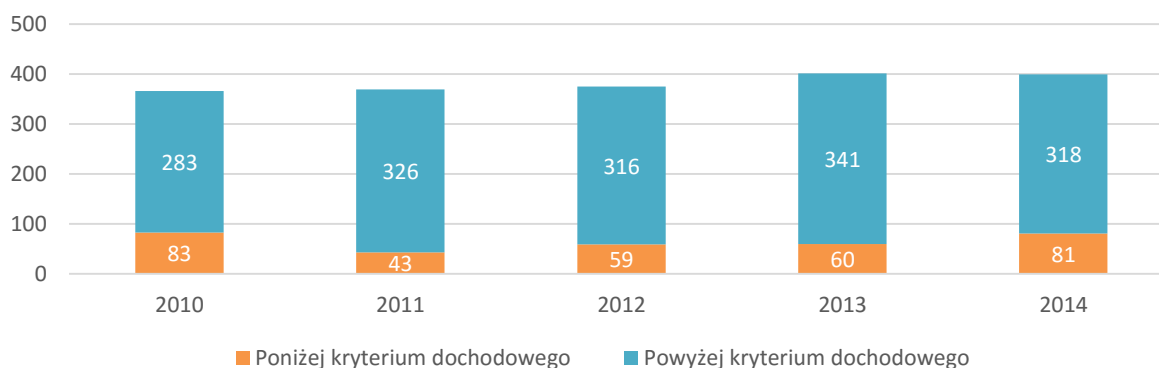
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Największymi problemami osób starszych są⁴⁵:

- choroby, cierpienie,
- niesprawność, zależność,
- brak zabezpieczenia finansowego,
- osamotnienie,
- ograniczone możliwości,
- świadomość śmierci.

Mieszkańcy powiatu mikołowskiego, w tym również osoby starsze mogą ubiegać się o wsparcie finansowe z pomocy społecznej. Liczbę osób w wieku poprodukcyjnym, które w latach 2010-2014 korzystały z tego typu wsparcia przedstawiono na wykresie 63.

Wykres 63. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

⁴⁵ P. Kubicki, M. Olcoń-Kubicka, *Osamotnienie osób starszych w Polsce – skala, przejawy oraz sposoby przeciwdziałania zjawisku*, Studia Humanistyczne AGH, Tom 8, 2010.

W okresie od 2010-2014 stopniowo wzrastała liczba osób w wieku poprodukcyjnym (tj. kobiety powyżej 60. roku życia i mężczyźni powyżej 65. roku życia) korzystających z pomocy społecznej. Zdecydowaną większą grupę stanowiły osoby, których dochód przekraczał ustalone kryterium. W 2014 roku z tego typu wsparcia korzystało 4612 mieszkańców powiatu mikołowskiego, z czego 399 stanowili seniorzy.

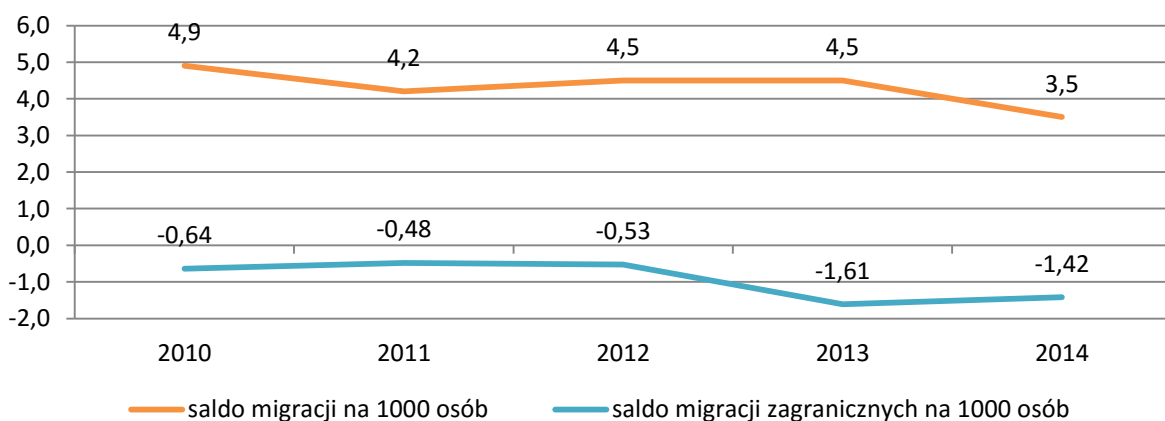
Ponadto osoby starsze mają prawo do korzystania z usług opiekuńczych, a seniorzy, którzy ukończyli 75. rok życia do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego.

2.12. Problem migracji

Migracja jest to zjawisko przemieszczenia ludności, związane ze zmianą miejsca zamieszkania, tj. pobytu stałego lub czasowego, i połączone z przekroczeniem granicy administracyjnej podstawowej jednostki terytorialnej. Oznacza to, że migracją jest nie tylko zmiana kraju zamieszkania, ale również województwa, powiatu czy gminy. Natomiast zjawisko to nie odnosi się do zmiany adresu w ramach tej samej gminy miejskiej, wiejskiej, części miejskiej lub wiejskiej gminy miejsko-wiejskiej.

W latach 2010-2014 saldo migracji ogółem w powiecie mikołowskim było dodatnie, co oznacza, że więcej osób przybywało na teren powiatu niż z niego wyjeżdżało. W pięcioletnim analizowanym okresie najwyższy wskaźnik na 1000 osób zanotowano w roku 2010 (4,9), zaś najniższy w ostatnim rozpatrywanym roku na poziomie 3,5. Jeżeli chodzi o saldo migracji zagranicznych to wskaźnik ten przez ostatnie pięć lat przyjmował wartości ujemne. Należy jednocześnie podkreślić, że były one na bardzo niskim poziomie (od -1,61 w roku 2013 do -0,48 w roku 2011).

Wykres 64. Saldo migracji (ogółem i zagranicznych) w powiecie mikołowskim na 1000 osób

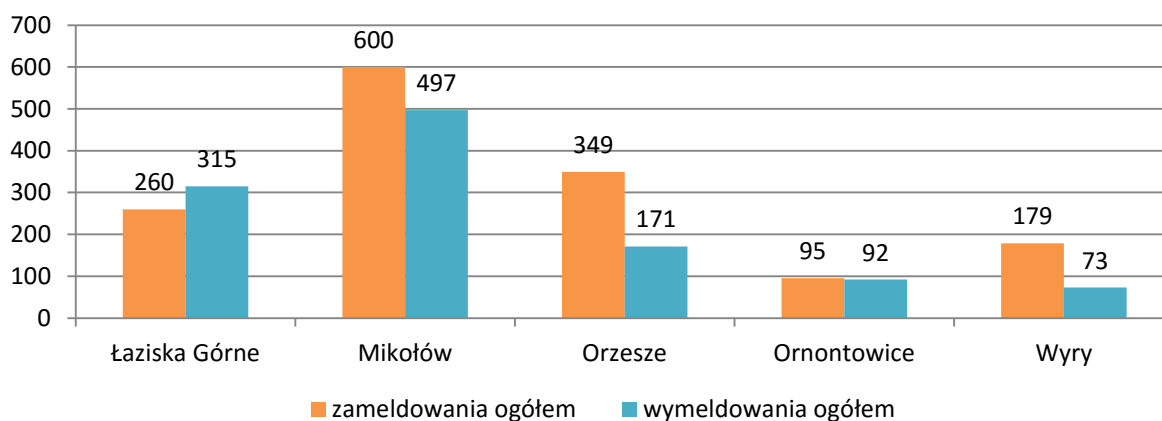

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W 2014 roku jedynie w Gminie Łaziska Górne odnotowano większą liczbę wymeldowań niż zameldowań. W pozostałych gminach powiatu mikołowskiego różnica między zameldowaniami i wymeldowaniami była dodatnia. Największa liczba osób zameldowana została w Gminie Mikołów (600), zaś najmniejsza w Gminie Ornontowice (95). Jeżeli chodzi o wymeldowania to największą liczbę wymeldowań zanotowano również w Gminie Mikołów (497), zaś najmniejszą w Gminie Wry (73). Warto również podkreślić, że w tej ostatniej liczba zameldowań była ponad dwukrotnie większa od liczby wymeldowań.

Wykres 65. Liczba zameldowań i wymeldowań w roku 2014 według gmin

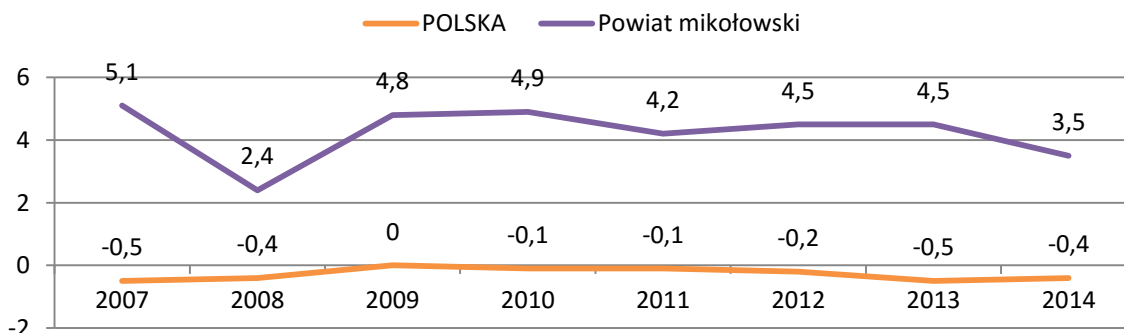

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

W latach 2007-2014 saldo migracji ogółem w powiecie mikołowskim utrzymywało się na podobnym poziomie – wyjątek stanowił rok 2008, kiedy to wskaźnik odnotowany został na poziomie 2,4. W Polsce natomiast wskaźnik ten przyjmował wartości bliskie zera, co pozwala sformułować wniosek, iż sytuacja powiatu była w całym analizowanym okresie bardziej korzystna od sytuacji ogólnokrajowej.

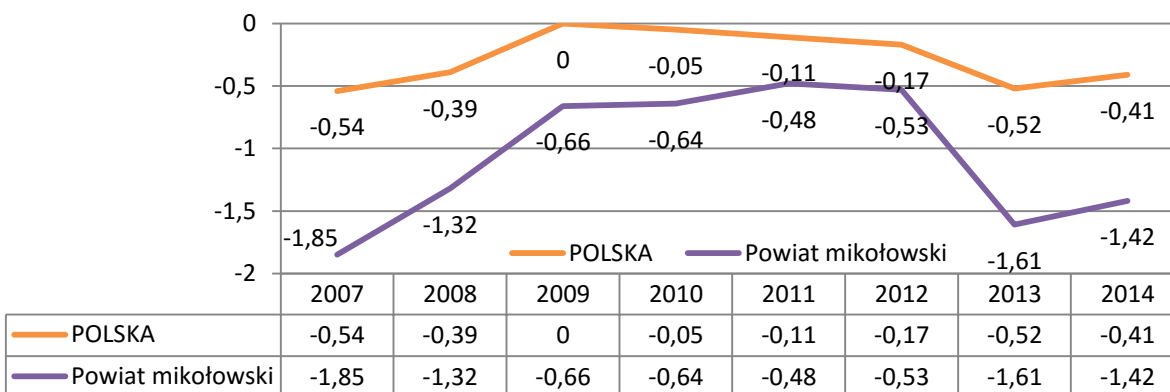
Wykres 66. Saldo migracji ogółem w powiecie mikołowskim i w Polsce na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

Również w odniesieniu do migracji zagranicznych powiat mikołowski na tle kraju wypadł znacznie korzystniej. W całym analizowanym okresie saldo przyjmowało wprawdzie wartości ujemne (poza rokiem 2009 kiedy wartość ta była równa 0), jednakże najniższą wartość wskaźnika odnotowano zaledwie na poziomie -0,54 (w 2007 roku).

Wykres 67. Saldo migracji zagranicznych w powiecie mikołowskim i w Polsce na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS.

2.13. Przystosowanie do życia osób powracających z zakładów karnych i ośrodków opiekuńczo-wychowawczych

Osoby powracające z zakładów karnych

Skazany opuszczający zakład karny w chwili zwolnienia może ubiegać się o przyznanie pomocy materialnej. Wg przepisu ustawy Kodeks karny wykonawczy, kiedy zwalniany nie posiada wystarczającej ilości środków własnych i nie ma zapewnionych na wolności dostatecznych środków utrzymania, w chwili zwolnienia może otrzymać kwotę nieprzekraczającą 1/3 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia lub jej odpowiedni ekwiwalent, tj. stosowną do pory roku odzież, bieliznę, obuwie, bilet na przejazd, a także żywność na czas podróży do miejsca zamieszkania lub pobytu. Przeprowadzana wówczas diagnoza socjalna obejmuje również właściwości osobiste sprzyjające samodzielnemu pokonaniu trudności związanych z readaptacją społeczną. Pomoc w formie rzeczowej i pieniężnej udzielana jest następującym grupom osób zwalnianych:

- tymczasowo aresztowanym, w stosunku do których uchylony został środek zapobiegawczy,
- ukaranym, którzy odbywali kary od kilku dni do kilku miesięcy,
- skazanym, którzy odbywali krótkoterminowe kary,
- skazanym, którzy nie współpracowali z wychowawcą w ustaleniu swoich rzeczywistych potrzeb, ukrywali je, bądź nie umieli ich zakomunikować.

Ponadto w chwili zwolnienia skazany otrzymuje zarobki oraz wszelkie środki finansowe gromadzone podczas odbywania kary, które powinny być przeznaczone na przejazd do miejsca zamieszkania i na utrzymanie.

Do podstawowych usług istotnych w readaptacji społecznej osób opuszczających zakłady karne w obowiązującym systemie polityki społecznej zalicza się⁴⁶:

- a) zatrudnienie – powiatowy urząd pracy może przygotować indywidualny plan działania dla bezrobotnego,
- b) zasiłek dla bezrobotnych,
- c) indywidualny program zatrudnienia socjalnego lub zatrudnienie wspierane dla absolwentów CIS – zwłaszcza dla zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem,
- d) wsparcie podczas podejmowania własnej działalności gospodarczej,

⁴⁶ I. Dybalska, *Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – między diagnozą a działaniem. Seria poświęcona klientom pomocy społecznej. Poradnik dla służb społecznych.*

- e) zagwarantowanie utrzymania osób pełnoletnich lub całkowicie niezdolnych do pracy z zakładu ubezpieczeń społecznych,
- f) uprawnienia z ubezpieczenia społecznego – zaliczenie do wysługi emerytalno-rentowej okresów zatrudnienia w trakcie pozbawienia wolności, jak również okresów opłacania składek na podstawie innych przepisów,
- g) świadczenia z pomocy społecznej – w 2014 roku wydano 26 decyzji dotyczących udzielenia świadczenia z pomocy społecznej w związku z trudnościami w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego⁴⁷,
- h) świadczenia opieki zdrowotnej,
- i) przeciwdziałanie przestępczości i ochrona ofiar m.in. zobowiązując osoby odbywające karę pozbawienia wolności w zakładach karnych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
- j) przyznanie lokalu socjalnego przez władze gminne – w 2014 roku na terenie powiatu mikołowskiego do dyspozycji najbardziej potrzebujących mieszkańców były 262 mieszkania socjalne⁴⁸.

Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych

Na terenie powiatu mikołowskiego znajduje się Dom Dziecka, będący placówką typu socjalizacyjnego bez miejsc interwencyjnych, w którym liczba miejsc wynosi 30, włączając w to dwa miejsca interwencyjne. Placówka obejmuje:

1. mieszkanie rodzinkowe w Orzeszu, przy ul. Wawrzyńca 87 – przeznaczone dla 11 wychowanków,
2. mieszkanie rodzinkowe w Łaziskach Górnych, przy ul. Leśnej 12 – przeznaczone dla 12 wychowanków,
3. mieszkanie rodzinkowe w Mikołowie, przy Oś. 30-Lecia 16/1 – przeznaczone dla 7 wychowanków.

W 2014 roku pod opieką placówki znajdowało się 28 dzieci, tj. 19 chłopców i 9 dziewcząt. Ponadto placówka wspierana była przez pięcioro wolontariuszy⁴⁹.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze zajmują się organizowaniem wsparcia usamodzielnianym wychowankom rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, przez wspieranie procesu usamodzielnienia.

⁴⁷ Bank Danych Lokalnych

⁴⁸ Bank Danych Lokalnych

⁴⁹ Bank Danych Lokalnych

Osoba pełnoletnia zostaje objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, a także pomoc:

- a) pieniężną na usamodzielnienie,
- b) pieniężną na kontynuowanie nauki,
- c) w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym,
- d) w uzyskaniu zatrudnienia,
- e) na zagospodarowanie — w formie rzeczowej,
- f) prawną i psychologiczną.

Wychowankom ośrodków opiekuńczo-wychowawczych przysługiwała wcześniej **pomoc pieniężna na usamodzielnienie**. Warunkiem jej uzyskania było zobowiązanie się osoby usamodzielnianej do realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia, opracowanego wspólnie z opiekunem, zatwierdzonego przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie. W jego realizacji wspierana była przez opiekuna usamodzielnienia, którym mógł być pracownik socjalny powiatowego centrum pomocy rodzinie, wychowawca, psycholog lub pracownik socjalny domu pomocy społecznej, schroniska dla nieletnich, zakładu poprawczego, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego, młodzieżowego ośrodka socjoterapii zapewniającego całodobową opiekę, młodzieżowego ośrodka wychowawczego, albo inna osoba wskazana przez osobę usamodzielnianą.

Pomoc pieniężna na usamodzielnienie i pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki przysługiwała:

- osobie gospodarującej samotnie, której dochód nie przekracza 200% kwoty kryterium dochodowego,
- osobie mieszkającej w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza 200% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Gdy osoba usamodzielniana kontynuowała naukę, pomoc pieniężną wypłaca się po ukończeniu nauki⁵⁰.

⁵⁰ www.mpips.gov.pl

2.14. Uchodźcy

Uchodźca jest to osoba, która przebywa poza krajem swojego pochodzenia ze względu na to, iż posiada uzasadnioną obawę przed prześladowaniem w ojczyźnie ze względu na rasę, religię, narodowość, poglądy polityczne lub przynależność do określonej grupy społecznej. Uchodźcę od emigranta wyróżnia fakt, iż jest on poniekąd zmuszony do opuszczenia kraju pochodzenia, podczas gdy emigrant najczęściej dobrowolnie decyduje się na zmianę kraju zamieszkania.

Uchodźcy przybywający na terytorium Polski mogą ubiegać się o świadczenia pieniężne z pomocy społecznej, które przysługują:

- cudzoziemcom mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;
- posiadającym zgodę na pobyt ze względów humanitarnych lub zgodę na pobyt tolerowany;
- zidentyfikowanym przez organy ścigania jako ofiary handlu ludźmi.

Uchodźcy objęci są pomocą integracyjną obejmującą⁵¹:

- świadczenia pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego w wysokości od 606 zł do 1335 zł miesięcznie na osobę (od 1 października 2015 roku), przy czym wysokość świadczeń jest uzależniona od indywidualnej sytuacji cudzoziemca i liczby osób w rodzinie,
- opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- pracę socjalną,
- poradnictwo specjalistyczne, w tym poradnictwo prawne, psychologiczne oraz rodzinne,
- udzielanie informacji oraz wsparcia w kontaktach z instytucjami, w szczególności z instytucjami rynku pracy, ze środowiskiem lokalnym oraz organizacjami pozarządowymi,
- inne działania wspierające proces integracji cudzoziemca.

Jednocześnie pomoc integracyjna może zostać wstrzymana w wyniku wystąpienia następujących okoliczności:

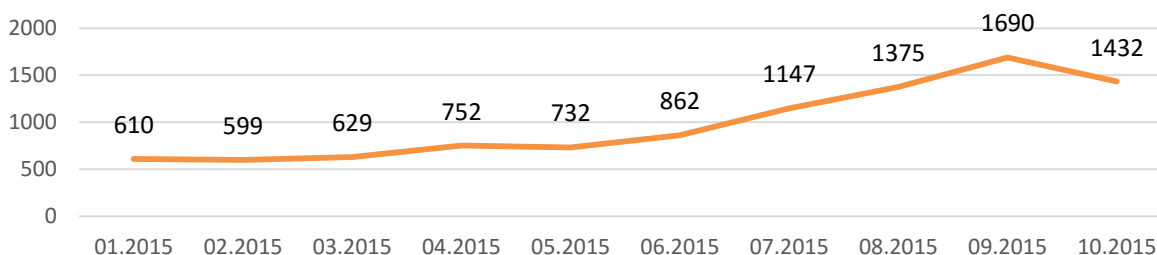
⁵¹ Art. 92 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

- uporczywe, zawinione niewykonywanie przez cudzoziemca zobowiązań przyjętych w programie przez okres do 30 dni,
- wykorzystywanie pomocy w sposób rażąco niezgodny z celem, na jaki została przyznana,
- udzielanie przez cudzoziemca nieprawdziwych informacji o swojej sytuacji życiowej – do czasu wyjaśnienia okoliczności udzielenia takich informacji,
- upływanie 30 dni pobytu cudzoziemca w zakładzie opieki zdrowotnej – do czasu opuszczenia przez niego zakładu,
- wszczęcie przeciwko cudzoziemcy postępowania karnego – do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Problem uchodźstwa jest obecnie bardzo aktualnym tematem. z jednej strony wskazują na to liczne artykuły prasowe i obawy dotyczące napływu ludności z obszarów objętych konfliktem zbrojnym, zaś z drugiej strony – liczba osób starających się o status uchodźcy. Według danych prezentowanych przez Urząd do Spraw Cudzoziemców, liczba ta wyraźnie wzrasta w ostatnich miesiącach 2015 roku i od czerwca 2015 roku przekracza 1000 osób.

Wykres 68. Liczba osób starających się o status uchodźcy w 2015 roku (w układzie miesięcznym)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Widocznym w całej Europie problemem jest efektywna integracja uchodźców reprezentujących inne kultury z obywatelami. Bariera jest zarówno język, jak i uprzedzenia, czy też inne prawo i tradycje. W celu zapewnienia asymilacji uchodźców, Polskie Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej zaproponowało „Propozycje działań w kierunku stworzenia kompleksowej polityki integracji cudzoziemców w Polsce”.

Należy zauważyć, że Gmina Mikołów przyjęła aktywną postawę w zakresie przyjmowania uchodźców (w tym rodzin z Syrii), jako jedna z nielicznych jednostek samorządu terytorialnego województwa śląskiego⁵².

3. Instytucje gminne i powiatowe działające w obszarze pomocy społecznej

Kluby Integracji Społecznej

Kluby Integracji Społecznej to podmioty wspierające zarówno osoby indywidualne, jak i ich rodziny w odbudowywaniu, podtrzymywaniu i powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych. Jednostki takie działają na rzecz integrowania się osób, które mają podobne trudności i problemy życiowe. Uczestnicy KISów pomagają samoorganizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia mające na celu aktywizację zawodową, uwzględniając tworzenie własnych miejsc pracy.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PCPR⁵³ jest to jednostka powiatowa, która wykonuje zadania:

- 1) z zakresu pomocy społecznej,
- 2) z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 3) z zakresu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 4) z zakresu administracji rządowej,
- 5) z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Powiat.

Zadania PCPR w zakresie wykonywania zadań własnych powiatu z zakresu pomocy społecznej obejmują m.in.:

- opracowanie i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, zwłaszcza w odniesieniu do wspierania osób niepełnosprawnych oraz osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
- szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu,
- pomoc w integracji osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia,
- przyznawanie pomocy materialnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom uprawnionym,
- pomoc cudzoziemcom,

⁵² <http://mikolow.naszemiasto.pl/arttykul/uchodzcy-w-mikolowie-miasto-jest-na-tak-ale-czy-na-pewno,3556370,art,t,id,tm.html>

⁵³ www.pcpr.mikolowski.pl

- prowadzenie domów pomocy społecznej, mieszkań chronionych, ośrodków interwencji kryzysowej,
- udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach,
- podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb.

Do zadań podmiotu z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zalicza się m.in.:

- opracowanie i realizację powiatowych programów dotyczących pieczy zastępczej,
- organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym,
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego,
- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej,
- organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej,
- wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Zadaniami PCPR w zakresie wykonywania zadań własnych powiatu z zakresu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie są m.in.:

- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia oraz ośrodkach interwencji kryzysowej,
- opracowanie i realizacji programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- opracowanie i realizacja programów profilaktycznych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie odpowiedzialne jest również za wykonywanie zadań z zakresu administracji rządowej, tj.:

- prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- pomoc cudzoziemcom, w tym w zakresie interwencji kryzysowej,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów wpierania,
- przeciwdziałanie patologii przemocy domowej.

Do zadań Centrum w zakresie wykonywania innych zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Powiat należy:

- realizowanie zadań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności,
- rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych,
- opracowywanie i realizacja programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Struktura Powiatowego Centrum pomocy Rodzinie

1. Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.
2. Dział ds. Osób Niepełnosprawnych, zajmujący się następującymi zadaniami:
 - rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych,
 - rehabilitacja zawodowa i zatrudnianie osób niepełnosprawnych,
 - kontrola prawidłowości realizacji zawartych umów z wnioskodawcami,
 - kontrola Warsztatów Terapii Zajęciowej,
 - opracowanie i monitoring funkcjonowania systemu kontroli zarządczej,
 - organizacja posiedzeń Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych,
 - opracowanie i realizacja programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
 - współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami,
 - sporządzanie wniosków do PFRON,
 - przygotowywanie niezbędnej dokumentacji.
3. Dział Kontroli i Obsługi placówek obsługuje domy pomocy społecznej w zakresie:
 - przyjmowanie wniosków dotyczących umieszczania osób w domach pomocy społecznej,
 - prowadzenie rejestru osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej,
 - prowadzenie postępowania administracyjnego i przygotowywanie decyzji w sprawie umieszczenia w domach pomocy społecznej,
 - sporządzanie decyzji administracyjnych o odpłatności za pobyt w domach pomocy – obsługa Środowiskowego Domu Samopomocy.

Prowadzi także kontrole o charakterze:

- kompleksowym, obejmując całość lub podstawowy zakres działalności kontrolowanej jednostki,
 - problemowym, obejmując realizację jednego lub kilku wybranych zagadnień,
 - doraźnym, obejmując zakres działań zapewniających badanie stwierdzonej nieprawidłowości bądź problemu,
 - sprawdzającym, polegający na sprawdzeniu stopnia realizacji zaleceń wydanych w wyniku przeprowadzonej kontroli kompleksowej lub problemowej.
4. Dział Świadczeń, zajmujący się przygotowaniem niezbędnej dokumentacji w celu:
 - wydania decyzji administracyjnych określających wysokość miesięcznej pomocy pieniężnej na pokrycie kosztów utrzymania dziecka,

- kierowania dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych,
 - zawierania przez Dyrektora Centrum umów powierzenia pod opiekę dzieci rodzinom zastępczym,
 - ustalenia lub zwrotu wydatków w przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.
5. Dział Pieczy Zastępczej, którego zadania sprowadzają się do:
- organizowania opieki w rodzinach zastępczych,
 - kierowania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka na szkolenie,
 - przygotowania rodzin zastępczych na przyjęcie dziecka,
 - umożliwiania uzyskania porady w poradni specjalistycznej rodzinom zastępczym,
 - współpracy z sądem,
 - organizowania i prowadzenia specjalistycznego poradnictwa,
 - kierowania osób, prowadzenia i nadzoru nad mieszkaniami chronionymi,
 - zapewnienia czasowej opieki dzieciom,
 - tworzenia i wdrażania programów pomocy dziecku i rodzinom.
6. Dział Obsługi Finansowo-Księgowej i Kadr.
7. Dział Administracyjno-Prawny.
8. Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
9. Biuro Europejskiego Funduszu Społecznego.

Domy Pomocy Społecznej

Dom Pomocy Społecznej w Borowej Wsi

Placówka przeznaczona jest dla 155 osób z niepełnosprawnością fizyczną. W domu pomocy mieszkają dzieci i młodzież w różnym wieku, podzieleni na kilka grup. Każda grupa jest pod nadzorem dwóch stałych wychowawców. Każdy z mieszkańców objęty jest programem postępowania usprawniającego, sformułowanego w postaci indywidualnego planu opiekuńczo-terapeutycznego. Ponadto wychowankowie mogą kształcić się na wszystkich szczeblach edukacji, tj. od przedszkola po uczelnie wyższe. Wychowawcy udzielają niepełnosprawnym osobom pomocy w następujących sferach aktywności⁵⁴:

- spożywanie posiłków,
- wykonywanie toalety,
- prace porządkowe w pokojach mieszkalnych,

⁵⁴ www.borowa-wies.pl

- załatwianie spraw osobistych w poradniach, urzędach itd.,
- robienie zakupów,
- nauka,
- organizacja czasu wolnego,
- podtrzymywanie kontaktu z rodziną,
- nawiązywanie relacji ze środowiskiem zewnętrznym,
- podnoszenie ogólnej sprawności psychofizycznej.

Ponadto podejmowane są działania mające na celu integrację mieszkańców domu ze środowiskiem poprzez organizację oraz masowy udział w imprezach o charakterze kulturalno-oświatowym, religijnym, czy sportowym.

Dom Pomocy Społecznej w Orzeszu

Dom ten stanowi samorządową jednostkę organizacyjną, działającą w formie jednostki budżetowej. Jej organem prowadzącym jest Powiat Mikołowski. Za nadzór nad ośrodkiem odpowiedzialny jest Starosta wspierany przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łaziskach Górnych. Przeznaczony jest dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Rodzaj i zakres świadczonych w Domu usług oraz warunki bytowe dostosowane są do rodzaju i stopnia niepełnosprawności mieszkańców. Podmiot podzielony jest na pięć zespołów opiekuńczych oraz Hostel dla osób, które są w stanie prowadzić w miarę samodzielne życie. W zależności od schorzenia podopieczni mają zagwarantowaną opiekę lekarza specjalisty oraz lekarza rodzinnego. Dom składa się z pokoi jedno, dwu, trzy i czteroosobowych, urządzonych w taki sposób, aby jak najwierniej oddać atmosferę domową. Mieszkańcy Domu posiadają samorząd, za pośrednictwem którego mogą wypowiadać się w sprawach dotyczących organizacji opieki, wyżywienia, zagospodarowania czasu wolnego, czy porządku.

Dom dysponuje szerokim zapleczem rehabilitacyjnym, w skład którego wchodzi: sala do ćwiczeń ogólnokondycyjnych i sala rehabilitacyjna do zajęć indywidualnych. Ćwiczenia prowadzone są w ramach działów: kinezyterapii, fizykoterapii, hydroterapii i masażu⁵⁵.

Dom Opieki „Maria”

Jest to prywatna placówka opieki dla osób starszych, która mieści się na obrzeżu Mikołowa. W promieniu 15 kilometrów od ośrodka znajdują się takie miasta jak: Katowice, Tychy oraz Gliwice. Podmiot dysponuje 2- i 3-osobowymi pokojami, o wysokim standardzie wyposażenia, posiadającymi łazienkę i WC. Ponadto na wyposażenie każdego pokoju składają się: jednoosobowe łóżka, nocne stoliki, szafa,

⁵⁵ www.dpsorzesze.pl

lampki nocne, radio, stoliki, krzesło. W domu do dyspozycji seniorów pozostają: przestronna jadalnia, gabinet lekarski, kącik rehabilitacyjny, telefon, stanowisko internetowe z możliwością porozumienia się rodzin poprzez Skype'a, świetlica z TV oraz kapliczka. Na zewnątrz mieszkańcy mogą wypoczywać w ogrodzie z kącikiem grillowym. Podopieczni ośrodka zapewnione mają: pięć posiłków dziennie, owoce, napoje, ciasteczka, kawę, herbatę, opiekę lekarza (rodzinnego, logopedy, psychologa i psychiatry, reumatologa, chirurga ortopedy, rehabilitacji), a także pomoc w załatwianiu spraw osobistych. Dom przeznaczony jest dla 35 osób⁵⁶.

Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy i Rehabilitacyjny im. Świętego Ojca Pio

Placówka została założona przez rodzinę Jurowicz w 2006 r. Oferuje 6 pokoi, w których może przebywać 19 osób wymagających całodobowej opieki i pielęgnacji. Zakład prowadzi także rehabilitację ruchową na podstawie zaleceń lekarza prowadzącego.

Dom Dziecka w Orzeszu

Dom Dziecka w Orzeszu⁵⁷ jest jednostką organizacyjną mikołowskiego Starostwa Powiatowego funkcjonującą od ponad 60 lat. Placówka najczęściej obejmuje opieką tzw. sieroty społeczne, tj. dzieci, których rodzice żyją, jednak ze względu na swoją dysfunkcyjność nie gwarantują sprawowania właściwej opieki nad swoimi dziećmi. Szczególny nacisk kładziony jest na współpracę z rodzinami biologicznymi poprzez zwiększanie odpowiedzialności rodziców za dzieci. Docelowym zadaniem Domu jest przygotowanie wychowanków do życia w społeczeństwie i rodzinie. Placówka obejmuje:

1. mieszkanie rodzinkowe w Orzeszu,
2. mieszkanie rodzinkowe w Łaziskach Górnych,
3. mieszkanie rodzinkowe w Mikołowie.

Miejskie/Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej

Ośrodki Pomocy Społecznej są samorządowymi jednostkami budżetowymi, które powołuje się do realizacji zadań pomocy społecznej, a także zadań związanych z realizacją świadczeń rodzinnych, zadań związanych z realizacją zaliczki alimentacyjnej oraz prowadzenia postępowań wobec dłużników alimentacyjnych. Ośrodki finansowane są z budżetów gmin, co oznacza, że wydatki pokrywane są bezpośrednio z budżetu miasta/gminy, a także dochody odprowadzane są na rachunek budżetu miasta/gminy. Ośrodki prowadzą gospodarkę finansową na zasadach ustalonych dla jednostek

⁵⁶ www.domopiekimaria.pl

⁵⁷ www.ddorzesze.pl

budżetowych. Pracą ośrodków kierują kierownicy, będący zarządcami i reprezentantami jednostek na zewnątrz. Zadania własne gminy realizowane przez ośrodki to:

- opracowanie i realizacja gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- sporządzanie oceny w zakresie pomocy społecznej;
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- praca socjalna;
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- dożywianie dzieci;
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań zleconych należą natomiast:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o którym mowa w art. 5a;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

W strukturze Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonują Działy Świadczeń Rodzinnych i Funduszu Alimentacyjnego, które zajmują się przyznawaniem świadczeń rodzinnych, do których należą:

- zasiłek rodzinny,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

Ponadto ośrodki odpowiedzialne są za prowadzenie Placówek Wsparcia Dziennego, przeznaczonych dla dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół, zamieszkujących na terenie danej gminy, wywodzących się z rodzin kwalifikujących się do pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, zwłaszcza z rodzin ubogich, wielodzietnych, rozbitych, niepełnych, zagrożonych patologią społeczną.

Na terenie powiatu mikołowskiego znajduje się pięć Ośrodków, tj.:

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Łaziskach Górnych, ul. Energetyków 5,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mikołowie, ul. Kolejowa 2,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornontowicach, ul. Żabik 9,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Orzeszu, ul. Rynek 2a,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrach, ul. Dąbrowszczaków 107.

Spośród programów prowadzonych przez powyższe placówki, warto wyróżnić program Liczna Rodzina.

Celem programu jest:

- wspieranie rodzin wielodzietnych i poprawa warunków ich życia,
- zwiększenie szans rozwojowych dzieci i młodzieży wychowujących się w rodzinach wielodzietnych,
- kształtowanie pozytywnego wizerunku rodziny, zwłaszcza rodziny wielodzietnej,
- promocja rodzin wielodzietnych i wzmocnianie działań na rzecz wspierania ich kondycji,
- ułatwianie rodzinom wielodzietnym dostępu do kultury, sportu i rekreacji oraz do innych dóbr i usług na preferencyjnych warunkach⁵⁸.

Placówki Wsparcia Dziennego i Świetlice Środowiskowe

Świetlica stanowi placówkę opiekuńczo-wychowawczą, prowadzącą zorganizowaną działalność w celu racjonalnego wykorzystania czasu dzieci i młodzieży. Przeznaczona jest zarówno dla uczniów mających problemy z zaburzeniami zachowania, czy wychowujących się w warunkach niekorzystnych dla ich rozwoju, ale również dojeżdżający do szkół oraz dla dzieci, których rodzice nie są w stanie zapewnić opieki w czasie wolnym od zajęć szkolnych. Świetlica profilaktyczno-wychowawcza, będąca publiczną placówką opiekuńczo-wychowawczą wsparcia dziennego, wspiera rodziny w sprawowaniu ich podstawowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych, udziela wsparcia dzieciom pochodzącym z rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach, zapewnia pomoc rodzinie i dzieciom sprawującym problemy wychowawcze, a także optymalne warunki rozwoju fizycznego, psychicznego i poznawczego. Podmiot współpracuje z: rodzinami dzieci i ich opiekunami prawnymi, szkołami i innymi placówkami oświatowymi, sądami rodzinnymi, stowarzyszeniami i innymi organizacjami prowadzącymi działalność na rzecz dzieci i młodzieży, innymi osobami i podmiotami działającymi w środowisku lokalnym. Wychowankowie mogą uczestniczyć w następujących formach pracy:

- zajęcia wychowawcze,
- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne,
- indywidualne zajęcia korekcyjne,
- zajęcia w grupach zainteresowań,
- zajęcia socjoterapeutyczne grupowe,

⁵⁸ Czym jest "LICZNA RODZINA", <http://www.mops.mikolow.pl>

- indywidualna terapia wychowanków.

Ponadto świetlice pełnią kilka zasadniczych funkcji:

- opiekuńcza,
- wychowawcza,
- dydaktyczna,
- profilaktyczna,
- kompensacyjna.

Na terenie powiatu mikołowskiego znajdują się:

- Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza w Łaziskach Górnych ul. Wyszyńskiego 8; 43-170 Łaziska Górne ,
- Placówka Wsparcia Dziennego Świetlica Opiekuńczo-Specjalistyczna w Mikołowie ul. Konstytucji 3 Maja 40, 43-190 Mikołów,
- Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza i Terapeutyczna w Ornontowicach, ul. Zwycięstwa 7c, 43-178 Ornontowice,
- Placówka Wsparcia Dziennego „Przystań” w Orzeszu ul. św. Wawrzyńca 23, 43-180 Orzesze ,
- Gminna Świetlica Środowiskowa w Wyrach ul. Ks. Bojdoła 3a, 43-175 Wyr ,
- Gminna Świetlica Środowiskowa w Gostyni ul. Pszczyńska, 368 43-176 Gostyń .

4. Analiza działania Miejskich/Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

W poprzednim podrozdziale przedstawione zostały zadania Miejskich/Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Podczas wywiadów indywidualnych dokonano natomiast analizy ich działania.

Analizowany podpunkt został opracowany na podstawie przeprowadzonych indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami samorządu terytorialnego, mającymi wiedzę i kompetencje do udzielania odpowiedzi na pytania wywiadu. Oznacza to, że w badaniu wzięli udział przedstawiciele z Mikołowa, Orzesza, Wyr, Ornontowic, Łazisk Górnych oraz Starostwa Powiatowego.

Pierwszym z celów indywidualnych wywiadów pogłębionych było określenie jakie są zadania, funkcje oraz możliwości rozwoju Ośrodków Pomocy Społecznej działających na terenie powiatu mikołowskiego. Wskazywano, że do ich podstawowych obowiązków należy przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego. Podkreślono również, że realizują szereg działań interdyscyplinarnych.

„OPS realizuje podstawowe zadania z zakresu pomocy społecznej takie jak m.in. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. (...) Ważnym aspektem działalności są działania interdyscyplinarne: sektora edukacji, systemu ochrony zdrowia, policji, samorządu terytorialnego, poradni psychologiczno-pedagogicznych, organizacji pozarządowych, (...) działania wielosystemowe i wieloinstytucjonalne. Nacisk kładzie się przede wszystkim na profilaktykę, czyli zapobieganie przyczynom negatywnych zjawisk społecznych.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Zwrócono uwagę, że rozwój OPS w dużym stopniu zależy od środków finansowych, będących w posiadaniu władz samorządowych.

„Możliwości ich [OPS] rozwoju uzależnione są od aktualnego ustawodawstwa oraz środków finansowych będących do dyspozycji gminy – chodzi zarówno o środki własne, europejskie, jak i dotacje i subwencje budżetowe.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Jeden z respondentów podkreślił, że zarówno Ośrodki Pomocy Społecznej, jak i Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej prowadzą swoją działalność w odpowiedni sposób.

„Obie instytucje [OPS i PCPR] działają bardzo efektywnie”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Respondentów poproszono także o ocenę działalności Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie minimalizowania problemów społecznych oraz o wskazanie działań, jakie należy podjąć w celu zwiększenia efektywności prowadzonych działań. Szczególną uwagę zwrócono na problemy związane z bezdomnością, uzależnieniami, przemocą, niepełnosprawnością oraz starzeniem się społeczeństwa, które w istotny sposób wpływają na wykluczenie z życia społecznego. Podkreślono, że jeszcze większy nacisk powinno położyć się na działania ułatwiające funkcjonowanie rodzinom, będącym w trudnych sytuacjach, a także ogólne działania zapobiegające zjawiskom wpływającym na wykluczenie społeczne.

Główne obszary działania to: długotrwałe bezrobocie, uzależnienia i przemoc, bezdomność, niepełnosprawność (...) Pojawiają się problemy opiekuńczo-wychowawcze. Chodzi przede wszystkim o rodziny niepełne czy zjawisko „eurosieroctwa” (jeden rodzic wyjeżdża do pracy za granicą, drugi opiekuje się dzieckiem). Innym obszarem problemowym są osoby niepełnosprawne w aspekcie ich integracji społecznej.

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

„Główne problemy to długotrwałe bezrobocie oraz uzależnienie od alkoholu, jak również osoby samotne w wieku podeszłym.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

„Najważniejsze problemy to: bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, uzależnienia, przemoc, dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze i starzenie się społeczeństwa. Wykluczenie społeczne to spory problem. Warto by wzmocnić wsparcie instytucjonalne skierowane bezpośrednio do rodziny. Na pewno należałoby wzmocnić wszelkiego rodzaju działania profilaktyczne w tym zakresie. Chodzi o szybkość reakcji na negatywne zjawiska. Zgodnie z zasadą im szybciej, tym lepiej. Bezdomność stanowi również problem. Na terenie (...) powiatu mikołowskiego nie ma schroniska dla bezdomnych czy noclegowni. Osoby dotknięte tym problemem musimy kierować do ościennych powiatów. Bezrobocie w liczbach bezwzględnych spada, choć do instytucji pomocy społecznej zgłasza się coraz większa liczba osób bezrobotnych z prośbą o pomoc. Jest to pewien paradoks wymagający pogłębionych badań.

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Jeżeli chodzi natomiast o ocenę dotychczas podejmowanych działań to w opinii respondentów jest ona dobra.

„Instytucje takie jak OPS i PCPR zaspokajają podstawowe potrzeby w tym zakresie. Problemy społeczne są dość skutecznie minimalizowane.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Jednocześnie uczestnicy badań jakościowych wskazali, że w najbliższej przyszłości na terenie powiatu mikołowskiego nie planuje się uruchomienia nowych instytucji działających w obszarze pomocy społecznej.

„Nie planujemy uruchomienia nowych instytucji.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

„Nie planujemy uruchomienia nowych instytucji. Jednak podejmujemy działania rozbudowywania dotychczasowych programów w ramach CIS. Do tej pory w Centrum działały grupy pracujące w ramach sekcji: tereny zielone, grupa budowlana. Staramy się rozszerzyć nasz obszar działania o grupę gastronomiczną.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego z powiatu mikołowskiego poproszono o wskazanie najbardziej i najmniej efektywnych form wsparcia osób, których dotyczy problem wykluczenia społecznego. Zwrócono uwagę na fakt, iż najbardziej odpowiednie wydają się być działania bezpośrednie, jak np. pomoc w poszukiwaniu pracy, czy organizowanie pracy socjalnej. Jest to aspekt niezwykle istotny ze względu na to, że brak odpowiedniej ilości środków pieniężnych potrzebnych na przeżycie w dużym stopniu wpływa na zagrożenie wykluczeniem społecznym, a praca pozwala na ich pozyskanie. Stąd też instytucje publiczne kładą duży nacisk na pomoc w tym zakresie.

„Bezpośrednia praca z uczestnikami, a przede wszystkim praca w terenie. To najlepiej weryfikuje chęć beneficjentów do podjęcia w dalszych etapach programu normalnego zatrudnienia.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

„Najbardziej efektywną metodą w stosunku do osób bezrobotnych jest wskazanie im konkretnej pracy. Służy temu m.in. program tzw. pracy użytecznej społecznie. W programie w skali roku bierze udział ok. 35 osób – kobiet i mężczyzn. Zastanawiamy się nad wzmocnieniem Programu Aktywizacji Indywidualnej, w którym chodzi o wsparcie instytucyjne kobiet i mężczyzn i sprofilowanie działań innych dla kobiet oraz innych dla mężczyzn.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

„Najbardziej efektywną formą pomocy jest pomoc kompleksowa. W przypadku osób uzależnionych od alkoholu współpraca z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ogólnopowiatowym jak „Zmiana” czy „Powrót”. Chodzi tutaj o współpracę różnych instytucji administracyjnych i trzeciego sektora przy rozwiązywaniu problemów społecznych. GOPS w sposób kompleksowy pomaga potrzebującym ze względu na to, że skupia w swoich rękach cały obszar polityki społecznej w gminie.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Najbardziej efektywną formą pomocy jest praca socjalna. Praca socjalna skierowana jest do konkretnej jednostki, rodziny czy nawet grupy społecznej. Polega to na szczegółowej diagnozie sytuacji oraz wdrożeniu działań naprawczych mających przywrócić do normalnego funkcjonowania jednostkę, rodzinę czy nawet grupę społeczną. Ten model reintegracji społecznej jest coraz skuteczniejszy. (...) Ważnym aspektem naszej działalności jest zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu np. kulturalnych. Ten rodzaj działalności świetnie sprawdza się w przypadku pomocy i integracji rodzin dysfunkcyjnych.

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Podkreślono jednak, że są pewne działania, które w żaden sposób nie przyczyniają się do reintegracji społecznej osób wykluczonych. W opinii respondentów problem stanowi brak mieszkań socjalnych oraz brak noclegowni dla osób bezdomnych na terenie powiatu.

„Najmniej efektywne w aspekcie bezdomności jest przebywanie osób bezdomnych poza terenem gminy. To w dużej mierze uniemożliwia ich reintegrację społeczną. Innym aspektem tego zjawiska jest brak mieszkań socjalnych.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Za nieefektywne uznano również zmuszanie osób uzależnionych do leczenia.

„Najmniej efektywną metodą wobec ludzi uzależnionych od alkoholu jest przymusowe leczenie.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Uczestnicy badania jakościowego wykazywali zróżnicowane podejście do różnego rodzaju wsparcia finansowego. Jedni twierdzili, że taka forma pomocy jest efektywna, inna natomiast uznali ją za nieefektywną.

„Zasiłki są również skuteczną metodą pomocy dla osób pozbawionych środków do życia.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

„Najmniej efektywne jest dawanie osobom wykluczonym zasiłków celowych.”

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

Dużo mniej efektywne są różnego rodzaju zasiłki.

Źródło: IDI z przedstawicielami JST

5. Organizacje pozarządowe

W 2014 roku w powiecie mikołowskim działalność prowadziły 152 organizacje pozarządowe⁵⁹:

- stowarzyszenia o charakterze rejestrowanym – 98; do tej grupy zaliczono także ochotnicze straże pożarne (18) oraz oddziały terenowe (15);
- związki stowarzyszeń – 2;
- stowarzyszenia zwykłe – 10;
- stowarzyszenia kultury fizycznej, do których zaliczono kluby sportowe zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądownictwa – 14;
- kluby sportowe nieprowadzące działalności gospodarczej – 10;
- uczniowskie kluby sportowe – 6;
- fundacje – 12.

W tabeli 22 przedstawiono wybrane organizacje pozarządowe prowadzące działania na terenie powiatu mikołowskiego.

⁵⁹ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego

Tabela 22. Organizacje pozarządowe podejmujące działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Łaziska Górne	
1.	Centrum Rozwoju Dzieci i Młodzieży
2.	Centrum Społecznego Rozwoju
3.	Fundacja Pracownicza PRO-EKO
4.	Stowarzyszenie na rzecz Profilaktyki, Pomocy i Rozwoju Psychospołecznego „Promoc”
5.	Fundacja „Brajłówka”
6.	Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Białe Misie”
7.	Klub Abstynentów „Pierwszy Krok”
Mikołów	
8.	Fundacja „Stonoga”
9.	Fundacja Mierz Wyżej
10.	Integracyjny Klub Sportowy „Jeźdźcy”
11.	Mikołowskie Stowarzyszenie Pomocy Psychospołecznej i Profilaktyki „Zmiana”
12.	Fundacja Aktywnej Rehabilitacji „FAR” – Biuro Regionalne – Województwo Śląskie
13.	Stowarzyszenie Św. Józefa „Jesteśmy”
14.	Stowarzyszenie „Uśmiech”
15.	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym. Koło w Mikołowie
16.	Mikołowskie Towarzystwo Charytatywne
17.	Stowarzyszenie na rzecz Integracji i Aktywizacji „Tęcza”
18.	Stowarzyszenie „Siloe”
19.	Zakład Aktywności Zawodowej (jednostka prowadząca: Caritas Archidiecezji Katowickiej)
20.	Polski Komitet Pomocy Społecznej – Zarząd Miejski
21.	Klub Abstynenta „Powrót”
22.	Fundacja „Alta Capella Nicopolensis”
23.	Stowarzyszenie na rzecz Osób Niesłyszących i Niedosłyszących
24.	Ośrodek dla osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże
25.	Stowarzyszenie Pomocna Dłoń Krystyn i Sympatyków
Gmina Orzesze	
26.	Stowarzyszenie „Wystarczy Być”
27.	Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich „Wyzwolenie”
28.	Stowarzyszenie Razem=Łatwiej
Gmina Ornontowice	
29.	Forum Aktywności Społecznej Ornontowic

Źródło: www.bazy.ngo.pl

Centrum Rozwoju Dzieci i Młodzieży w Łaziskach Górnych

Jest to fundacja, która została powołana w celu niesienia pomocy rodzinom i opiekunom prawnym w zakresie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży. Wspiera również inne podmioty, zwłaszcza osoby niepełnosprawne, dyskryminowane i zagrożone wykluczeniem społecznym⁶⁰.

Centrum Społecznego Rozwoju w Łaziskach Górnych

Głównym celem działania tego stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego regionu województwa śląskiego. Celami szczegółowymi są m.in.⁶¹:

- prowadzenie działalności w zakresie pomocy społecznej, przede wszystkim zaś przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, aktywizacja grup marginalizowanych społecznie oraz młodzieży, działania na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej grup marginalizowanych społecznie, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych i niepełnosprawnych,
- wspieranie osób i rodzin w pełniowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- współpraca międzynarodowa w zakresie kształcenia ustawicznego, wymiany kulturowej, turystyki oraz wyrównywania szans grup marginalizowanych,
- wspieranie inicjatyw społecznych, gospodarczych i politycznych, których celem jest rozwój społeczności ze szczególnym naciskiem na pomoc społeczną, kulturę i przedsiębiorczość,
- aktywizacja środowiska lokalnego na rzecz walki z uzależnieniami. profilaktyka uzależnień dorosłych młodzieży.

Fundacja Pracownicza PRO-EKO

Podstawowym celem funkcjonowania fundacji jest niesienie pomocy pracownikom Elektrowni Łaziska, ich rodzinom, rencistom i emerytom, a także Społeczeństwu Ziemi Śląskiej. Ponadto zajmuje się organizowaniem i wspieraniem inicjatyw oraz przedsięwzięć na rzecz rozwoju w następujących obszarach⁶²:

- przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, działalność wspierająca,
- ochrona i promocja zdrowia,
- działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
- nauka, kultura i ekologia.

⁶⁰ https://mojepanstwo.pl/dane/krs_podmioty/552669,centrum-rozwoju-dzieci-mlodziezy

⁶¹ www.csr.biz.pl

⁶² www.bazy.ngo.pl

Stowarzyszenie na rzecz Profilaktyki, Pomocy i Rozwoju Psychospołecznego „Promoc”

„Promoc” to stowarzyszenie, którego celem jest rozwój społeczeństwa oraz poszczególnych jednostek, a także pomoc, inicjowanie, wspieranie i promowanie aktywności społecznej oraz zwiększanie udziału organizacji i innych instytucji w rozwiązywaniu problemów lokalnych. Działania statutowe tego podmiotu dotyczą m.in.⁶³:

- inicjowania przedsięwzięć przeciwdziałających wykluczeniu i patologiom społecznym oraz promujących integrację,
- inicjowania i realizacji programów na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- przeciwdziałania zjawisku ignorowania problemów społecznych w oparciu o stereotypy i uprzedzenia, ze szczególnym uwzględnieniem praw kobiet i dzieci oraz grup dyskryminowanych ze względu na status społeczny, pochodzenie czy wybór modelu życia.

Fundacja „Brajłówka”

Jest to podmiot, który powstał w celu podniesienia jakości usług dla osób niewidomych i słabowidzących, a także ich aktywizacji zawodowej i społecznej. Działalność fundacji obejmuje następujące obszary⁶⁴:

- edukacja,
- rehabilitacja,
- uzawodowienie,
- aktywizacja społeczna.

Działania prowadzone są na rzecz osób niewidomych i słabowidzących oraz innych osób niepełnosprawnych na terenie całej Polski.

Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Białe Misie”

Jest to podmiot, którego działania obejmują pomoc społeczną, a zwłaszcza pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz w zakresie wyrównywania szans, a także działalność na rzecz osób niepełnosprawnych⁶⁵.

⁶³ www.promoc.org

⁶⁴ www.brajlowka.eu

⁶⁵ www.bazy.ngo.pl

Klub Abstynentów „Pierwszy Krok”

Klub, którego celem jest ochrona i promocja zdrowia, zwłaszcza w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym. Ponadto zajmuje się szeroko rozumianą pomocą społeczną, w tym osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Dąży również do wyrównania szans wszystkich osób, zwłaszcza zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Fundacja „Stonoga”

Jest to podmiot, którego celem powstania była chęć wspierania najbardziej potrzebujących, tj. rodzin w trudnej sytuacji materialnej, osób starszych oraz chorym i niepełnosprawnym dzieciom. z pozyskiwanych przez fundację środków pieniężnych finansowana jest rehabilitacja, kupowane są leki oraz potrzebne sprzęty ortopedyczne i usprawniające, a także pokrywane są koszty leczenia⁶⁶.

Fundacja Mierz Wyżej

Podmiot ten działania swoje kieruje do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania realizowane są przede wszystkim na rzecz dzieci niepełnosprawnych z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, w tym zespołem Aspergera. Promowana jest idea edukacji włączającej, tj. edukacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnych w naturalnym środowisku, czyli w szkołach ogólnodostępnych najbliższych miejscu zamieszkania. Pracownicy fundacji aktywnie uczestniczą w konferencjach na rzecz osób niepełnosprawnych. Ponadto prowadzone są szkolenia dla rodziców ukierunkowane na ich edukację, które zmierzają do podniesienia kompetencji wychowawczych oraz poziomu świadomości prawnej. Fundacja interweniuje również w sytuacjach naruszania praw dzieci niepełnosprawnych⁶⁷.

Integracyjny Klub Sportowy „Jeźdźcy”

Podmiot prowadzi działalność w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony i promocji zdrowia ukierunkowanej głównie na prowadzenie działalności rehabilitacyjnej w środowisku osób niepełnosprawnych ruchowo, ze szczególnym uwzględnieniem rugby na wózkach i bocci⁶⁸.

⁶⁶ www.fundacjastonoga.pl

⁶⁷ www.mierz-wyzej.pl

⁶⁸ www.jezdzy.pl

Mikołowskie Stowarzyszenie Pomocy Psychospołecznej i Profilaktyki „Zmiana”

Do celów Stowarzyszenia zaliczyć należy prowadzenie działań na rzecz ogółu społeczeństwa, przede wszystkim zaś na rzecz⁶⁹:

- osób uzależnionych od alkoholu lub innych środków psychoaktywnych,
- osób doznających i stosujących przemoc domową,
- osób niepełnosprawnych,
- seniorów,
- bezdomnych,
- bezrobotnych,
- dzieci i młodzieży,
- mniejszości narodowych,
- więźniów oraz osób po odbyciu kary pozbawienia wolności,
- innych grup znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Fundacja Aktywnej Rehabilitacji „FAR” – Biuro Regionalne – Województwo Śląskie

Jest to podmiot realizujący i rozwijający kompleksowy program aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Celem funkcjonowania Fundacji jest całościowe, systemowe rozwiązanie problemów przyczyniających się marginalizacji osób niepełnosprawnych. Działania Fundacji przyczyniają się do włączania ich w nurt życia społecznego i zawodowego, a są to przede wszystkim⁷⁰:

- kursy szkoleniowo-rehabilitacyjne,
- Obozy Aktywnej Rehabilitacji,
- kursy komputerowe,
- doradztwo zawodowe,
- poradnictwo i działalność informacyjna,
- zajęcia, treningi, szkolenia, seminaria,
- kursy prawa jazdy,
- imprezy sportowo-integracyjne,
- zaopatrzenie w sprzęt.

Stowarzyszenie Św. Józefa „Jesteśmy”

Celem Stowarzyszenia „Jesteśmy” jest działalność związana z ochroną i promocją zdrowia, pomocą społeczną, a także szeroko rozumianą działalnością charytatywną. Ponadto zajmuje się finansowym, merytorycznym i organizacyjnym wsparciem, angażując osoby prawne, instytucje, jednostki oraz inne powołane lub organizowane

⁶⁹ www.zmiana-mikolow.pl

⁷⁰ www.bazy.ngo.pl

w ramach Kościoła Katolickiego. Ideą organizacji jest pomoc osobom chorym, potrzebującym, niepełnosprawnym oraz dotkniętym różnymi patologiami⁷¹.

Stowarzyszenie „Uśmiech”

Jest to podmiot zajmujący się działalnością ukierunkowaną na wsparcie i wyrównywanie szans poprzez pomoc w rozwiązywaniu problemów bytowych, aktywizację społeczno-zawodową, pomoc w sprawowaniu opieki nad dziećmi, młodzieżą, osobami starszymi i niepełnosprawnymi. W pracy z dziećmi i młodzieżą zwraca się szczególną uwagę na osoby potrzebujące większej pomocy, na dzieci z rodzin destrukcyjnych, patologicznych, alkoholowych, rozbitych, zubożałych, wielodzietnych, z zaburzeniami emocjonalnymi⁷².

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym. Koło w Mikołowie

Misją Stowarzyszenia jest prowadzenie działań na rzecz tworzenia jak najbardziej korzystnych warunków do pełnego fizycznego i osobowego rozwoju ludzi upośledzonych umysłowo, a także aktywnego i godnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych psychicznie w życiu społecznym oraz pomoc ich rodzinom⁷³.

Mikołowskie Towarzystwo Charytatywne

Misją Towarzystwa jest niesienie pomocy materialnej dla najbardziej zagrożonych grup społecznych, tj. niepełnosprawnych, inwalidów, przewlekle chorych, niedołączonych, osób w podeszłym wieku, bezdomnych, więźniów, uzależnionych od nałogów, a także sierot, rodzin wielodzietnych, samotnych matek i ojców znajdujących się w potrzebie i bezrobotnych⁷⁴.

Stowarzyszenie na rzecz Integracji i Aktywizacji „Tęcza”

Głównym celem działania Stowarzyszenia jest dążenie do integracji oraz aktywizacji środowiska na rzecz lokalnego rozwoju. Jest to realizowane m.in. poprzez⁷⁵:

- prowadzenie działalności w zakresie pomocy społecznej, tj. pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,

⁷¹ www.jestesmy.com.pl

⁷² www.stowarzyszenieusmiech.eu

⁷³ www.bazy.ngo.pl

⁷⁴ www.bazy.ngo.pl

⁷⁵ www.pokolorujzycie.pl

- działalność na rzecz osób niepełnosprawnych mającą na celu usuwanie barier psychicznych i fizycznych,
- zapobieganie różnego rodzaju patologiom.

Stowarzyszenie „Siloe”

Podstawowym celem działalności Stowarzyszenia jest pomoc społeczna rodzinom wielodzietnym oraz niepełnym, a także tym, których dotknął problem bezrobocia, ubóstwa, czy alkoholizmu. Wsparcie realizowane jest poprzez zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc oferowana jest również osobom starszym, samotnymi i opuszczonym⁷⁶.

Zakład Aktywności Zawodowej (jednostka prowadząca: Caritas Archidiecezji Katowickiej)

Zakład Aktywności Zawodowej umożliwia mieszkańcom Ośrodka dla Osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże oraz innym osobom niepełnosprawnym podjęcie aktywności zawodowej, a tym samym wszechstronne, profesjonalne wsparcie socjalne, dzięki którym zapewnione mają godne warunki bytowe, zdrowotne i rehabilitacyjne⁷⁷.

Polski Komitet Pomocy Społecznej – Zarząd Miejski

Celem statutowym funkcjonowania podmiotu jest wspieranie osób i rodzin, które z różnych przyczyn nie są zdolne do rozwiązywania swoich życiowych problemów. W szczególności pomoc kierowana jest do osób starszych, niepełnosprawnych, bezdomnych i rodzin wielodzietnych. Działania Komitetu obejmują prowadzenie usług opiekuńczych, pomoc rzeczową oraz pomoc finansową⁷⁸.

Klub Abstynenta „Powrót”

Misją Klubu jest doprowadzenie do stałej abstynencji jego członków. W tym celu organizowane są różne formy zajęć psychoterapeutycznych z zakresu oświaty zdrowotnej i pozamedycznej pomocy. Członkowie wspierani są również przy rozwiązywaniu konfliktów i trudnych problemów życiowych. Dzięki temu mają szansę na ograniczenie możliwości wykluczenia w społeczeństwie⁷⁹.

⁷⁶ www.siloe.edu.pl

⁷⁷ www.zaz.caritas.mikolow.pl

⁷⁸ www.bazy.ngo.pl

⁷⁹ www.powrotrosa.org.pl

Fundacja „Alta Capella Nicopolensis”

Placówka zajmuje się udzielaniem wsparcia materialnego i finansowego dla osób najbardziej potrzebujących, tj. wybitnie uzdolnionych dzieci i młodzieży, ośrodków zajmujących się rozwojem dzieci uzdolnionych, biednych, inwalidów, matek/ojców samotnie wychowujących dzieci, sierot, niedołączonych i dzieci specjalnej troski, a także rodzin wielodzietnych, szkół, szpitali, sierocińców i domów opieki.

Stowarzyszenie na rzecz Osób Niesłyszących i Niedosłyszących

Stowarzyszenie zajmuje się m.in.⁸⁰:

- zrzeszaniem osób niesłyszących i niedosłyszących oraz innych osób z wadą słuchu w celu udzielania im pomocy w sprawach życiowych,
- prowadzeniem rehabilitacji słuchu i mowy wszystkich osób niesłyszących i niedosłyszących,
- wspieraniem wszelkich form zbliżania się między osobami pełno i niepełnosprawnymi.

Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże

który rozpoczął swą działalność we wrześniu 1990r, na mocy dekretu Metropolity Katowickiego Arcybiskupa D. Zimonia. Inicjatorem powstania Ośrodka był śp. ks. Biskup Czesław Domin, zaś budowniczym, organizatorem i pierwszym dyrektorem ks. Krzysztof Bąk.

Obecnie w ramach Ośrodka działają następujące jednostki wspomagające i aktywizujące osoby niepełnosprawne:

- Dwa Domy Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Ruchowo,
- Warsztat Terapii Zajęciowej
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
- Zakład Aktywności Zawodowej na bazie rolnictwa
- Zakład Aktywności Zawodowej „Grill” na bazie usług cateringowych i usług pralniczych
- Środowiskowy Dom Samopomocy.

⁸⁰ www.bazy.ngo.pl

Stowarzyszenie Pomocna Dłoń – Krystyn i Sympatyków

Do najważniejszych zadań Stowarzyszenia zalicza się⁸¹:

- przeciwdziałanie przemocy i patologiom społecznym,
- poprawę jakości życia dzieci i ich rodzin,
- stworzenie kompleksowego ośrodka dla osób starszych, niepełnosprawnych i dzieci pokrzywdzonych przez los,
- podejmowanie działań na rzecz osób starszych, młodzieży i dzieci nieradzących sobie w życiu,
- działalność na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych,
- pracę z dziećmi i młodzieżą, szczególnie z rodzin zagrożonych patologią.

Stowarzyszenie „Wystarczy Być”

Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz tworzenia jak najbardziej korzystnych warunków do odpowiedniego psychicznego i fizycznego rozwoju ludzi z upośledzeniem umysłowym, mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Orzeszu, ich aktywnego i godnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz pomoc w funkcjonowaniu Domu⁸².

Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich "Wyzwolenie"

Głównym zadaniem Stowarzyszenia jest Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, skupia w swoich szeregach osoby uzależnione – głównie od alkoholu, ale także narkotyków i hazardu, ich rodziny oraz osoby, które deklarują abstynencję albo działają z wyboru chcąc pomagać innym. Członkami „Wyzwolenia” w większości przypadków są mieszkańcy Orzesza, którzy walkę z nałogiem podjęli w Poradni Profilaktyki i Leczenia Uzależnień w Mikołowie. Osobą która integruje to środowisko jest Jerzy Rutkowski – terapeuta z 25. letnim stażem w ruchu abstynenckim, prezes honorowy orzeskiego stowarzyszenia. Orzeska grupa jest jedną w dziesiątek innych działających w kraju pod szyldem Stowarzyszenia Rodzin Abstynenckich.

Stowarzyszenie Razem=Łatwiej

Powstało ono z inicjatywy mieszkańców oraz osób związanych z małą miejscowością Zgoń, będącą częścią miasta Orzesze. Celem jaki przyświeca działaniom naszej organizacji jest aktywizacja oraz integracja społeczności lokalnej poprzez realizację działań w zakresie rozwoju infrastruktury sportowej, edukacji dzieci i młodzieży, zdrowia, bezpieczeństwa i aktywizacji osób dorosłych. Priorytetem dla stowarzyszenia jest stworzenie odpowiedniej infrastruktury sportowej, tj. sali gimnastycznej przy szkole

⁸¹ www.stowarzyszeniekrystyn.eu

⁸² www.mojepanstwo.pl

podstawowej w Zgoniu. Taka infrastruktura umożliwi zarówno osobom młodym jak i dojrzałym korzystanie z możliwości aktywności sportowej, jakiej obecnie niestety nie mogą rozwijać.

Forum Aktywności Społecznej Ornontowic

Forum prowadzi działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnej, działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami. Podtrzymuje tradycje narodowe, pielęgnuje polskość oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, prowadzi działania związane z Ochroną i promocją zdrowia, na rzecz osób niepełnosprawnych. Upowszechnia i chroni prawa kobiet oraz na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn. FASO prowadzi również działalność wspomagającą rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,

6. Współpraca oraz mechanizm przepływu informacji pomiędzy instytucjami

Współpraca jest to działalność prowadzona wspólnie przez osoby, instytucje lub państwo. W przypadku instytucji pomocy społecznej może przejawiać się m.in. w następujących formach⁸³:

- działalność informacyjna i promocyjna dla osób zagrożonych i włączonych społecznie,
- szkolenia dla pracowników,
- realizacja wspólnych projektów finansowanych z funduszy unijnych,
- realizacja wspólnych programów aktywności lokalnej,
- prowadzenie zintegrowanych baz danych,
- działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej,
- wymiana informacji i doświadczeń,
- prowadzenie analiz wybranych problemów społecznych.

W ustawie o pomocy społecznej wskazano następujące obszary, w ramach których podejmowane są wspólne działania⁸⁴:

⁸³ „Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami na terenie gminy, powiatu, województwa zajmującymi się pomocą i wsparciem rodzin i jej wpływ na skuteczność działań pomocy społecznej”. Raport z badania ilościowego przeprowadzonego na terenie województwa śląskiego, Katowice, wrzesień 2014.

⁸⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. I. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.).

- bezdomność
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- bezrobocie,
- długotrwała i ciężka choroba
- klęski żywiołowe i ekologiczne,
- niepełnosprawność,
- potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi oraz macierzyństwa i wielodzietności,
- przemoc w rodzinie,
- sieroctwo,
- trudności w integracji cudzoziemców,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- ubóstwo,
- uzależnienia,
- zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe

Instytucjami działającymi we wskazanych obszarach na terenie gmin, powiatów i województw są⁸⁵:

- centra pomocy rodzinie,
- komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- kościoły, związki wyznaniowe,
- organizacje pozarządowe,
- ośrodki adopcyjne,
- ośrodki kultury,
- ośrodki interwencji kryzysowej,
- ośrodki pomocy rodzinie,
- ośrodki pomocy społecznej,
- ośrodki wsparcia, w tym dzienne domy pomocy, środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy, noclegownie, jadłodajnie,
- placówki szkolne, wychowawcze, opiekuńcze, w tym kuratoria oświaty, poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- placówki wsparcia dziennego,
- podmioty ekonomii społecznej, w tym kluby integracji społecznej, centra integracji społecznej, spółdzielnie socjalne, zakłady aktywności zawodowej,
- Policja, w tym policyjne izby dziecka,
- sądy rodzinne, w tym kuratorska służba sądowa,
- służba więzienna,

⁸⁵ „Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami na terenie gminy, powiatu, województwa zajmującymi się pomocą i wsparciem rodzin i jej wpływ na skuteczność działań pomocy społecznej”. Raport z badania ilościowego przeprowadzonego na terenie województwa śląskiego, Katowice, wrzesień 2014.

- uniwersytety trzeciego wieku,
- urzędy pracy,
- warsztaty terapii zajęciowej.

Podczas konsultacji społecznych, w których uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych poruszona została problematyka współpracy pomiędzy jednostkami realizującymi działania z zakresu wsparcia osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem. Współpraca ta określona została jako zadowalająca, nie oznacza to jednak, że uczestnicy warsztatów nie wskazywali na obszary wymagające poprawy.

Bardzo dobrze oceniona została współpraca wszystkich gmin znajdujących się na terenie powiatu mikołowskiego oraz funkcjonujących na jej terenie Ośrodków Pomocy Społecznej. Za lidera współpracy w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu uznane zostało Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Jednocześnie zaproponowano, aby w celu jeszcze większego usprawnienia komunikacji, spotkania, podczas których poruszane będą bieżące problemy mieszkańców powiatu mikołowskiego, organizowane były częściej. Podczas tego typu konsultacji możliwe będzie wypracowanie nowatorskich rozwiązań, możliwych do wprowadzenia we wszystkich gminach.

Pozytywna ocena odnosiła się również do współpracy między Ośrodkami Pomocy Społecznej i Powiatowym Urzędem Pracy. Szczególną uwagę zwrócono na odpowiednią kooperację w ramach prac społecznie użytecznych. Chwalono także szybką wymianę informacji między Urzędem Gminy/Miasta, Ośrodkami Pomocy Społecznej oraz szkołami.

Podkreślono również efektywność współpracy powiatowych szkół z lokalnymi służbami policyjnymi, zwłaszcza w odniesieniu do działań profilaktycznych. Przedsięwzięcia profilaktyczne podejmujące tematykę uzależnień są niezwykle istotne, ponieważ dzieci i młodzież stanowią grupy, które dopiero kształtują swoje poglądy na różne aspekty życia. Należy więc przedstawiać im skutki pewnych działań, w wyniku których mogą zostać społecznie wykluczone, dzięki czemu będą wiedziały jakich działań nie podejmować. Realizowane zajęcia mają również na celu wskazywanie, iż życie każdego człowieka jest tak samo warte, więc nie powinny izolować osób, które są w gorszej sytuacji od nich, m.in. osób ubogich, niepełnosprawnych, czy wobec których stosowana jest przemoc. Działania te podejmowane są również przez świetlice środowiskowe.

W różny sposób oceniona została współpraca poszczególnych jednostek w związku z Procedurą „Niebieskich Kart”. z jednej bowiem strony chwali się samą ideę tego działania i współpracę pomiędzy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i poszczególnymi gminami w tym aspekcie. z drugiej jednak strony podkreślono brak

koordynacji w związku z ich zakładaniem, bowiem karta zakładana jest przez służby policyjne podczas każdorazowej interwencji w związku z przemocą domową.

W opinii przedstawicieli mikołowskich instytucji społecznych pierwszym aspektem wymagającym poprawy jest liczba kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia. Ich zdaniem jest ona zbyt mała, w wyniku czego chorzy i niepełnosprawni nie są w satysfakcjonujący sposób otoczeni opieką medyczną. Może to w przyszłości doprowadzać do całkowitego wyizolowania tych grup z życia społecznego. Dlatego też uwagę poświęcić należy tego typu rozwiązaniom systemowym, na obecną chwilę nieodpowiednim.

Przedstawiciele instytucji funkcjonujących na terenie powiatu mikołowskiego zwrócili uwagę na problem polegający na pozornym podejmowaniu działań przez podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej. Zdarza się bowiem, iż dopuszczają się nadużyć wykorzystując tzw. luki w polskim prawie. W wyniku tych działań ich sytuacja materialna wprawdzie ulega poprawie, jednakże w ten sposób nie dążą do reintegracji społecznej własnej osoby i swojej rodziny. Problem ten jest o tyle istotny, iż pracownicy OPS nie mają możliwości powstrzymania podopiecznych od stosowania nieodpowiednich praktyk. Ponadto osoby będące pod opieką instytucji społecznych nie wykazują chęci zmiany swojego dotychczasowego życia, co potęguje zjawisko wyuczonyj bezradności.

Wspomniano także, że należy dokonać zmian w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Wskazano bowiem na brak synchronizacji oraz brak spójności systemu. Przez to nie można pomóc dzieciom osieroconym oraz tym, których rodzice mają czasowe trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Podsumowując, współpraca instytucji wspierających osoby wykluczone społecznie i zagrożone tym zjawiskiem na terenie powiatu mikołowskiego, jest na satysfakcjonującym poziomie. Niemniej jednak pojawiają się problemy, które wymagają kompleksowych działań, zarówno ze strony przedstawicieli instytucji pomocowych, ale i samych osób wspieranych.

7. Spis wykresów i tabel

Wykres 1. Mapa powiatu mikołowskiego	4
Wykres 2. Liczba szkół podstawowych i gimnazjów według gmin w powiecie mikołowskim.....	6
Wykres 3. Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych przypadający na jeden oddział w powiecie mikołowskim	7
Wykres 4. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych według gmin w powiecie mikołowskim (w %)	8
Wykres 5. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach gimnazjalnych według gmin w powiecie mikołowskim (w %)	8
Wykres 6. Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych według gmin w powiecie mikołowskim (w%)	9
Wykres 7. Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach gimnazjalnych według gmin w powiecie mikołowskim.....	10
Wykres 8. Współczynniki skolaryzacji netto w szkołach ponadgimnazjalnych w powiecie mikołowskim.....	10
Wykres 9. Liczba uczniów w szkołach podstawowych do roku 2050 w powiecie mikołowskim – prognoza	11
Wykres 10. Liczba uczniów w szkołach gimnazjalnych do roku 2050 w powiecie mikołowskim – prognoza	11
Wykres 11. Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych do roku 2050 w powiecie mikołowskim – prognoza	12
Wykres 12. Liczba mieszkańców powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014	13
Wykres 13. Struktura ludności powiatu mikołowskiego według płci w roku 2014.....	14
Wykres 14. Struktura ludności powiatu według gmin w latach 2010-2014	14
Wykres 15. Ludność w wieku produkcyjnym w powiecie mikołowskim na przestrzeni lat 2010-2014.....	15
Wykres 16. Liczba ludności w wieku przed- i poprodukcyjnym na przestrzeni lat 2010-2014 w powiecie mikołowskim	15

Wykres 17. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym według gmin powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014.....	16
Wykres 18. Przyrost naturalny w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014	16
Wykres 19. Przyrost naturalny na 1000 osób w powiecie mikołowskim i Polsce w latach 2010-2014.....	17
Wykres 20. Udział gmin w kształtowaniu przyrostu naturalnego powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014.....	17
Wykres 21. Wskaźnik urodzeń i zgonów na 1000 osób w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014.....	18
Wykres 22. Wskaźnik urodzeń i zgonów na 1000 osób w powiecie mikołowskim w podziale na gminy w roku 2014.....	18
Wykres 23. Saldo migracji (ogółem i zagranicznych) w powiecie mikołowskim na 1000 osób.....	19
Wykres 24. Liczba zameldowań i wymeldowań w roku 2014 według gmin.....	19
Wykres 25. Saldo migracji ogółem w powiecie mikołowskim i w Polsce na 1000 osób..	20
Wykres 26. Saldo migracji zagranicznych w powiecie mikołowskim i w Polsce na 1000 osób.....	21
Wykres 27. Prognoza liczby ludności Polski i powiatu mikołowskiego do roku 2050.....	21
Wykres 28. Dynamika prognozowanej liczby ludności Polski do roku 2050.....	22
Wykres 29. Stosunek ludności w wieku produkcyjnym do ludności w wieku przedprodukcyjnym w świetle prognoz ludności	22
Wykres 30. Stosunek ludności w wieku produkcyjnym do ludności w wieku poprodukcyjnym w świetle prognoz ludności.....	23
Wykres 31. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie mikołowskim w latach 2010-2015 w %.....	28
Wykres 32. Struktura bezrobotnych w powiecie mikołowskim w drugim kwartale 2015 roku wg poziomu wykształcenia.....	30
Wykres 33. Struktura wiekowa osób bezrobotnych w latach 2011-2014 z ujęciem kobiet	31

Wykres 34. Struktura bezrobotnych w powiecie mikołowskim w drugim kwartale 2015 roku wg wieku	32
Wykres 35. Przeciętne wynagrodzenia brutto w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i w Polsce w latach 2010-2014 (w zł)	35
Wykres 36. Rodziny utrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014.....	43
Wykres 37. Liczba dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014.....	44
Wykres 38. Kwota świadczeń rodzinnych wypłaconych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 (w tys. zł).....	46
Wykres 39. Kwoty wypłaconych zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014 (w tys. zł).....	46
Wykres 40. Liczba interwencji policyjnych w związku z przemocą w rodzinie w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014.....	56
Wykres 41. Liczba postępowań przygotowawczych wszczętych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014.....	58
Wykres 42. Liczba postępowań przygotowawczych wszczętych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014 - sprawy kryminalne.....	59
Wykres 43. Liczba kradzieży w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014.....	59
Wykres 44. Liczba kradzieży z włamaniem w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014.....	60
Wykres 45. Liczba przestępstw zniszczenia mienia w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014.....	61
Wykres 46. Liczba czynów karalnych popełnionych przez osoby nieletnie z powiatu mikołowskiego w latach 2011-2014.....	62
Wykres 47. Wykrywalność przestępstw na terenie powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014.....	62
Wykres 48. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014.....	64

Wykres 49. Liczba przychodni w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku	64
Wykres 50. Liczba aptek w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku.....	65
Wykres 51. Przyczyny zgonów w powiecie mikołowskim w 2013 roku.....	66
Wykres 52. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w powiecie mikołowskim w latach 2011-2014.....	72
Wykres 53. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku	73
Wykres 54. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystającym z pomocy społecznej w powiecie mikołowskim w latach 2011-2014	73
Wykres 55. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystającym z pomocy społecznej wg głównego źródła utrzymania osób w 2014 roku.....	74
Wykres 56. Zasięg korzystania z pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku (w %).....	74
Wykres 57. Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg ekonomicznych grup wieku w powiecie mikołowskim w 2014 roku (w %).....	75
Wykres 58. Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014 (w szt. i zł).....	76
Wykres 59. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku.....	76
Wykres 60. Kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku (w zł).....	77
Wykres 61. Liczba zadłużonych mieszkań w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2013 roku	78
Wykres 62. Struktura wiekowa w powiecie mikołowskim w 2014 roku	79
Wykres 63. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w powiecie mikołowskim w latach 2010-2014.....	80
Wykres 64. Saldo migracji (ogółem i zagranicznych) w powiecie mikołowskim na 1000 osób.....	81

Wykres 65. Liczba zameldowań i wymeldowań w roku 2014 według gmin.....	82
Wykres 66. Saldo migracji ogółem w powiecie mikołowskim i w Polsce na 1000 osób..	83
Wykres 67. Saldo migracji zagranicznych w powiecie mikołowskim i w Polsce na 1000 osób.....	83
Wykres 79. Liczba osób starających się o status uchodźcy w 2015 roku (w układzie miesięcznym).....	88
Tabela 1. Liczba bibliotek w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2014 roku.....	24
Tabela 2. Liczba zatrudnionych na terenie gminy w latach 2007-2014	25
Tabela 3. Stopa bezrobocia w powiecie mikołowskim w odniesieniu do województwa i kraju stan na dzień 31 sierpnia 2015 r.....	27
Tabela 4. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych. Stan na dzień 31 września 2015 r.	28
Tabela 5. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego na dzień 31 lipca 2015 roku.....	29
Tabela 6. Liczba bezrobotnych w podziale ze względu na wykształcenie stan na 31 grudnia 2014 r.....	30
Tabela 7. Struktura wiekowa osób bezrobotnych stan na 31 grudnia 2014 r.	31
Tabela 8. Ranking zawodów nadwyżkowych w powiecie mikołowskim w 2014 roku....	33
Tabela 9. Ranking zawodów deficytowych w powiecie mikołowskim w 2014 roku	34
Tabela 10. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014.....	44
Tabela 11. Dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014	45
Tabela 12. Dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014.....	45
Tabela 13. Kwoty zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) wypłaconych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 (w tys. zł).....	47

Tabela 14. Kwoty zasiłków pielęgnacyjnych wypłaconych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 (w tys. zł).....	47
Tabela 15. Rodzaje podmiotów leczniczych w powiecie mikołowskim w 2014 roku	63
Tabela 16. Personel medyczny z wyższym wykształceniem zatrudniony w powiecie mikołowskim w 2013 roku.....	65
Tabela 17. Personel medyczny ze średnim wykształceniem zatrudniony w powiecie mikołowskim w 2013 roku.....	65
Tabela 18. Liczba osób niepełnosprawnych w powiecie mikołowskim podczas Narodowego Spisu Powszechnego 2011.....	68
Tabela 19. Granice ubóstwa dla wybranych typów gospodarstw w latach 2011-2014 (w zł)	71
Tabela 20. Postępowania eksmisyjne i eksmisje z lokali mieszkalnych w zasobach gminnych w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w 2013 roku	77
Tabela 21. Struktura wiekowa w powiecie mikołowskim w 2014 roku	79
Tabela 24. Organizacje pozarządowe podejmujące działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.....	105